

NATIONAAL VERBOND
VAN HET KATHOLIEK
MIDDELBAAR ONDERWIJS

LEERPLAN

1961

AFDELING

LATIJN-GRIEKS

OUDE HUMANIORA

8
61)6

N.V. JOZEF VAN IN & C° • LIER

Nationalverband der katholischen
technischen Mittelschulen

Lehrplan. Abteilung Latein-Griechisch.

Lier: Van In, 1961,

Georg-Eckert-Institut BS78

1 223 205 X

NATIONAAL VERBOND
VAN HET
KATHOLIEK MIDDELBAAR ONDERWIJS

*

LEERPLAN

AFDELING
LATIJN - GRIEKS
(OUDE HUMANIORA)

TWEEDE DRUK

Georg-Eckert-Institut
für internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
Schulbuchbibliothek
32739

1961

UITGEVERIJ N. V. JOZEF VAN IN & Co
LIER

INHOUDSOPGAVE

Structuur van het katholiek middelbaar onderwijs	3
Ministeriële goedkeuring	3
Lesrooster	4
Overgangsvoorwaarden	5
Toelating tot een toegevoegd examen	5
Lagere graad	6
Zesde	6
Vijfde	27
Vierde	44
Hogere graad	62
Derde	62
Tweede	86
Eerste	109

OPMERKING

Het leerplan van deze afdeling is opgemaakt met het Frans als tweede taal en het Engels of het Duits als derde taal.

De inrichtingen die eventueel het Frans niet als tweede taal hebben, moeten de brochuren van de vakken « Frans » en « Engels-Duits » raadplegen.

De facultatieve leerstof van de vakken wiskunde, natuurwetenschappen, aardrijkskunde en tekenen staat cursief gedrukt.

B
Z-18(2,61)6

STRUCTUUR VAN HET KATHOLIEK MIDDELBAAR ONDERWIJS

AFDELING							
Oude Humaniora				Moderne Humaniora			FAMILIALE
LATIJN- GRIEKS	LATIJN- WISKUNDE	LATIJN- WETENS.	WETENS. A	WETENS. B	ECONOM.		
Hogere graad	1 ^e	1 ^e	1 ^e	1 ^e	1 ^e	1 ^e	
	2 ^e	2 ^e	2 ^e	2 ^e	2 ^e	2 ^e	
	3 ^e	3 ^e	3 ^e	3 ^e	3 ^e	3 ^e	
Lagere graad	4 ^e	4 ^e		4 ^e			3 ^e
	5 ^e	5 ^e		5 ^e			2 ^e
	6 ^e			6 ^e			1 ^e
ALGEMEEN MIDDELBARE							

MINISTERIËLE GOEDKEURING VAN HET LEERPLAN AFDELING LATIJN-GRIEKS

- 1^e druk (1953) : ministerieel besluit van 16 februari 1956.
- 2^e druk (1961) : ministerieel besluit van 17 juli 1961.

LESROOSTER

VAKKEN	6 ^e	5 ^e	4 ^e	3 ^e	2 ^e	1 ^e
Godsdienst	2*	2*	2*	2*	2*	2*
Nederlands	5*	4*	4*	3*	3*	3*
Latijn	9	6*	6*	6	5*	5*
Grieks	0	4*	4	4	4	4
2 ^e taal	4*	4*	4*	4	4	4
3 ^e taal	0	0	0	1	1	1
4 ^e taal	0	0	0	0*	0*	0*
Geschiedenis	2	2	2	2	2	2
Wiskunde	4	3*	3*	3	3	3
Wetenschappen	0	1	1	1*	2	2
Aardrijkskunde	1	1	1	1*	1	1
Lich. opvoeding	1*	1*	1*	1*	1*	1*
Esthetica	0	0	0	0	0*	0*
Tekenen	0*	0*	0*	0*	0	0
Muziek	0*	0*	0*	0*	0	0
<i>Totaal . . . . .</i>	28	28	28	28	28	28
Vrouwel. handw.	1	1	1	0*	0*	0*

(*) Het sterretje betekent dat de Hoofdinspectie een les van 50 minuten kan voorschrijven of aan de reeds toegekende lesuren een les toevoegen, zonder een maximum van 32 lesuren per week te overschrijden.

OVERGANGSVOORWAARDEN

a. de helft van de punten in :

- totaal
- godsdienst
- Nederlands
- Latijn

b. $\frac{2}{5}$ van de punten in :

- Grieks
- 2^e taal
- 3^e taal
- wiskunde (elk vak)
- wetenschappen (globaal)
- geschiedenis
- aardrijkskunde.

TOELATING TOT EEN TOEGEVOEGD EXAMEN

De leerling moet $\frac{1}{2}$ van de punten hebben behaald in het totaal.

Hij wordt tot een toegevoegd examen toegelaten wanneer hij niet heeft voldaan :

- ofwel in 1 of 2 vakken waarvoor de $\frac{1}{2}$ wordt vereist,
- ofwel in 1 vak waarvoor de $\frac{1}{2}$ wordt vereist en in 1 of 2 vakken waarvoor $\frac{2}{5}$ worden vereist,
- ofwel in 1, 2, 3 of 4 vakken waarvoor $\frac{2}{5}$ worden vereist.

LAGERE GRAAD

Z E S D E

GODSDIENST

2* lestijden per week

De Geloofswaarheden

Catechismus : 1^e tot 10^e les.

Leer : de geloofswaarheden.

Gewijde Geschiedenis : het leven van Jezus.

Liturgie : het kerkelijk jaar : tijdeigen en feesten van Christus.

NEDERLANDS

5* lestijden per week

I. Spreken en Dictie

1. *Praktische uitspraakleer en dictie*

Oefeningen in adembeheersing. Vooral inoefenen van het enkelvoudig vocalisme. Letten op :

— articulatie,

— algemene en lokale afwijkingen van de beschaafde uitspraak.

2. *Spreekoefeningen en conversatie*

In de allereerste plaats zal de leraar eisen, dat de leerlingen duidelijk, verstaanbaar en in goed gevormde zinnen antwoorden.

Oefening en conversatie kunnen bestaan in :

a) een zakelijke bespreking van allerlei onderwerpen uit de waarnemingssfeer van de leerlingen (aansluitend bij de woordenschatles);

b) een samenvatting van een gelezen of vooraf verteld verhaal ;

c) een spontane weergave van zelf beleefde voorvallen ;

d) acteren en dialoogen.

Dit alles kan uitgroeien tot een verzorgde conversatie tussen leraar en leerlingen, of tussen de leerlingen onderling.

3. *Luidop lezen*

Een belangrijk punt. Natuurlijk en expressief lezen veronderstelt herhaalde oefening.

Men streeft ernaar, een natuurlijke stembuiging te verkrijgen, zonder dreun- of zangtoon. De interpretatie van de leestekens verdient zeer bijzonder de aandacht. Elementaire zaken, zoals de houding bij het staan, bij het (voor)lezen, moeten mede in acht worden genomen.

4. *Voordragen*

N. B. Audio-visuele middelen kunnen veel dienst bewijzen, maar het voorbeeld van de leraar blijft het allerbelangrijkste.

Voldoende verklaarde gedichten en prozastukken uit het hoofd doen leren en doen opzeggen. Daarbij reeds letten op houding en mimiek.

II. Lezen en Lectuur

1. *Stillezen*

Een oefening waarbij de leerlingen een tekst voorgelegd krijgen, die ze voor zichzelf moeten lezen en waarover vervolgens vragen worden gesteld.

De teksten die hiervoor worden gebruikt kunnen ontleend worden aan de andere rubrieken van het vak Nederlands of aan andere vakken. Ze mogen in de klas of thuis gelezen worden. De controle geschiedt schriftelijk of mondeling.

De controlevragen betreffen de inhoud, het plan, de volgorde, het juiste woord, eventuele ongerijmdheden... De voorgelegde teksten zullen bij voorkeur kort zijn.

2. *Luisterlezen*

De leraar of een leerling leest een tekst voor, de leerlingen hebben de tekst niet in handen, maken geen aantekeningen.

Audio-visuele middelen verdienen hier alle aanbeveling. De teksten hoeven niet literair te zijn.

Na de lectuur volgt een bespreking, een mondelinge of schriftelijke samenvatting.

Vooraf beoordeling van de inhoud.

3. *Cursorisch lezen*

Dit geldt uiteraard langere teksten, die alle leerlingen onder de ogen hebben en die zonder onderbreking gelezen worden door de leraar of door een leerling. Met een minimum van bespreking achteraf over zin, bedoeling, karakteristiek.

De bedoeling is : de leerlingen aldus ruimer in contact te brengen met literaire taal en literaire werken.

4. *Huislectuur*

Zeer aanbevolen.

III. Stellen

1. *Steloefeningen* (aansluitend bij de studie van taalschat en stijl). B.v.:

a) Geleide oefening in verband met nauwkeurige zintuiglijke waarneming van levende wezens (of actuele gebeurtenissen, handelingen, houdingen) : zakelijk of objectief weergeven.

b) Ordelijk beschrijven van dingen (een lokaal, een interieur...); weinig natuurbeschrijving.

Deze oefeningen pas geven nadat de leerlingen een gelijkaardig voorbeeld hebben gelezen of gehoord.

c) Schriftelijk navertellen van een verhaal, een film, een boek.

2. *Opstel*

a) Eenvoudig beschrijven en vooral vertellen : in nauw verband met de belangstellingscentra van de leerlingen en met degelijke afbakening en stimulerende voorbereiding (inhoud, volgorde, woordenschat).

b) Aangeraden : eenvoudige vertrouwelijkheidsbrieven, natuurlijk en levendig. (Systematische behandeling van het briefschrijven : in de vijfde klasse.)

IV. Spraakkunst

1. *Spelling* (door dictees in te prenten)

Begrip van open en gesloten lettergreep; van klinker en medeklinker; de splitsing in lettergrepen; de hoofdletters; de woordtekens (nadruk- of accentteken, samentrekkingstekens, weglatingstekens, deelteken, afkortingstekens, koppeltekens); de voornaamste leestekens (punt, komma, vraagteken, uitroepetekens, aanhalingstekens).

2. *Woordleer* (door toepassingsoefeningen in te prenten)

Alle woordsoorten, doch bondig. Geslacht en getal van de gewone naamwoorden uit de omgangstaal. Van het werkwoord : de vervoeging, de tijden, de wijzen en de vormen (actieve, passieve, naamwoordelijke, onpersoonlijke).

3. *Zinsleer* (door ontledingsoefeningen in te prenten)

N. B. De latinisten mogen dit gedeelte sterk beperken, voor zoverre zij deze stof reeds grondiger behandelden in het Latijn.

De delen van de enkelvoudige zin : onderwerp (ook voorlopig onderwerp en loos onderwerp), gezegde, voorwerp (handelend, lijdend, meewerkend, loos), bijvoeglijke en bijwoordelijke bepaling.

De grondregels van overeenkomst tussen onderwerp en gezegde.
De vormen van de enkelvoudige zin : mededeling, vraag, gebod,
uitroep.

De woordschikking.

V. Studie van Taalschat en Stijl

1. *Zuivering van de taalschat en bestrijding van de dialectische afwijkingen en de barbarismen*

De grofste fouten tegen het Nederlandse taaleigen door leerlingen gemaakt, zorgvuldig noteren om die nu en dan systematisch te corrigeren. Dit afbrekend werk zeer opbouwend behandelen. (Met die grofste fouten wordt b.v. bedoeld : ziek vallen, zich verwachten aan, gevoelig aan, zich interesseren aan ...). Controle-oefeningen.

2. *Taalschat*

Dit hoofdstuk mag nooit aanleiding geven tot het zoeken naar het rare, uitzonderlijke woord.

Inwijding in het juiste woordgebruik betreffende het dagelijkse leven (school, huiskring, dorp, stad, parochie, natuur, huisvesting, kleding, spel, sport). Enkele gewone spreuken en zegswijzen, die nog tot de levende taal behoren.

Occasioneel de wellevendheidsvormen verklaren (aanspreektitels, afscheid- en bedankformules tegenover onbekenden, superieuren...).

3. *Stijl*

Het meeste hiervan wordt bij voorkeur uit een levende context gehaald.

De juiste betekenis en betekenisschakering van een woord leren vatten (in en door de context); het onderscheiden van synoniemen, van homoniemen; nauwkeurige bepaling van een woord door het zoeken naar het tegenovergestelde.

VI. Verklaring en letterkundige Interpretatie van Teksten

Verklaring en eenvoudige letterkundige interpretatie van gedichten en prozastukken uit de 19^e en de 20^e eeuw. Zeer weinig biografische bijzonderheden (tenzij deze noodzakelijk zijn bij de interpretatie van een stuk). Langere stukken liefst cursorisch lezen. Bij voorkeur modern, correct, goed geschreven proza; liefst geen dialectische stukken.

I. Spraakkunst en Oefeningen

A. Spraakkunst

1. Klanken en tekens

Uitspraak van de klinkers, tweeklanken en medeklinkers.

Verdeling en kwantiteit van de lettergrepen.

2. Vormleer

De bestanddelen van het Latijnse woord : wortel, stam, uitgang, prefix.

De naamvallen, de geslachten, de getallen.

a) Systematische studie :

De vijf verbuigingen van de zelfstandige naamwoorden met uitsluiting van de bijzonderheden.

De bijvoeglijke naamwoorden van de 1^e en 2^e klas en de trappen van vergelijking.

De algemene regels betreffende het bijwoord.

De voornaamste telwoorden.

De voornaamwoorden : persoonlijke en wederkerige, bezittelijke, aanwijzende, vragende, betrekkelijke, de onbepaalde *alius, alter, aliquis, quisque, quidam, nullus, aliquot, nemo, uter, uterque, nihil*.

De vervoeging van de zogenaamde regelmatige werkwoorden in de actieve en passieve vorm.

De deponente werkwoorden.

Het werkwoord *esse* en zijn samenstellingen.

De hoofdtijden van de meest gebruikte werkwoorden.

b) Occasionele studie :

De voornaamste correlatieven.

De defectieve en de zogenaamde onregelmatige werkwoorden, die het meest voorkomen als : *ferre, velle, fieri, ire* en zijn samenstellingen.

3. Syntaxis

Occasionele studie van de elementaire regels, voor zover deze nodig zijn tot het begrijpen van de teksten, die in de klas worden gelezen en bestudeerd.

Algemene begrippen over de gewone woordschikking in de Latijnse zin.

B. Oefeningen

Talrijke schriftelijke en mondelinge oefeningen in verband met de spraakkunst.

Herhalingen en geleide oefeningen.

II. Woordenschat en Zegswijzen

Progressieve studie van de basiswoordenschat in verband met de oefeningen in de klas en de bestudeerde teksten. Deze woordenschat moet oordeelkundig worden gekozen, regelmatig aangeleerd en herhaald. In de volgende klassen wordt hij als gekend beschouwd.

III. Schrijvers

Een bloemlezing van eenvoudige, aantrekkelijke verhaaltjes, die men uit Latijnse schrijvers kan kiezen.

FRANS

4* lestijden per week

Voorafgaande opmerking. Vooral in het begin zal de leraar langzaam en stap voor stap vooruitgaan, zodat een stevige associatie tussen zaak en klankbeeld ontstaat. De leerling moet eerst luisteren en trachten te vatten hetgeen de leraar in heel eenvoudige zinnen en op een aanschouwelijke manier uitdrukt. In het begin zal de leerling alleen maar « nazeggen », later zal hij ook heel eenvoudige vragen beantwoorden.

Het spreken mag niet tot de tekstbehandeling (begin en uitgangspunt van de les) beperkt blijven. Men kan er iedere oefening aan dienstbaar maken, evenzeer de eigenlijke conversatie als de mondelinge en schriftelijke oefeningen of het overhoren van de les. Van elke gelegenheid moet worden gebruik gemaakt om de leerlingen in het spreken te oefenen. Het komt er vooral op aan taalautomatismen te kweken, en deze ontstaan alleen maar, wanneer woorden, vormen en uitdrukkingen voortdurend in zinnen worden gebruikt.

I. Woordenschat, Leesteksten en Conversatieoefeningen

Op aanschouwelijke wijze wordt de nieuwe woordenschat van de les in eenvoudige zinnen en met medewerking van de leerlingen aangeleerd. Daarna openen de leerlingen het boek en wordt de tekst eerst door de leraar en vervolgens door de leerlingen expressief gelezen.

Bij de keuze van de leesstof moet men letten op vorm en inhoud. Naar de vorm zullen de aangeboden teksten eenvoudig zijn en hoofdzakelijk samengesteld uit frequente woorden (*basiswoordenschat*). Naar de inhoud zal de leesstof boeiend zijn en rekening houden met de belangstelling van de leerlingen.

De teksten vormen een uitgangspunt voor een aanvullende levendige conversatie.

Af en toe kan de leraar daarenboven een kort verhaal of een eenvoudig gedicht laten lezen en op een actieve wijze behandelen.

Het memoriseren en voordragen van eenvoudige verzen of proza-teksten wordt ten zeerste aanbevolen.

Bij het overhoren van de les worden nooit woordenlijsten met vertaling gevraagd.

II. Uitspraakoefeningen

Voortdurend wordt bij het spreken en het lezen de meeste zorg besteed aan de zuivere uitspraak.

Geregeld gezamenlijke en individuele oefeningen in het luidop-lezen, in het uitspreken van moeilijke klanken, in het gebruik van de Franse klemtoon, in het verbinden van woorden.

Verbeteren van individuele en gewestelijke gebreken en van alle voorkomende fouten.

III. Spraakkunst

De grammaticale leerstof blijft beperkt tot het essentiële.

Elke les in de spraakkunst is een taal-waarnemen en een taal-verklaren. Meestal is het mogelijk doorlopende teksten als object van de taalwaarneming te gebruiken. Daarom zal het onderricht in de spraakkunst zoveel mogelijk aansluiten bij de leesteksten en de conversatieoefeningen, m.a.w. de elementaire regels worden inductief afgeleid uit teksten en voorbeelden. De formulering van de regels gebeurt in het Nederlands, wat niet belet enige Franse termen te gebruiken.

Lidwoord (article) : vormen en elementair gebruik van het bepaald (ook het samengetrokken) lidwoord, van het onbepaald lidwoord (ook *de* + adj. + subst.), en van het deelaanduidend lidwoord (ook *de* na substantieven en bijwoorden van hoeveelheid en ontkennende bijwoorden).

Zelfstandig naamwoord (nom) : hoofdregel en voornaamste bijzondere regels van meervoud en vrouwelijk. Uitzonderingen : alleen frequente woorden, b.v. : *jeux, travaux* enz., *institutrice, maitresse* enz.

Bijvoeglijk naamwoord (adjectif qualificatif) : hoofdregel en voornaamste bijzondere regels van meervoud en vrouwelijk. Uitzonderingen : alleen frequente woorden, b.v. : *belle, blanche, douce* enz. Overeenkomst : algemene regel. Trappen van vergelijking : elementaire kennis.

Bijvoeglijk voornaamwoord (adjectif) :

- bezittelijk (adjectif possessif) : vormen en elementair gebruik ;
- aanwijzend (adjectif démonstratif) : vormen en elementair gebruik ;
- vragend (adjectif interrogatif) : quel(s), quelle(s) ;
- onbepaald (adjectif indéfini) : meest voorkomende, geen regels.

Telwoord (adjectif numéral) : hoofdtelwoorden tot 1000 ; rangtelwoorden tot 100ste ; telwoorden in de data : contact (1).

Zelfstandig voornaamwoord (pronom) :

- persoonlijk (pronom personnel) : onderwerps- en voorwerpsvormen ; elementair gebruikt. Plaats : contact ;
- bezittelijk (pronom possessif) : voornaamste vormen : contact ;
- aanwijzend (pronom démonstratif) : voornaamste vormen : contact ;
- betrekkelijk (pronom relatif) : voornaamste vormen : contact ;
- betrekkelijk (pronom relatif) : voornaamste vormen : contact ;
- vragend (pronom interrogatif) : enkelvoudige vormen ;
- onbepaald (pronom indéfini) : voornaamste vormen : geen regels.

Werkwoord (verbe) :

Actieve vervoeging in de verschillende tijden, behalve in de subjonctif, met de nadruk op : de indicatif présent, de imparfait, de passé composé, de futur simple, de impératif : van avoir, être en van de regelmatige vervoegingen (parler, finir, partir, recevoir, rendre).

Enkele vormen van werkwoorden op *-er* met spellingmoeilijkheden, en van de meest voorkomende onregelmatige werkwoorden.

De vervoeging van de reflexieve werkwoorden in de voornaamste enkelvoudige tijden.

Overeenkomst van het voltooid deelwoord (participe passé), bijvoeglijk en met être gebruikt.

Bijwoord (adverbe) : vorming : contact.

Zinsleer : bouw van de enkelvoudige meedelende zin (plaats van onderwerp, gezegde, lijdend en meewerkend voorwerp, van het voltooid deelwoord). De enkelvoudige vragende zin met en zonder « est-ce que » : elementaire kennis. De ontkennende vorm. Gebruik van hoofdletter en kleine letter : contact.

---

(1) Met deze term wordt bedoeld : het essentiële van dit punt uit de leerstof dient op praktische wijze te worden behandeld, hoewel formulering en kennis van regels facultatief is.

IV. Oefeningen en huistaken

De conversatieoefeningen, de woordenschat, de teksten en de spraakkunst leveren geschikte stof voor mondelinge en schriftelijke oefeningen (b.v. : vragen beantwoorden, substitutie-tabellen, invuloefeningen, dictees, thema's enz.).

Het louter mechanisch vervoegen van werkwoorden wordt niet als huistaak gegeven.

Geleidelijk zou men kunnen komen tot het navertellen van de behandelde prozateksten.

GESCHIEDENIS

2 lestijden per week

I. ENKELVOUDIGE CYCLUS

DE OUDHEID :

HET NABIJE OOSTEN EN GRIEKENLAND

Algemene Inleiding

Bronnen van de kennis van het verleden.

Tijdsbegrip. Grote indelingen van de geschiedenis.

Prehistorische tijd.

Onderscheiden soorten geschiedenis.

I. Het Klassieke Oosten

Landschap : de Groene Sikkel.

Opmerking. De geschiedenis kan horizontaal (per land) of verticaal (per periode voor deze landen samen) worden behandeld.

A. GROTE RIJKEN

1. *Egypte*

Memphis en Thebe.

Beschaving : godsdienst, kunst, maatschappij, zeden.

2. *Mesopotamië*

Sumeriërs en Akkadiërs.

Hammoerabi en het Babylonische rijk.

Beschaving.

B. INVALLEN EN STRIJD OM DE MACHT

1. *De Indo-Europese Invallen*

Voornaamste groepen : Hethieten, Mitanni, Meden en Perzen.

Gevolgen van de invallen : vernietiging van het Babylonische rijk ; overheersing van de Hyksos in Egypte.

2. *De Egyptische macht*
 Het nieuwe rijk te Thebe; zijn veroveringen in het Oosten.
 Egyptisch-Hethietische alliantie tegen Assyrië.
 De Egyptische beschaving.
3. *De kleine volken*
  - a. Nieuwe invallen (13^e eeuw).
  - b. Onafhankelijkheid van de gangbewoners.
 Hebreeërs : de aartsvaders ;
                   koninkrijk : David en Salomon ;
                   verdeeldheid en verval.
 Feniciërs : expansie : zeehandel ;
                   beschaving.

C. HET STREVEN NAAR EEN WERELDRIJK

1. *Assyriërs en Babyloniërs*
 Assyrische veroveringen; verval van het rijk.
 Nieuw-Babylonisch of Chaldeeus rijk.
2. *Perzen*
 Veroveringen : Cyrus, Cambyses, Darius.
 Perzische beschaving.

II. Griekenland

Geografische structuur en voornaamste landstreken van oud-Griekenland.

A. OUDSTE CULTUREN

1. *De Cretenzers*
 Koningschap.
 Zeeheerschappij.
 Beschaving.
2. *De Myceners*
 Vestiging in de Peloponnesus.
 Militaire macht en handel.
 Beschaving.
3. *De Dorische volksverhuizingen*

B. GRIEKENLAND VAN DE 12^e TOT DE 6^e EEUW V. C.

1. *De monarchische periode*
 De Homerische epen.
2. *De oligarchische periode en de kolonisatie*
3. *De opkomst van de handeldrijvende klasse en de alleenheerschappij*

4. *Sparta, een militaire Staat*
Lycurgus.
Politieke organisatie.
Maatschappelijke groepen.
5. *Athene, een maritieme handelsstaat*
Politieke organisatie : hervormingen van Draco en Solon, alleenheerschappij van Pisistratus, wetgeving van Clisthenes, democratie.
Maatschappelijke groepen.
6. *Culturele Eenheid van Griekenland*
Godsdienst. Spelen en bonden.
Taal en letterkunde ; schone kunsten.

C. GRIEKENLANDS BLOEITIJD

1. *Perzische oorlogen*
2. *Overheersing van Athene*
Athene als zeemacht.
Pericles' politiek.
Openbaar en particulier leven te Athene.
De « Eeuw van Pericles » : godsdienst, letterkunde, schone kunsten, wetenschap, wijsbegeerte.
3. *Rivaliteit tussen de leidende stadstaten*
Peloponnesische oorlogen ; Sparta tegen Athene.
Heerschappij van Sparta.
Opkomst van Thebe.
Aanvulling. Griekenland in het Westen (Syracuse).

D. HET HELLENISME

1. *Macedonië ontwaakt*
Oorsprong van het rijk.
Philippus II onderwerpt Griekenland.
2. *Naar een Wereldrijk*
Alexander de Grote en zijn wereldplan.
Verovering van het Perzische rijk.
Betekenis van Alexanders verwezenlijkingen.
3. *De hellenistische Beschaving*
Maatschappelijk en economisch leven.
Kosmopolitisme op letterkundig, godsdienstig en wijsgerig gebied.
Vooruitgang van het wetenschappelijk onderzoek.
Kunst : nieuwe stromingen.

4. *Verval en Verovering door Rome*
  - a. Strijd van Alexanders veldheren om de macht.
  - b. Verovering door Rome.

Algemeen Besluit. De Grieks-Oosterse erfenis overgemaakt aan Rome.

II. DUBBELE CYCLUS

VAN HET ROMEINSE KEIZERRIJK TOT DE VREDE VAN WESTFALEN

Inleiding

Begrippen : prehistorie en geschiedenis.
Tijdsbegrip.
Grote indelingen van de geschiedenis.

I. De Oudheid

1. De Pijlers van de Middeleeuwse Beschaving :
Griekenland en Rome,
De Kerk,
De Germanen.
2. De Romanisatie.

II. De Middeleeuwen

A. DE VROEGE MIDDELEEUWEN (5^e-9^e eeuw)

1. De Barbaren veroveren het Westromeinse Rijk.
2. Chlodovech en het Frankische Rijk.
Ons land tijdens de Frankische periode.
3. De Kerk en de Germanen.
4. Het Byzantijnse Rijk.
Justinianus.
5. Het Arabische Rijk.
Mohammed.
De Arabische macht ; beschaving.
6. Het Karolingische Rijk.
Karel de Grote ;
Het Verdrag van Verdun ; de verdeling van het rijk.

B. DE VOLLE MIDDELEEUWEN (9^e-13^e eeuw)

1. *Oorzaken van de ineenslorting van het Karolingische Rijk :*
Zwakke vorsten ;
Invallen.
2. *De Feodaliteit*
Het leencontract ;
Lenen en vazallen ;
Maatschappelijke groepen ;
De Kerk en haar invloed.
3. *De Kruistochten en hun gevolgen*
4. *De Gemeenten*
Heropleving van de handel.
Ontstaan en ontwikkeling van de gemeenten.
De stedelijke keuren.
Invloed van de gemeenten.

C. DE FEODALE STATEN (tot de 14^e eeuw)

1. *Het H. Roomse Rijk en het Pausdom*
De twee machten.
De investituurstrijd.
De strijd tussen Paus en Keizer.
2. *Frankrijk onder de Capetingers*
De grote Capetingers :
Filips August, H. Lodewijk IX, Filips de Schone.
3. *Engeland*
Willem de Veroveraar en de Plantagenets.
De Magna Charta en het Parlement.
4. *De vorstendommen van de Nederlanden :*
Vlaanderen, Brabant, Luik.

D. DE LATE MIDDELEEUWEN (14^e-15^e eeuw)

1. De Honderdjarige Oorlog.
2. De centralisatie van de macht : in Frankrijk (Lodewijk XI),
in Engeland.
3. De Hertogen van Boergondië : eenmaking van de Nederlanden.
4. Verval van de keizerlijke macht.
5. Het Byzantijnse Rijk en de val van Constantinopel.
6. Verzwakking van de pauselijke macht :
Verblijf te Avignon ;
Het Westerse Schisma.
7. De beschaving in de Middeleeuwen.
Kenmerken van de Romaanse en de Gotische kunst (met voor-
beelden uit het lokale milieu).
De stad : centrum van cultuur.

III. De Moderne Tijd

(15^e eeuw - 1648)

DE GROEI VAN EEN NIEUWE WERELD

1. Technische uitvindingen en grote ontdekkingen.
2. Renaissance en humanisme.
In Italië ;
Buiten Italië, voornamelijk in de Nederlanden.
3. De godsdienstige crisis.
De protestantse hervorming : Luther, Calvijn, Hendrik VIII.
De katholieke hervorming : het Concilie van Trente,
de nieuwe kloosterorden.
4. Strijd tussen Habsburg en Valois.
5. De Godsdienstoorlogen en hun beslechting :
in Duitsland : Vrede van Augsburg ;
in Frankrijk : Edict van Nantes.
6. De Nederlanden en het prinsbisdom Luik.
7. Engeland onder de Tudors en de eerste Stuarts.
8. Opkomst van Frankrijk.
Herstel van het koninklijk gezag :
Hendrik IV en Sully ;
Lodewijk XIII en Richelieu.
Minderjarigheid van Lodewijk XIV en Mazarin.
9. De Dertigjarige Oorlog en de Vrede van Westfalen.

WISKUNDE

4 lestijden per week

I. REKENKUNDE

1. Natuurlijke getallen ; gesproken en geschreven telling.
2. Beredeneerde optelling en aftrekking. Regels zonder bewijs voor de vermenigvuldiging en de deling. Machten. Eigenschappen van de bewerkingen : cijfervoorbeelden, letterformulering, toepassing op het hoofdrekenen en het snelrekenen.
3. Deelbaarheid door 2 en 5, 4 en 25, 8 en 125, 3 en 9, 11, met bewijs. Negenproef op de vermenigvuldiging, zonder bewijs.
4. Ontbinding in ondeelbare factoren. Toepassing op het zoeken van de grootste gemene deler en het kleinste gemene veelvoud.
5. Gewone breuken ; hoofdbewerkingen.
6. Tiendelige getallen ; hoofdbewerkingen. Toepassing op het hoofdrekenen en het snelrekenen (vermenigvuldigen met en delen door 5, 25, 125 ; vermenigvuldigen met 15 en 75).
7. Vierkantwortel op één nauwkeurig en te klein uit een natuurlijk getal (zonder bewijs).

8. Metriek stelsel. Berekeningen over meetkundige vormen; de hierbij optredende vierkants- en kubiekwortels opzoeken in een tafel.
9. Vraagstukken: evenredige verdeling, enkelvoudige regel van drieën (enkelvoudige intrrest), methode van de enkelvoudige onderstelling.

II. ALGEBRA

1. Eenvoudige vraagstukken die leiden tot een vergelijking van de eerste graad met één onbekende.
2. Relatieve getallen. De vier hoofdbewerkingen: cijfervoorbeelden en hoofdeigenschappen; letterformulering. Machten.
3. Eentermen; gelijksoortige eentermen. Veeltermen. Getalwaarde.

III. INTUÏTIEVE MEETKUNDE

1. De begrippen lichaam en inhoud, oppervlak en oppervlakte, lijn en lengte, punt.
2. Rechte, halve rechte, lijnstuk. Gelijke en ongelijke lijnstukken. Som en verschil van lijnstukken; een lijnstuk vermenigvuldigen met en delen door een natuurlijk getal. Het midden van een lijnstuk. Het maatgetal van een lijnstuk.
3. Hoeken: gelijke en ongelijke hoeken; optelling en aftrekking; vermenigvuldiging met en deling door een natuurlijk getal. Aanliggende hoeken, nevenhoeken, overstaande hoeken; complementaire en supplementaire hoeken. Scherpe, stompe en rechte hoeken. Deellijn van een hoek. Het meten van hoeken; maatgetal. Zestigdelige graden; het gebruik van de graadboog.
4. Loodlijnen; middelloodlijn van een lijnstuk. Evenwijdige rechten.
5. Het invoeren van de begrippen congruentie, gelijkheid, gelijkvormigheid, symmetrie (t.o.v. een punt en van een rechte in een vlak).
6. De cirkel. Bogen en koorden. Middelpuntshoeken. Het meten van bogen.
7. Eenvoudige begrippen over de driehoek. Merkwaardige lijnen in de driehoek. Vierkant, rechthoek, ruit, parallellogram, trapezium, willekeurige vierhoek, *regelmatige veelhoeken* (*drie-, vier-, zes- en achthoek*). Natekenen van die figuren op schaal.
8. Eenvoudige begrippen over de kubus, het regelmatig prisma en de regelmatige piramide (*drie- en vierzijdig*), de cilinder en de kegel.

I. Algemene begrippen

1. Oriënteren. Uitgaan van de school.
2. De kaart. Plan van de stad waar de school gevestigd is, schaal enz.
3. Plaatsbepaling, op aarde : breedte, lengte, gradennet.
4. Reliëf : a) Reliëftypes ;
b) Voorstelling van het reliëf, hoogtelijnen en kleuren.
5. Soorten gesteenten ; structuur van de lagen.
6. Klimaat.

Begrippen over : verweering, erosie, waterlopen, kustvormen, werking van de wind, stilstaande wateren, spontane vegetatie kunnen zonder bezwaar naar de studie van de verschillende streken worden verplaatst.

Begrippen over de stad en het dorp worden het best gezien ter gelegenheid van de studie van de geografische streek waarin de school zich bevindt.

II. Studie van de geografische streken van België

De aardrijkskundige streken worden beschouwd als een geheel van natuurlijke en menselijke elementen in onderlinge samenwerking.

Men begint met de studie van de eigen streek. Hierbij aansluitend neemt men de eigen stad en men behandelt :

de aardrijkskundige ligging van de stad ;

de stedelijke bevolkingsdichtheid ;

de stadskern, de wijken, de groei ;

de functie van de stad : verbruiksmarkt, verkeersknooppunt, vervoermiddelen, de nijverheid, de openbare diensten, de administratie.

Men neemt ook het best gekende dorp en men bestudeert :

de vorm (verspreiding, concentratie) ;

de ligging ;

de woningen (bouwstoffen, plan) ;

de levenswijze (veeteelt, akkerbouw, de veldvormen, open en gesloten akkers).

Geografische streken

1. De Kuststreek : strand, duinen, polders ; met de studie van de werking van de wind en de zee. Plaatselijke kenmerken van het klimaat.

2. Binnen-Vlaanderen, met de studie van de vlaktestromen, bevaarheid en kanalisatie.
3. De Kempen : met de studie van de natuurlijke plantengroei, stilstaande wateren. Plaatselijke kenmerken van het klimaat.
4. De Leemplateaus met hun valleivormen.
5. De grote Assen : Antwerpen-Brussel en Hene-Samber-Maas.
6. De Condroz met Fagne-Famenne en studie van de reliëfvormen in kalksteen en de valleivormen.
7. Het Land van Herve.
8. De Ardennen : valleivormen, stortbeek, V-vormige valleien ; plaatselijke kenmerken van het klimaat ; veen en plantengroei.
9. Belgisch-Lotharingen.

III. Synthèse : Algemene aspecten van België

1. Reliëf, hydrografie.
2. Klimaat.
3. Bevolking en bevolkingsbeweging.
4. Landbouw.
5. Mijnbouw en nijverheid.
6. Verkeerswegen, handel ; België in wereldverband.

LICHAMELIJKE OPVOEDING

I* lestijd per week

N. B. Er wordt geen afzonderlijk leerplan per klas voorgeschreven. Onderstaand leerplan dient voor alle klassen (1).

I. Gymnastiek

1. *Vormende oefeningen van analytische aard.*
  - a. Orde- en tuchtoefeningen.
  - b. Functionele aanwakkeringsoefeningen :
    - marcheren en lopen,
    - aanwakkeringsspelletten,
    - huppelen.
  - c. Lenigmakende oefeningen :
    - onderste ledematen,
    - bovenste ledematen,
    - hals en nek,
    - romp.

---

(1) Dit leerplan is vanzelfsprekend geen lesplan, doch slechts een repertorium van de middelen waarover de leraar beschikt om met fysieke oefeningen bij te dragen tot de volledige ontwikkeling van de persoonlijkheid. Het is dus niet nodig een onderscheid te maken voor de twee graden.

- d. Oefeningen voor de ontwikkeling van :
    - de gewrichten,
    - de spieren.
  - e. Oefeningen voor de ontwikkeling van het neuro-musculaire systeem (coördinatie en behendigheid).
  - f. Eventueel : oefeningen tot verbetering van thorax en ruggegraat.
  - g. Oefeningen met kalmerende invloed op de ademhaling, de bloedsomloop, het zenuwstelsel, de spieren.
2. *Toepassingsoefeningen, bijdragend tot de ontwikkeling van de fysieke en karakteriële eigenschappen.*
    - a. Evenwicht.
    - b. Steun en hang.
    - c. Sprongen.
    - d. Behendigheidsoefeningen.
  3. *Toepassingsoefeningen.*
    - a. Klimmen.
    - b. Heffen en dragen.
    - c. Springen.
    - d. Hindernissen nemen.

II. Spelen en inwijding in de sport

1. *Opvoedende en ontspannende spelen :*
  - a. Loopspele :
    - achtervolging,
    - aflossingen per ploeg.
  - b. Behendigheidspelen :
    - werpen en ontwijken,
    - werpen en opvangen.
  - c. Krachtspelen :
    - trekken en duwen,
    - worstelen,
    - heffen en dragen.
2. *Inwijding in de sport (1) :*
Reglementen, techniek, taktiek.
  - a. Grote ploegspelen :
    - net- en volley-ball,
    - basket-ball,
    - hand-ball,
    - voetbal.

---

(1) Streng aangepast aan de inherente mogelijkheden van elke groeiperiode.

- b. Atletiek :
  - sprongen,
  - werpproeven,
  - lopen.
- c. Zwemmen :
  - duiken,
  - zwemwijzen,
  - redden.

III. Sport (1)

Competitie en performaties.
 (Zelfde termen als onder « Inwijding in de sport ».)

IV. Onderrichtingen en inlichtingen (2)

Bij voorbeeld :

1. *Anatomie en fysiologie* :
  - goede en slechte houding,
  - rol en belang van de spieren,
  - belang van goede ademhaling.
2. *Lichamelijke Opvoeding* :
  - doelstellingen van de lichamelijke opvoeding,
  - het menselijk lichaam en het christendom,
  - middelen van de lichamelijke opvoeding.
3. *Hygiëne, gezondheid en levenswijze* :
  - betrekkelijk belang van de gezondheid,
  - dagelijkse individuele gymnastiek,
  - water, lucht, voeding, oefening, rust.
4. *Sport* :
  - actueel belang,
  - wetten van de systematische training,
  - de Olympische Spelen.

---

(1) Naar gelang van de materiële mogelijkheden.

(2) Aan de leerlingen mee te delen, tijdens of buiten de praktische lessen, naar gelang van de mogelijkheden.

1. Verbeeldingstekenen

Traceeroefeningen over de rechte lijn en de rechte hoek.

Cilinder en kegel met verticale as; blokvormen in koprechte stand.

Blokvormige voorwerpen met verticale ribben in willekeurige stand, zonder gebruik te maken van de vluchtpunten.

2. Waarnemingstekenen

Oefeningen in het meten van verhoudingen.

Basisbegrippen van de perspectief: de horizontale cirkel en de rechte tweevlakshoek, met toepassingen.

Bladeren, vruchten en kledingstukken.

3. Esthetische opleiding

a) Kleur: experimenten met hoofdkleuren, secundaire kleuren en grijswaarden.

b) Evenwicht en ritme: Twee of meerdere kleurvlekken ordenen op een wit blad.

Evenwicht zoeken tussen vlekken en lijnwerk, ook door verschuiving van de elementen (collage).

Herhaling van elementen in verschillende technieken; de elementen verbinden.

Alternatie (verspringen van kleuren, bekomen door vormen die elkaar oversnijden).

4. Wetenschappelijk tekenen

De gebruikelijke conventies. Normschrift.

Oefeningen in het gebruik van de tekeninstrumenten (lat, teken-driehoek, passer, trekpen). Het gecombineerd hanteren van de lat en de tekendriehoek.

Constructie van loodrechten, hoeken (deellijn) en evenwijdigen.

Inschrijfbaar regelmatige zeshoek, driehoek, vierhoek, achthoek, vijfhoek en tienhoek.

Enkel voor jongens:

Driehoeken en vierhoeken, volgens vooraf bepaalde voorwaarden.

Constructie en quotering van enkele eenvoudige vlakke figuren en meetkundige lichamen, met geleide oefeningen van maataanduidingen.

1. Gregoriaans

Toni communes.

Kyrie XVIII, 4 (1) Gloria XV, 4; Sanctus en Agnus Dei XVIII; Credo I, 4.

Ave Verum, 6; Adoro Te, 5; Salve Regina, 5; Regina caeli, 6; Sacerdos et Pontifex, 1; Veni creator Spiritus, 8.

2. Liederen

Volksliederen; nieuwere liederen van bekende toondichters; canons.

3. Notenleer

Notentekens in solseutel, notenbenamingen.

Notenwaarden, betrekkelijke waarden (niet verder dan de zes-tiende).

Rusttekens: waardeverhouding met de notenfiguren (id.).

Waarde van de punt.

Maten en maataanduidingen: de meest voorkomende enkelvoudige en samengestelde maatsoorten: 2/4, 6/8, 3/4, 3/8, 4/4. Maatslaan.

Koppelteken en verbindingsteken.

Grote tertsladder. Bijzonderste toonafstanden: benaming.

Wijzigingstekens en herstellingstekens.

Aanduidingen voor de dynamiek (nuances) en agogiek (tempo): tekens met hun benaming. Herhalingstekens en orgelpunt.

VROUWELIJKE HANDWERKEN**1 lestijd per week****1. Breiwerk**

Oefeningen op fantasiesteken; deze steken worden op een praktisch voorwerp toegepast.

2. Naaldenwerk

Oefeningen op de volgende steken:

a. klaarsteek, zoomladder (met hoekafwerking), fantasieladders.

b. verschillende siersteken (feston ...); schortje, afwerking naar keus, boord in feston; uitwerking van siertekening.

(1) Het Arabische cijfer duidt de modus aan.

V I J F D E

GODSDIENST

2* lestijden per week

De Middelen ter Zaligheid

Catechismus : 26^e tot 35^e les.

Leer : Inleiding : verband met de leerstof van het vorige jaar. De middelen ter zaligheid : het gebed, de H. Mis, de Sacramenten.

Gewijde Geschiedenis : het Oude Testament : Gods Voorzienigheid, het Messianisme.

Liturgie : de Mis, de Sacramenten, de Sacramentaliën.

NEDERLANDS

4* lestijden per week

I. Spreken en Dictie

1. *Praktische uitspraakleer en dictie*

Verdere inoefening van het enkelvoudig vocalisme ; meer aandacht voor de bijzondere gevallen, zoals de uitgang -isch ; de gewone gevallen van verdoffing (b.v. akelig, doctor, koninklijk). De tweeklanken ; het consonantisme (de ng, de h, de g ...).

2. *Spreekoefeningen en conversatie*

In de allereerste plaats zal de leraar eisen, dat de leerlingen duidelijk, verstaanbaar, in goed gevormde zinnen antwoorden.

Zoals voor de zesde. Iets hogere eisen.

3. *Luidop lezen*

De fijnere schakeringen van ritme en intonatie kunnen nu een beurt krijgen. Er worde ook gezorgd voor echt contact met het luisterend publiek. (Met de ogen de te lezen tekst vóór zijn, zodat men het publiek kan bekijken.)

4. *Voordragen*

N. B. Audio-visuele middelen kunnen veel dienst bewijzen, maar het voorbeeld van de leraar blijft het allerbelangrijkste.

De gradatie van deze oefening vloeit vanzelf voort uit de moeilijker weer te geven stukken. Alles moet echter nog voorgedaan worden, en de teksten moeten vooraf worden verklaard. Eigen interpretatie komt nog niet aan de beurt.

II. Lezen en Lectuur

1. *Stillezen*

Zie boven, bij de zesde.

Hier kunnen de teksten geleidelijk iets langer worden; de controlevragen mogen, naast het logisch begrijpen, ook enigermate de stilistische uitdrukking betreffen.

2. *Luisterlezen*

Zie boven, bij de zesde.

Vooraf beoordeling van de inhoud.

3. *Cursorisch lezen*

Zie boven, bij de zesde.

4. *Huislectuur*

Zeet aanbevolen.

III. Stellen

1. *Steloefeningen*

Zoals voor de zesde. Bovendien:

a) Geleide oefening in eenvoudige natuurbeschrijving (aan de hand van voorbeelden);

b) Systematische oefening in het briefschrijven (indeling, beleefdheidsvormen, inhoud, schikking).

2. *Opstel*

a) Zoals voor de zesde. De beschrijving mag hier iets meer worden beklemtoond; vertellen blijft echter nog het voornaamste.

b) De gewone brieven: persoonlijke brieven, beleefdheidsbrieven.

IV. Spraakkunst

1. *Spelling* (door dictees in te oefenen)

Spelling van de moeilijker Nederlandse woorden en van de zeer gewone vreemde woorden en bastaardwoorden; verdubbeling van de slotmedeklinker; alle leestekens.

2. *Woordleer* (door toepassingsoefeningen in te prenten)

Alle woordsoorten, doch grondiger dan in de zesde; vooral de voornaamwoordelijke bijwoorden, de flexie van de adjectieven, de trappen van vergelijking. Van het werkwoord: de verschillende soorten, de wijzen, de functie van de infinitief...

3. *Zinsleer* (door ontledingsoefeningen in te prenten)

N. B. De latinisten mogen dit gedeelte sterk beperken, voor zoverre zij deze stof reeds grondiger behandelden in het Latijn.

Herhaling van de enkelvoudige zin. Uitbreiding: bijstelling, voorzetselvoorwerp, bepaling van gesteldheid.

Een eerste behandeling van de samengestelde zin; nevenschikkend en onderschikkend zinsverband.

V. Studie van Taalschat en Stijl

1. *Zuivering van de taalschat en bestrijding van de dialectische afwijkingen en de barbarismen*

Strikt voortbouwen op de zesde, om het geleverde werk niet nutteloos te maken. De correctie uitbreiden tot de meest voorkomende barbarismen en grove (lokale) dialectische afwijkingen.

Beperkt, maar systematisch te werk gaan.

2. *Taalschat*

Uitbreiding van de woordvoorraad tot het domein van landbouw, handel, nijverheid, ambachten. De gewone technische termen daaromtrent, alsook enkele zegswijzen en spreekwoorden in hetzelfde verband. Bijzondere aandacht besteden, apart of vooral occasioneel, aan het juiste, tekenende of schilderachtige woord aangaande kleur, vorm, beweging en geluid.

3. *Stijl*

Zoals voor de zesde. Ook hier niet vaak buiten een levende context gaan, noch vervallen in het ongewone. Er is gewoon materiaal te over.

VI. Verklaring en letterkundige Interpretatie van Teksten

Keuze zoals voor de zesde. Weinig bio- of bibliografische bijzonderheden.

I. Spraakkunst en Oefeningen

A. Spraakkunst

1. Vormleer

Systematische studie :

De zogenaamde onregelmatige vormleer (verbuigingen en ver-voegingen).

Het gebruik van de voornaamwoorden; de onbepaalde voor-naamwoorden, de correlatieve voornaamwoorden en bijwoorden.

2. Syntaxis

a) *Systematische studie :*

De Latijnse zin en zijn bestanddelen.

De hoofdbestanddelen : werkwoord, onderwerp, gezegde.

De aanvullende zinsdelen en de naamvallen :

Genitief : verklarende genitief, onderwerps- en voorwerpsgenitief, genitief van bezit, gerechtelijke handeling, prijs of waarde, hoedanigheid, genitief van het geheel (partitieve genitief).

Datief : belanghebbend of meewerkend voorwerp, bezit, voor-deel, handelende persoon bij gerundivum, strekking of doel (dubbele datief), datief bij adjectieven.

Accusatief : lijdend voorwerp, dubbele accusatief, accusatief van het inwendig voorwerp of van inhoud, tijdsruimte, beweging, duur en uitgebreidheid.

Ablatief : bij de bepalingen van scheiding, oorsprong, oorzaak, tijd, werktuig en middel, handelend voorwerp, vergelijking, prijs of waarde, plaats en ruimte, beperking, maat, hoedanigheid, vergezel-lende omstandigheid.

De *onafhankelijke zin* : hoofdbegrippen over het gebruik van de tijden en wijzen.

De *afhankelijke zin* : elementaire begrippen over het gebruik van de onderwerps- en voorwerpszin, de infinitief, gerundium, gerun-divum, participium, losse ablatief en supinum.

b) *Occasionele studie :*

De overige afhankelijke zinnen : completieve, bijwoordelijke en betrekkelijke.

B. Oefeningen

Talrijke schriftelijke en mondelinge oefeningen op de regels van de spraakkunst, vooral van de vormleer en van het gebruik der naamvallen. Herhalingen en geleide oefeningen.

II. Woordenschat en Zegswijzen

Herhaling van het vocabularium der zesde.

Progressieve studie van de nieuwe woordenschat en van de Latijnse uitdrukkingen bij de oefeningen en het lezen van de schrijvers.

III. Schrijvers

Verplicht is de lectuur van *De Viris Illustribus Urbis Romae*.

Vanaf het tweede semester staat het de leraar *vrij* enkele uitsneden te lezen uit de volgende auteurs :

PHAEDRUS : Fabels ;

CICERO ;

CORNELIUS NEPOS : *De excellentibus Ducibus* ;

CHRISTELIJKE SCHRIJVERS : gebeden, levensschetsen.

GRIEKS

4* lestijden per week

I. Spraakkunst en Oefeningen

A. Spraakkunst

1. Klanken en tekens

Alfabet en uitspraak van de klinkers, medeklinkers en tweeklanken. Scheiding en kwantiteit van de lettergrepen. Spiritus en leestekens. Indeling van de klinkers, medeklinkers en tweeklanken.

2. Vormleer

De bestanddelen van het Griekse woord : wortel, stam, uitgang, prefix. De naamvallen, de geslachten en de getallen.

Inductieve, systematische studie van :

De verbuiging van het lidwoord, de drie verbuigingen van de zelfstandige naamwoorden met uitzondering van de bijzonderheden, de verbuiging van de drie klassen der bijvoeglijke naamwoorden,

de verbuiging van *πολύς* en *μέγας*, de vergelijkingstrappen, de algemene regels betreffende het bijwoord, de voornaamste telwoorden, de persoonlijke, wederkerige, bezittelijke, aanwijzende, betrekkelijke, vragende en de meest gebruikte onbepaalde voornaamwoorden, de vervoeging (vormen, wijzen en tijden, augment, reduplicatie), de vervoeging van werkwoorden op -ω met niet-contracte en met contracte vocaalstam, van de werkwoorden op een oclusieve en van *εἶμι*.

3. Syntaxis

Occasionele studie van de regels die nodig zijn voor het begrijpen van de teksten die in de klas worden gelezen en bestudeerd.

B. Oefeningen

Talrijke mondelinge en schriftelijke oefeningen in verband met de studie van de spraakkunst; herhalingen en geleide oefeningen.

II. Woordenschat

Geleidelijke studie van het vocabularium in functie van de oefeningen en de teksten die in de klas worden gelezen. De Griekse woorden die voorkomen in de oefenboeken voor deze klas, moeten regelmatig geleerd en herhaald worden. Ze worden in de volgende klassen als gekend beschouwd.

III. Schrijvers

Enkele doorlopende teksten, b.v. uit :

Aisopos : Fabels ;

Epitome Historiae Graecae.

FRANS

4* lestijden per week

Voorafgaande opmerking. Om de onontbeerlijke continuïteit te bekomen moet de methode — toch zeker in het begin van dit leerjaar — nauw aansluiten bij de methode van de zesde. De leraar dient ook nauwkeurig te weten welk actief vocabulaire, welke uitdrukkingen en welke taalautomatismen in de zesde werden geassimileerd. Het scheppen van de onmisbare automatismen blijft hoofddoel, om de grondslagen te leggen waarop kan worden voortgebouwd. Bij het verklaren van de spraakkundige regels wordt zo mogelijk beroep gedaan op het Frans.

I. Woordenschat, Leesteksten en Conversatieoefeningen

Zie zesde.

De woordenschat van vorig jaar wordt herhaald en aan de hand van boeiende, afwisselende en geschikte teksten verder uitgebreid. Er dient bijzondere aandacht gewijd aan de meest voorkomende woorden, idiotismen en wendingen uit de gewone en dagelijkse omgangstaal (*basiswoordenschat*).

Conversatieoefeningen.

Lectuur en eenvoudige verklaring van drie korte verhalen (eventueel letterkundige verhalen) en van drie gedichten.

Het memoriseren en voordragen van enkele teksten (proza of poëzie) wordt ten zeerste aanbevolen.

De cursorische lectuur van een langere tekst is niet verplicht, maar wordt aangeraden, om de leerlingen te initiëren in de persoonlijke huislectuur.

II. Uitspraakoefeningen

Zie zesde. Steeds groot belang hechten aan de correcte en zuivere uitspraak, aan de juiste beklemtoning en intonatie.

III. Spraakkunst

De spraakkunst sluit steeds aan bij teksten en conversatieoefeningen (zie zesde), maar er wordt meer belang gehecht aan een systematisch overzicht, d.w.z. : te gepasten tijde (b.v. bij herhalingen) worden geordende syntheses gegeven.

Concentrische methode, d.w.z. de grammaticale leerstof van de vorige klas wordt ten minste mondeling herhaald (zie zesde) en bij die bekende stof sluiten de nieuwe regels aan.

Lidwoord (article) : gebruik der verschillende lidwoorden. Weglating van het lidwoord : contact (1).

Zelfstandig naamwoord (nom) : meervoud en vrouwelijk : enkele veelgebruikte uitzonderingen.

Bijvoeglijk naamwoord (adjectif qualificatif) : meervoud en vrouwelijk : enkele veelgebruikte uitzonderingen. Gebruik van de vormen bel, nouvel enz. Plaats van het adjectief : contact. Trappen van vergelijking : vormen.

Bijvoeglijk naamwoord (adjectif) :

— bezittelijk (adjectif possessif) : herhaling ;

— aanwijzend (adjectif démonstratif) : herhaling ;

---

(1) Met deze term wordt bedoeld : het essentiële van dit punt uit de leerstof dient op praktische wijze te worden behandeld, hoewel formulering en kennis van regels facultatief is.

— vragend (adjectif interrogatif) : herhaling ;
— onbepaald (adjectif indéfini) : groter aantal veelgebruikte vormen. Tout : contact.

Telwoord (adjectif numéral) : vingt, cent, mille ; million (nom).
Data en jaartallen. Demi. Enige breuken.

Zelfstandig voornaamwoord (pronom) :

— persoonlijk (pronom personnel) : plaats van één persoonlijk voornaamwoord als voorwerp, van « en, y ». Beklemtoonde vormen : contact.

— bezittelijk (pronom possessif) en aanwijzend (pronom démonstratif) : vormen en elementair gebruik.

— betrekkelijk (pronom relatif) en vragend (pronom interrogatif) : enkelvoudige vormen en gebruik.

— onbepaald (pronom indéfini) : groter aantal veelgebruikte vormen. Tout : contact.

Werkwoord (verbe) : vervoeging van avoir, être, van de regelmatige en van de meest gebruikte onregelmatige werkwoorden, van de reflexieve werkwoorden, in alle wijzen en tijden (subjonctif : slechts présent en passé), actief en passief. Vervoeging van de voornaamste werkwoorden op -er met spellingmoeilijkheden. Hoofdtijden en afgeleide tijden.

Gebruik van de imparfait, de passé simple en de subjonctif : contact.

De drie hoofdregels van de overeenkomst van het voltooid deelwoord (participe passé). Overeenkomst van het onvoltooid deelwoord (participe présent) bijvoeglijk gebruikt : contact.

Bijwoord (adverbe) : vorming ; trappen van vergelijking.

Voorzetsel (préposition) : idiotismen met voorzetsel.

Voegwoord (conjonction) : de meest gebruikte voegwoorden ; si conditionnel met o.m. de imparfait.

Zinsleer : regels van de plaats van het onderwerp in de vragende, de uitroepende zin en in de bijzin. Plaats van het onderwerp in de zin die met een vragend woord begint : contact. Enkele eenvoudige ontledingen (functies en woordsoorten).

IV. Oefeningen en huistaken

Zie zesde. Behalve de grammaticale oefeningen komt hier vooral in aanmerking het schriftelijk navertellen van een verhaal (gelezen, gehoord of gezien). Het maken van enkele (vier à vijf) eenvoudige en met zorg voorbereide steloefeningen (b.v. een kort verhaal, een brief) verdient aanbeveling.

Bij voorkeur worden de présent en de passé composé bij de opstellen gebruikt.

I. ENKELVOUDIGE CYCLUS

ROME

Inleiding

Ligging van Italië en Rome.

Bevolking van Italië : Italioten, Etrusken, Grieken.

Opmerking. De geschiedenis van Rome kan worden behandeld van het standpunt van de drie opeenvolgende politieke regimes of volgens de ontwikkeling van de macht en van de beschaving van Rome. De aangegeven indeling is niet bindend voor de leraar.

I. De Koningen

Legenden en vaststaande feiten.

De Etruskische overheersing en haar invloed.

Politieke, sociale en godsdienstige organisatie in de zesde eeuw.

II. Vijf eeuwen Romeinse Republiek

(509 - 31 v. C.)

A. DE JONGE REPUBLIEK

1. De omwenteling van 509; haar gevolgen.
2. De eerste republikeinse instellingen.
3. Rome verovert Centraal-Italië; de Gallische inval.
4. De strijd in Rome om de gelijkheid; zijn gevolgen.

B. DE EENMAKING VAN ITALIË

1. Verdere Romeinse veroveringen. Politieke en militaire organisatie van de staat.
2. De instellingen : macht en taak van de magistraten, van de senaat, van de volksvergaderingen.

C. VEROVERING VAN HET MIDDELLANDSE-ZEEGEBIED

1. Verovering van het westelijk gebied.
De Punische oorlogen.
2. Verovering van het oostelijk gebied.
3. Organisatie van de veroverde landen : de provincies.
4. Gevolgen van de veroveringen.

D. VERVAL VAN DE REPUBLIEK

1. Hervormingspogingen van Cato en van de Gracchen.
2. De Opmars naar de militaire dictatuur.
Marius en het beroepsleger; hij steunt op het volk.
Sulla, dictator dank zij de aristocratie.
Pompeius : voortzetting van Sullas politiek.
3. Caesar dingt naar de macht.
Eerste driemanschap.

- De Gallische oorlog.
Caesar alleenheerser. Zijn democratische hervorming. Zijn dood.
4. Octavianus.
Tweede driemanschap.
Octavianus alleenheerser na de overwinning op Antonius bij Actium.
  5. Rome, hoofdstad van de wereld.
Wat de provincies aanbrengen.
Godsdienst en beschaving.

III. Vijf eeuwen Romeins Keizerrijk

(31 v. C. - 476 na C.)

A. DE TRIOMF VAN ROME EN VAN HET KEIZERRIJK

1. *De Regering van Augustus*
Het principaat. Medewerkers van Augustus.
De « Pax Romana ».
Economische, sociale, godsdienstige en zedelijke herstelelingen.
Letteren en kunst : de « Eeuw van Augustus ».
2. *De eerste Dynastieën*
De Julisch-Claudische dynastie en de Flaviërs.
De Gouden Eeuw van de Antonijnen.
Romanisering van de provincies.
Rome en de hellenistische cultuur.
Ontstaan en verbreiding van het christendom ; vervolgingen.

B. CRISIS IN HET KEIZERRIJK

1. De tyrannie van de Severi.
2. De grote crisis (midden 3^e eeuw).
3. Heropleving onder de Illyrische keizers : Aurelianus en Diocletianus.

C. VERVAL VAN HET KEIZERRIJK

1. *Het Keizerrijk wordt oosters*
Economische en sociale ontwikkeling.
De politiek van Constantijn en Theodosius.
2. *Nieuwe godsdiensten*
Mysteriecultussen.
Het christendom.
De Constantijnse vrede.
Groei en organisatie van de Kerk.
Christelijke kunst en letterkunde.
Invloed op de beschaving.
3. *Val van het Westromeinse rijk*
Algemeen Besluit. De erfenis van Rome overgedragen op het Westen.

II. DUBBELE CYCLUS

VAN DE VREDE VAN WESTFALEN TOT HEDEN DE MODERNE TIJD (Vervolg)

I. Van de Vrede van Westfalen tot de Franse Revolutie

A. DE ABSOLUTE MONARCHIE IN FRANKRIJK

1. *Het koninklijk absolutisme*
De regering van Lodewijk XIV.
2. *Frans overwicht in Europa*
De oorlogen van Lodewijk XIV.
De Spaanse Successie en het Verdrag van Utrecht.
Gevolgen voor de Nederlanden.
3. *De cultuur in de «Eeuw van Lodewijk XIV»*

B. DE CONSTITUTIONELE MONARCHIE IN ENGELAND

Cromwell en de republiek.

Herstel van de Stuarts.

«The Glorious Revolution» en het Parlement.

C. EUROPA TIJDENS DE 18^e EEUW

1. *Europese Mogendheden*
Europa bij de aanvang van de 18^e eeuw.
Frankrijk van de dood van Lodewijk XIV tot Lodewijk XVI.
Groot-Brittannië en het parlement.
Centraal en West-Europa : verlicht despotisme.
De Nederlanden en het prinsbisdom Luik.
2. *Internationale verhoudingen*
Rivaliteit van de grote mogendheden in Europa en daarbuiten.
De Verenigde Staten van Amerika los van Groot-Brittannië.
3. *Verval van het Ancien Régime*

II. Nieuwste Geschiedenis

A. DE FRANSE REVOLUTIE EN HET KEIZERRIJK (1789-1815)

1. Vernietiging van het Ancien Régime.
Verklaring van de Rechten van de Mens.
2. Conventie en Directoire.
3. Napoleon : consulaat en keizerrijk.
Binnenlandse en buitenlandse politiek.
4. België tijdens de Franse overheersing.

B. VAN HET CONGRES VAN WENEN TOT DE EERSTE WERELDOORLOG (1815-1914)

1. Het Congres van Wenen en de Allianties.
2. Het liberalisme in Frankrijk en in Engeland.
3. Duitse en Italiaanse eenmaking.
4. Rusland en de Oosterse Kwestie.
5. De koloniale rijken.
6. De U.S.A. en Japan.
7. Triple Alliance en Triple Entente.
8. België.
De Omwenteling van 1830.
De grondwet.
De grote binnenlandse problemen.
Leopold II en Congo.
9. De economische ontwikkeling en haar gevolgen.
10. De Kerk en de sociale kwestie.

C. VAN DE EERSTE WERELDOORLOG TOT HEDEN

1. De Eerste Wereldoorlog :
Oorzaken en verloop ;
België en de oorlog.
2. De Vrede van Versailles ; de Volkenbond.
3. De moderne techniek en haar invloed.
4. De democratische staten tussen de twee Wereldoorlogen.
Frankrijk, Engeland, België, U.S.A.
5. De autoritaire regimes.
De Russische revolutie ; de U.S.S.R. en het wereldcommunisme.
Fascistisch Italië.
Nazistisch Duitsland.
6. De Tweede Wereldoorlog.
7. Op zoek naar de vrede.
De U.N.O.
Europa tussen twee blokken : U.S.A. en U.S.S.R.
8. Overzicht van de binnenlandse geschiedenis van de voornaamste staten en van België (1945 tot heden).

I. REKENKUNDE

1. Gelijkheden en ongelijkheden.
2. Benaderde waarden : definitie, som en verschil, produkt van een benaderde waarde met een natuurlijk getal. Quotiënt en vierkantswortel op een decimale eenheid nauwkeurig.
3. Niet-tiendelige maten : tijd-, hoek- en boogmaten.
4. Vraagstukken : samengestelde regel van drieën, beweging, *herleiding tot dezelfde coëfficiënt*.

II. ALGEBRA

1. Eentermen en veeltermen. Hoofdbewerkingen. Kwadraat van een veelterm. Merkwaardige produkten.
2. Vergelijkingen van de eerste graad met één onbekende en met getallen als coëfficiënten. Vraagstukken.
3. Stelsels van twee lineaire vergelijkingen met twee onbekenden en met getallen als coëfficiënten. Vraagstukken.

III. MEETKUNDE

1. Rechte, halve rechte, lijnstuk. Onderlinge ligging van twee rechten in een vlak.
2. Hoeken. Loodlijnen. Deellijn van een hoek, aanliggende hoeken, nevenhoeken en overstaande hoeken.
3. Evenwijdige rechten.
4. Driehoeken. Som van de hoeken. Congruentie van willekeurige en rechthoekige driehoeken. Eigenschappen van gelijkbenige en gelijkzijdige driehoeken.
5. Convexe veelhoeken ; som van de hoeken. Trapezium, parallellogram, ruit, rechthoek en vierkant.
6. Verzameling of meetkundige plaats van de punten
  - a) die even ver liggen van twee punten, van twee snijdende of van twee evenwijdige rechten.
  - b) die op een gegeven afstand liggen van een rechte of van een punt.
7. Werkstukken : gelijke hoeken, middelloodlijn van een lijnstuk, deellijn van een hoek, loodlijn, evenwijdige rechten.
8. Ongelijkheden in driehoeken.
Loodrechte projectie. Loodlijnen en schuine lijnen uit een punt naar een rechte getrokken.
9. Middenparallel van een driehoek en van een trapezium.
10. Merkwaardige punten in een driehoek : zwaartepunt, hoogtepunt, snijpunt van de deellijnen, snijpunt van de middelloodlijnen ; omgeschreven cirkel.

BIOLOGIE

Dierkunde

1. Inleiding : Algemene oriëntatie in het dierenrijk.
2. Morfologische studie van de zoogdieren, uitgaande van een type : het konijn, het biggetje of de rat. Uitwendige kenmerken (haar, huid, klauwen enz.). Dissectie van een klein zoogdier, b.v. een konijn, een biggetje, een muis.
Algemene anatomie : de organen in situ waarnemen. Studie van de verschillende stelsels : spijsverteringsstelsel, bloedsomloop, ademhalingsstelsel.
Studie van enkele zoogdieren, die sterk van elkaar verschillen, in verband met hun levenswijze, b.v. de zeehond, de vleermuis, de kangoeroe.
3. De vogels. Studie van een vogeltype : de duif of de kip.
Uitwendige kenmerken : aanpassing aan het vliegen.
Dissectie. Studie van de verschillende stelsels.
Hoofdkenmerken van de vogels, vergeleken met de hoofdkenmerken van de zoogdieren.
4. Bondige beschrijving van een kruipdier, van een tweeslachtige, van een vis.
Algemene kenmerken van de gewervelde dieren.
5. Bondige studie van een insect, een schaaldier, een weekdier, een worm, een zeester.
6. Enkele begrippen over eencelligen.

AARDRIJKSKUNDE

1 lestijd per week

EUROPA

I. Algemene studie van Europa

1. Europa op de wereldkaart : grootte en ligging.
2. Het reliëf : grote reliëfdelen, kusten.
3. Het klimaat en de klimaatgebieden.
4. De waterlopen (in verband met reliëf en klimaat) en de meren.
5. De plantengroei.

6. De bevolking : korte vergelijking met de andere werelddelen, bevolkingsdichtheid, bevolkingsconcentraties, grote steden, vlug overzicht van talen, volkstypes, godsdiensten en staten.
7. Economie : overzicht van landbouw (akkerbouw en veeteelt) ; mijnbouw, industrie ; handel en verkeer met begrip van de havens.

De grote europese gemeenschappen : Benelux, E.G.K.S., Euro-markt, vrije handelszone. (Er een idee van geven.)

II. Studie van de Europese landen

Schema voor ieder land :

1. Situeren van het land in het natuurkundig kader van Europa (ligging, reliëf, klimaat).
2. Bevolking en bevolkingsbeweging.
3. Aardrijkskundige streken, met nadruk op de meest levenskrachtige ervan.
4. Economisch overzicht, met plaats van het land in Europa en in de wereld.

A. DE BUURLANDEN

1. Beneluxpartners : Nederland en Luxemburg.
2. Frankrijk.
3. Groot-Brittannië.
4. Duitsland (West- en Oost-).

B. STUDIE VAN VIER TYPELANDEN

1. Noordelijke landen : Noorwegen of Zweden.
2. Middellandse Zeelanden : Italië of Spanje.
3. Centraal Europa : Tsjechoslovakije, Hongarije of Zwitserland.
4. Het Europese deel van de Sovjet-Unie.

LICHAMELIJKE OPVOEDING

1* lestijd per week

Zie leerplan zesde, blz. 22.

TEKENEN

0* lestijd per week

1. Verbeeldingstekenen

Driloefeningen over gevoelige lijnen ; b.v. vliegende vogels.
 Vormen ingeschreven in ronde volummen.
 Perspectivische constructie van een rechte weg, een gebouw enz.
 Opbouwschema van het personage.

2. Waarnemingstekenen

Herhalingsoefeningen over de cilinder, de kegel, de kubus en de balk; voorwerpen daarvan afgeleid (b.v. emmer, koffertje, boeken, bakstenen enz.). Groep van twee meetkundige volumens.

Personage: zittend en staand.

3. Esthetische opleiding

a) Kleur: Harmonie door kleuren van eenzelfde familie, eventueel gescheiden door witte of zwarte elementen.

Psychologische eigenschappen van de kleuren:

— Warme en koude kleuren;

— Expressie van stemmingsbeelden.

b) Evenwicht en ritme: Naast de lijnen en de vlekken worden hier ook gestileerde natuurmotieven als basiselement gebruikt.

4. Wetenschappelijk tekenen

Constructie van regelmatige figuren met gegeven zijde: driehoek, zeshoek, vierkant, vijfhoek.

Algemene constructie van de inschrijfbare veelhoeken.

Enkel voor jongens:

Quotering van eenvoudige modellen, afgeleid van prisma, piramide, cilinder en kegel. De oefeningen kunnen ook worden vervangen door de omzetting van de voorstellingen in de evenwijdige perspectief, in opstand en plan.

Gequoteerde evenwijdige perspectief van deze modellen met geleide oefeningen voor maataanduidingen.

MUZIEK

0* lestijd per week

1. Gregoriaans

Kyrie XVI, 3; Sanctus XVI, 2; Agnus Dei XVI, 1.

Sub tuum praesidium, 7; O salutaris, 8; Alma Redemptoris, 5; Ave Regina caelorum, 6.

Veni S. Spiritus, 1; Vexilla, 1.

2. Liederen

Volksliederen; nieuwere liederen van bekende toondichters; canons.

3. Notenleer

Toonladders. Herkenning van de meest voorkomende toonaarden (grote, kleine, oude modi) met hun voortekening. Niet verder gaan dan 3 kruisen en 3 mollen.

Maten en maataanduidingen : $2/2$, $3/2$, $6/4$, $9/8$.

VROUWELIJKE HANDWERKEN

1 lestijd per week

1. Naaldenwerk

Gebruik van de naaimachine.

Nieuwe steken : bourdon.

Toepassing naar keuze :

lakentje en kussensloop voor wieg of kindervagen ;

theekleedje (toepassing van de gekende siersteken).

2. Haakwerk

Verskillende steken met fijne katoen.

Toepassing : b.v. boordkantje rond een theekleedje, doopmutsje.

VIERDE

GODSDIENST

2* lestijden per week

Het Christelijke Leven (Genade en Geboden)

Catechismus : 11^e tot 25^e les.

Leer : Inleiding : verband met de leerstof van de twee vorige jaren.
De genade, de deugden, de zonden, de uitersten van de mens; de tien geboden van God, de vijf geboden van de H. Kerk.

Gewijde Geschiedenis : de Handelingen van de Apostelen.

Liturgie : het kerkelijke jaar : feesteigen van de Heiligen.

NEDERLANDS

4* lestijden per week

I. Spreken en Dictie

1. *Praktische uitspraakleer en dictie*

Inoefenen van de vorige stof. Systematisch de bastaardwoorden en de vreemde woorden bij de oefening betrekken. Op de sandhi letten (geen theoretische behandeling echter).

2. *Spreekoefeningen en conversatie*

Reeds het meer persoonlijke bij de verschillende oefeningen een kans geven, zoals : verslag over lectuur, weergave van indrukken over huis en school (feesten, sport, vakantie, uitstapjes).

De eisen inzake zinsbouw en zuiverheid van dictie hoger stellen.

3. *Luidop lezen*

In de lessen over letterkundige verklaring komen hier moeilijker teksten voor : het expressief lezen stelt dan vanzelf hogere eisen.

4. *Voordragen*

N. B. Audio-visuele middelen kunnen veel dienst bewijzen, maar het voorbeeld van de leraar blijft het allerbelangrijkste.

De gradatie van deze oefening vloeit vanzelf voort uit de moeilijker weer te geven stukken. Alles moet echter nog voorgedaan worden en de teksten moeten vooraf worden verklaard. Eigen interpretatie komt nog niet aan de beurt.

II. Lezen en Lectuur

1. *Stillezen*

Zie boven, bij de zesde.

Hier kunnen de teksten geleidelijk iets langer worden; de controlevragen mogen, naast het logisch begrijpen, ook enigermate de stilistische uitdrukking betreffen.

2. *Luisterlezen*

Zie boven, bij de zesde.

Langere teksten. Ook bespreking van de vorm.

3. *Cursorisch lezen*

Zie boven, bij de zesde.

4. *Huislectuur*

Zeer aanbevolen.

III. Stellen

1. *Stel oefeningen* (aansluitend bij de studie van taalschat en stijl)

a) Oefeningen bij de bouw van de zinnen: woord en zinschikking, zinsverbinding. Korte en langere zinnen leren maken (het eerste b.v. in een spannend verhaal, het tweede b.v. in een beschrijving). Liefst aan de hand van voorbeelden.

b) Oefeningen in verband met de zintuiglijke waarneming en tevens met de innerlijke waarneming (reacties van het verstand en het gemoed). B.v. bij het beschrijven van een schilderij of een beeldhouwwerk. Bij voorkeur aan de hand van voorbeelden.

2. *Opstel*

a) Beschrijving en portrettering.

b) Verhalen met sterkere subjectieve inslag of die de verbeelding sterker aanspreken.

c) De minder gewone briefvormen: sollicitatiebrief, gelukwensen, rouwbeklag, verzoekschrift.

IV. Spraakkunst

1. *Spelling* (door dictees in te prenten)

De ongewone en moeilijke gevallen, inzonderheid bij de bastaardwoorden (etage, detail, agressie...).

2. *Woordleer* (door toepassingsoefeningen in te prenten)

De nog gebruikelijke naamvallen en hun betekenis. Occasionele (geen systematische) behandeling van samenstelling en afleiding.

3. *Zinsleer* (door ontledingsoefeningen in te prenten).
Grondige studie van de samengestelde zin.
Beknopte bijzinnen; elliptische, samengetrokken, tussen- en gesprekszinnen.
Woordschikking en plaats van de bijzin. Directe en indirecte rede.

V. Studie van Taalschat en Stijl

1. *Zuivering van de taalschat en bestrijding van de dialectische afwijkingen en de barbarismen.*

Streng voortbouwen op vorig jaar. Alle gewone taalfouten (verkeerde constructies, foutieve woorden) van de *gewone* spreektaal moeten op het einde van dit jaar hun beurt gekregen hebben. De lichte afwijkingen slechts occasioneel bespreken.

2. *Taalschat*

Elementaire inwijding in de taalkring van het verkeer, de verkeersmiddelen, het sociale leven (b.v. hotel, rechtbank, dokter, magistratuur, muziek...). Gezegden en spreuken naar aanleiding daarvan. Occasioneel de wellevendheidsvormen daarbij te pas brengen.

3. *Stijl*

Oefeningen zoals in de zesde en de vijfde. Fijnere schakeringen (b.v. gevoelswaarde, archaïsmen, neologismen, zelfgesmede woorden...). De stijlfiguren. De beeldspraak.

VI. Verklaring en letterkundige Interpretatie van Teksten

Gevarieerde keuze van beschrijvingen, portretten, verhalen uit de moderne literatuur (19^e en 20^e eeuw). Slechts bij uitzondering dialectische stukken.

Uitsluitend naar aanleiding van gelezen teksten de algemene stijlkenmerken in het kort nagaan (aanschouwelijkheid, koloriet, beeldende kracht, beknoptheid, levendigheid...).

Beknopte karakterisering van de behandelde werken en auteurs.

I. Spraakkunst en Oefeningen

A. Spraakkunst

Syntaxis

a) Aanvullende studie van :

Sommige bijzonderheden in de syntaxis van de naamvallen.

De onafhankelijke zin, de afhankelijke infinitiefzin; het gebruik van de infinitief, het gerundium en gerundivum, het participium, de losse ablatief en het supinum.

b) Systematische studie van :

De afhankelijke zinnen : de completieve, bijwoordelijke en betrekkelijke.

c) Occasionele studie van :

De indirecte rede, de overeenkomst van de tijden en het gebruik van de partikels.

Hoofdzaken uit de stijl leer.

B. Oefeningen

Mondelinge en schriftelijke oefeningen, aangepast aan de leerstof van de vierde.

Herhalingen en geleide oefeningen.

II. Woordenschat en Zegswijzen

Het vocabularium van de zesde en vijfde wordt herhaald en aangevuld met de nieuwe woorden en uitdrukkingen, die nodig zijn voor het maken van de oefeningen en het lezen van de schrijvers.

III. Schrijvers

Verplicht is de lectuur van CAESAR : *De Bello Gallico*; uittreksels naar keuze.

Vanaf het tweede semester staat het de leraar *vrij* uittreksels te lezen uit de volgende schrijvers :

CAESAR : *De Bello Civili*;

OVIDIUS : *Fasti, Tristia, Epistulae ex Ponto, Metamorphoses*;

CICERO ;

CHRISTELIJKE SCHRIJVERS : levensschetsen, verhalen, liturgische teksten.

I. Spraakkunst en Oefeningen

A. Spraakkunst

1. Vormleer

Studie van de correlatieve voornaamwoorden, van de bijzonderheden in de vervoeging der werkwoorden op $-\omega$; de vervoeging der werkwoorden op *liquidae*; de tweede aorist.

Studie van de werkwoorden op $-\mu\iota$, van de athematische aorist, van de defectieve en onregelmatige werkwoorden.

Systematische studie van de hoofdtijden der meest gebruikte onregelmatige werkwoorden. De overige worden slechts geleerd wanneer ze in de tekst van de oefeningen of van de schrijvers voorkomen.

2. Syntaxis

Systematische studie van :

- a) De zin en zijn bestanddelen : werkwoord, onderwerp, gezegde.
- b) De voorwerpen, de bepalingen en de naamvallen.

Accusatief : lijdend voorwerp, inwendig voorwerp, dubbele accusatief, graad en maat, beperking, beweging, afstand, duur, losse accusatief.

Genitief : voorwerpsgenitief, bezit, rechtspleging, objects- en subjectsgenitief, partitieve, hoedanigheid, leeftijd, prijs, plaats, losse genitief, overvloed of gebrek, scheiding of verwijdering, verschil, oorsprong, oorzaak, plaats, tijd, tweede term van vergelijking; genitief bij bepaalde bijvoeglijke naamwoorden of bijwoorden.

Datief : voorwerpsdatief, voordeel en nadeel, plaats, tijd, oorzaak, reden, van de handelende persoon, wijze, vergezellende omstandigheid; datief bij bepaalde bijvoeglijke naamwoorden of bijwoorden; datief afhankelijk van samengestelde werkwoorden.

- c) De hoofdzaken over de onafhankelijke en afhankelijke zin.
- d) De waarde van de meest gebruikte partikels.

B. Oefeningen

Talrijke schriftelijke en mondelinge oefeningen als toepassing op de regels van de vormleer en van de syntaxis der naamvallen. Enkele oefeningen op de onafhankelijke en afhankelijke zin. Geleide oefeningen : thema en vertaling.

II. Woordenschat en Zegswijzen

Herhaling van de woordenschat der vijfde.

Regelmatige studie van de nieuwe woordenschat, geput uit de schrijvers en de oefeningen.

Kennismaking met de wendingen, die het genie van de Griekse taal kenmerken.

III. Schrijvers

Verplicht is de lectuur van de hoofdschrijver XENOPHOON : uittreksels naar keuze uit de *Anabasis* of de *Kuroepaideia*. De lectuur ervan vangt aan vanaf het eerste trimester.

Het staat de leraar *vrij* uittreksels te lezen uit het *Evangelie* van de H. LUKAS of uit de *Handelingen der Apostelen*.

FRANS

4* lestijden per week

I. Woordenschat, Leesteksten en Conversatieoefeningen

Uitbreiding van de actieve en de passieve woordenschat aan de hand van aangepaste teksten van uiteenlopende aard. Conversatieoefeningen blijven ook in deze klas van het grootste belang; ze sluiten vooral aan bij de leesteksten, en eventueel bij een of andere gebeurtenis uit het dagelijks leven.

Lezen en verklaren van ten minste zes eenvoudige literaire teksten (proza of poëzie, bij voorkeur uit de 19^e of 20^e eeuw).

De verklaring kan behelzen : een beknopte en elementaire notitie over de auteur, enkele vragen over inhoud en vorm, en eventueel het opzoeken van de hoofdgedachten.

Navertellen en voordragen van geschikte teksten (proza of poëzie) worden ten zeerste aanbevolen.

De cursorische lectuur evenals de huislectuur is niet verplicht, maar verdient ten zeerste aanbeveling. Kunnen hier eventueel in aanmerking komen : korte leesstukjes, langere teksten, verhalen en vertellingen uit jeugdbladen, een of ander eenvoudig en geschikt Frans werk. Gebruik maken van geannoteerde uitgaven is wenselijk. Zo nodig, het woordenboek verstandig leren gebruiken.

II. Uitspraak oefeningen

Zie zesde en vijfde. Bijzondere aandacht (zonder theorie) voor : de duur der klanken, de uitspraak der klinkers, halfklinkers en medeklinkers, het zinsaccent, het assimilatieverschijnsel, de verbinding en de e caduc.

De uitspraak oefeningen sluiten aan bij de bestudeerde teksten.

III. Spraakkunst

De spraakkunst wordt in het Frans geformuleerd en sluit steeds aan bij teksten of voorbeelden. Er wordt veel belang gehecht aan een systematisch overzicht. Concentrische methode : d.w.z. de hoofdzaken van de grammaticale leerstof van de vorige klassen worden ten minste mondeling herhaald (zie zesde en vijfde) en bij die bekende stof sluiten de nieuwe regels aan.

Lidwoord (article) : bijzondere gevallen van het gebruik en van de weglating van het lidwoord.

Zelfstandig naamwoord (nom) : meervoud : veelgebruikte uitzonderingen op de algemene en bijzondere regels. Meervoud van veelgebruikte samengestelde naamwoorden.

Vrouwelijk : algemene en bijzondere regels. Veelgebruikte naamwoorden met onregelmatige vrouwelijke vorm.

Bijvoeglijk naamwoord (adjectif qualificatif) : meervoud : algemene en bijzondere regels.

Vrouwelijk : veelgebruikte adjectieven met onregelmatige vorm.

Overeenkomst : enkele bijzondere gevallen. Adj. + gens : contact (1).

Plaats : voornaamste regels.

Bijvoeglijk voornaamwoord (adjectif) :

— bezittelijk (adjectif possessif) : herhaling ;

— aanwijzend (adjectif démonstratif) : herhaling ;

— vragend (adjectif interrogatif) : herhaling ;

— onbepaald (adjectif indéfini) : gebruik van même, quelque en tout.

Telwoord (adjectif numéral) : gebruik van hoofd- in plaats van rangtelwoord.

Zelfstandig voornaamwoord (pronom) :

— persoonlijk (pronom personnel) : plaats van twee persoonlijke voornaamwoorden als voorwerp ; plaats als voorwerp van een infinitief. Gebruik van de beklemtoonde vormen.

---

(1) Met deze term wordt bedoeld : het essentiële van dit punt uit de leerstof dient op praktische wijze te worden behandeld, hoewel formulering en kennis van regels facultatief is.

— bezittelijk (pronom possessif), aanwijzend (pronom démonstratif), betrekkelijk (pronom relatif) en vragend (pronom interrogatif) : samengestelde vormen en gebruik ; gebruik van ce qui, ce que, ce dont.

— onbepaald (pronom indéfini) : opmerkingen bij het gebruik van sommige vormen als : l'un... l'autre, même, on, plusieurs, quelqu'un, tout.

Werkwoord (verbe) :

Volledige vervoeging van de hulpwerkwoorden, van de regelmatige en van de gebruikelijke onregelmatige werkwoorden, van de reflexieve werkwoorden. Actief en passief.

Opmerkingen bij de regelmatige vervoegingen.

Gebruik van de imparfait en de passé simple, de futur simple en de conditionnel.

Elementair gebruik van de subjonctif.

Gebruik van de gérondif ; verschil tussen het onvoltooid deelwoord en het adjectif verbal : algemene regels.

Overeenkomst van het voltooid deelwoord : algemene regels (herhaling).

Overeenkomst van het voltooid deelwoord bij de reflexieve werkwoorden alsook gevolgd door een infinitief.

Overeenkomst van het werkwoord met het onderwerp : contact.

Bijwoord (adverbe) : trappen van vergelijking, ook de onregelmatige. Tout, quelque, même. Idiotismen.

Voorzetsel (préposition) : herhaling van de voorzetsels à, de : contact. Idiotismen met voorzetsel.

Voegwoord (conjonction) : de meestgebruikte voegwoorden die de subjonctif regeren.

Zinsleer : bijzonderheden aangaande de plaats van de zinsdelen, b.v. herhaling van het voorwerp dat vooraan in de zin staat ; plaats van sommige bijwoorden ; plaats van het onderwerp in de zin die met een vragend woord begint.

Enkele eenvoudige ontledingen van samengestelde zinnen : contact. Praktisch gebruik van de interpunctie en van de verdeling in lettergrepen.

IV. Oefeningen en huistaken

Ze sluiten bij de leerstof aan : mondelinge en schriftelijke grammaticale toepassingen, dictees, thema's.

Ten minste een zestal eenvoudige en goed voorbereide steloefeningen : verhalen of beschrijvingen, brieven.

I. ENKELVOUDIGE CYCLUS

DE MIDDELEEUWEN

Inleiding

De drie pijlers van de middeleeuwse geschiedenis :

De Grieks-Latijnse erfenis ;

Het christendom ;

De Germaanse beschaving.

I. Groeitijd van de Middeleeuwen

(5^e - 9^e eeuw)

A. DE VOLKSVERHUIZINGEN

1. De vestiging van de Germanen.
2. De Hunnen : hun zwerftocht en hun mislukking.
3. Gevolgen : nieuwe rijken ;
achteruitgang van de beschaving ;
taalgrenzen.

B. DE KERK BEWERKT DE GODSDIENSTIGE EENHEID VAN HET WESTEN

1. Pausdom en missionering.
2. Monniken en bisschoppen.
3. Betekenis van de Kerk voor de cultuur.

C. HET OOSTROMEINSE RIJK

1. Justinianus en zijn opvolgers.
2. Poging tot herstel van de eenheid in het Middellandse-Zeegebied.
3. Byzantijnse beschaving.
4. Het Oosterse schisma.

D. DE ISLAM

1. Mohammed en de Koran.
2. De islam en de « heilige oorlog ».
3. Verbrokkeling van het Arabische wereldrijk.
4. Beschaving van de islam ; invloed op het Westen.

E. HET KAROLINGISCHE RIJK

1. De macht van de hofmeiers.
2. Karel de Grote : veroveraar, wetgever en organisator.
3. Karolingische beschaving. Aandeel van de Kerk in deze « renaissance ».

II. De volle Middeleeuwen

(9^e - 13^e eeuw)

A. GROEI EN INSTELLINGEN

1. *Ontbinding van het Karolingische Rijk*
Verdrag van Verdun.
Nieuwe invallen.
Machteloosheid van de koningen ; macht van de kleine vorsten.
2. *Het Leenwezen*
Lenen en feodale banden.
Het domaniaal regime.
3. *De Kerk in het Westen*
De kerstening en de grote kloosterorden.
Versterking van de godsdienstige eenheid.
Invloed van de Kerk : sociale organisatie, ridderschap, universiteiten, Latijnse en nationale letterkunde, Romaanse en Gotische kunst.
De kruistochten.
4. *De stedelijke economie*
Herleving van de handel tussen Oost en West.
Ontstaan van de gemeenten.
De gemeente en haar instellingen.
Het leven in de gemeenten : kooplieden (gilden) en ambachtslieden (ambachten).
Belang van de gemeenten en van hun handelsbetrekkingen.

B. DE GROTE STATEN

1. *Het Heilige Roomse Rijk en zijn strijd tegen de pauselijke Macht*
Expansie van het keizerrijk naar oost en zuid.
Investituurstrijd.
Strijd tussen paus en Hohenstaufen.
2. *De Capetingers in Frankrijk*
Stijgende macht van de eerste Capetingers.
De grote Capetingers : Filips August, Lodewijk IX, Filips de Schone.
3. *Engeland en de Plantagenets*
Verovering van Engeland door de Normandiërs.
De Plantagenets en de strijd tegen Frankrijk.
De Magna Charta en het ontstaan van het parlement.

III. Herfsttij der Middeleeuwen

(14^e en 15^e eeuw)

A. DE HONDERDJARIGE OORLOG (1337-1453)

1. Oorzaken en voornaamste feiten van deze oorlog.
2. Weerslag op sociaal en politiek gebied.

B. CENTRALISATIE IN HET WESTEN

1. Frankrijk (Lodewijk XI).
2. Engeland (Hendrik VII).
3. Boergondische Nederlanden.
4. Spanje : de « reconquista ».

C. VERVAL VAN DE KEIZERLIJKE MACHT

D. GODSDIENSTIGE CRISIS

1. Ballingschap te Avignon. Westers schisma. Ketterijen.
2. Pogingen tot godsdienstig herstel.

E. DE WESTERSE BESCHAVING TIJDENS HET HERFSTTIJ DER MIDDELEEUWEN

1. Economische en sociale wijzigingen.
2. Naar een wetenschappelijke en artistieke vernieuwing.

F. HET OOSTEN BEDREIGD

1. Inval van de Mongolen.
  2. Ineenstorting van het Byzantijnse rijk ; het rijk van de Turken.
- Algemeen Besluit.* Hoofdmomenten van de Middeleeuwen ;
preludium van de moderne tijd.

II. DUBBELE CYCLUS

OUDHEID

I. Het Klassieke Oosten

Inleiding

1. Algemene inleiding :
De kennis van het verleden ; grote indelingen van de geschiedenis.

2. De prehistorie (begrippen).

Opmerking. De geschiedenis kan horizontaal (per land) of verticaal (chronologisch per groep van landen) worden behandeld.

A. EGYPTE

1. *Landschap*
2. *Politieke geschiedenis in grote trekken* :
Oude Rijk, Middenrijk, Inval van de Hyksos, Nieuwe Rijk, Saïtische periode.
3. *Leven en Beschaving* :
Bestuur en maatschappelijke groepen ;
Economisch leven ;
Godsdienst en dodencultus ;
Kunst, literatuur en cultuur.

B. MESOPOTAMIË EN NABURIGE LANDEN

1. *Landschap*
2. *Politieke geschiedenis in grote trekken* :
Eerste Rijken, Hammoerabi en het Babylonische Rijk, de Assyriërs en het tweede Babylonische Rijk.
3. *Leven en Beschaving*

C. DE KLEINE VOLKEN

Feniciërs en Hebreeërs.

D. PERZEN

Politieke geschiedenis en beschaving.

II. Griekenland

Inleiding

Geografische structuur.

A. DE OUDSTE CULTUREN

1. Creta.
2. Mycene.
3. De Dorische Volksverhuizingen.

B. DE OPKOMST VAN DE STADSTATEN

1. Culturele Eenheid van Griekenland.
Godsdienst en spelen.
Taal, kunst, zeden.
2. Sparta, typische militaire staat.
3. Athene, typische democratische staat.
4. Griekse kolonisatie (8^e tot 6^e eeuw).

C. GRIEKENLANDS BLOEITIJD

1. *De Perzische oorlogen en Athenes politieke macht*
2. *De « Gouden Eeuw »*
Pericles' politiek.
Openbaar en particulier leven te Athene.
Uitstraling van Athene : godsdienst, letterkunde, beeldende kunsten.
3. *Rivaliteit tussen de leidende Stadstaten*
Sparta tegen Athene.
Thebe tegen Sparta.

D. HET HELLENISME

1. Philippus onderwerpt Griekenland ; eenmaking van het land.
2. Alexander verovert Azië.
3. De hellenistische rijken.
4. De hellenistische beschaving.
Grote cultuurcentra, voornamelijk Alexandrië.
Besluit. Griekenlands bijdrage tot de beschaving.

III. Rome

Inleiding

Aardrijkskundig milieu.

Bevolking van Italië : Italioten, Etrusken, Grieken.

A. DE KONINGEN

Stichting van de stad Rome.

Het bestuur van de koningen.

Politieke, sociale en godsdienstige organisatie.

B. VIJF EEUWEN ROMEINSE REPUBLIEK

1. *De jonge Republiek*
De Omwenteling van 509 ; haar gevolgen.
De eerste republikeinse instellingen.
De godsdienst van de Romeinen.
2. *Veroveringen in het Middellandse Zeegebied*
Eenmaking van Italië ; instellingen.
Rome als Middellandse Zeemacht.
De Punische oorlogen.
Verovering van het oostelijk gebied.
Verovering in het Westen.
Organisatie van de veroverde landen.
Gevolgen van de veroveringen voor de Romeinen.

3. *Burgeroorlogen en Verval van de Republiek*
De Gracchen.

Marius en Sulla.

Eerste driemanschap; Gallische oorlog.

Tweede driemanschap.

4. *Beschaving tijdens de Republiek*

D. VIJF EEUWEN KEIZERRIJK

1. *De regering van Augustus*

2. *De eerste Dynastieën*

De keizers van de eerste twee eeuwen.

Organisatie van het keizerrijk; nieuwe veroveringen; verdediging van de grenzen.

Literatuur en kunst.

Godsdienstig leven:

oude godsdiensten en Oosterse mysteriecultussen;

het Christendom: verspreiding en vervolging.

Sociaal en economisch leven.

3. *Het Laatromeinse Rijk*

Anarchie onder de soldatenkeizers.

De keizers, Oosterse despoten: Diocletianus, Constantijn, Theodosius.

Triomf van het christendom.

Einde van het Westromeinse keizerrijk.

Politieke, economische en sociale oorzaken van het verval.

Besluit. De erfenis van Rome overgedragen op het Westen.

N. B. Ingeval deze klas een eindjaar is (derde jaar Middelbare School en derde jaar Familiale afdeling) kan ongeveer een semester worden besteed aan de oudheid en de overige maanden aan de geschiedenis van België, waarvoor men de hoofdzaken uit het leerplan van de eerste kan gebruiken.

WISKUNDE

3* lestijden per week

I. REKENKUNDE

1. Algemene stellingen over deelbaarheid.
2. Grootste gemene deler van twee getallen door opeenvolgende delingen. Eigenschappen.
3. Verhoudingen en evenredigheden. Vraagstukken over recht en omgekeerd evenredige grootheden.

II. ALGEBRA

1. Deling door $x - a$. Reststelling. Quotiëntvorming.
2. Ontbinding in factoren.
3. Grootste gemene deler en kleinste gemeen veelvoud van een- termen en veeltermen.
4. Algebraïsche breuken.
5. Identiteiten en vergelijkingen. Oplossen van lineaire vergelijkingen. Gelijkwaardigheidsbeginselen zonder bewijs.
6. Stelsels van lineaire vergelijkingen. Gelijkwaardigheidsbeginselen zonder bewijs.
7. Ongelijkheden. Ongelijkheden van de eerste graad met één onbekende.
8. Vraagstukken van de eerste graad met één of twee onbekenden.

III. MEETKUNDE

1. De cirkel; bogen, koorden en apothema's. Symmetrie in de cirkel.
2. Onderlinge ligging van een rechte en een cirkel. Raaklijnen.
3. Onderlinge ligging van twee cirkels.
4. Werkstukken : raaklijnen uit een punt aan een cirkel, gemeenschappelijke raaklijnen van twee cirkels, constructie van driehoeken, om- en ingeschreven cirkel, aangeschreven cirkels van een driehoek.
5. Het meten van hoeken door bogen. Middelpuntshoeken, om- trekshoeken, binnen- en buitenomtrekshoeken. Koordenvier- hoeken. Raaklijnvierhoeken.
6. Meetkundige plaatsen.
7. Evenredigheid bij lijnstukken. Eigenschap van de deellijnen van de hoeken van een driehoek (binnen- en buitendeellijnen).
8. Gelijkvormige driehoeken.
9. Constructies in verband met 7 en 8.

NATUURWETENSCHAPPEN

1 lestijd per week

BIOLOGIE

A. Ontleedkunde van de mens

1. Het geraamte : rol van het geraamte, beschrijving van de beenderen.
2. De spieren.
3. Het zenuwstelsel : de hersenen, de kleine hersenen, het rugge- merg, de zenuwen. De zintuigen.

4. Het spijsverteringsstelsel : beschrijving en werking.
5. De bloedsomloop : samenstelling en rol van het bloed. Het hart en de bloedvaten.
6. Het ademhalingsstelsel : beschrijving en rol van de organen.
7. Het uitscheidingsstelsel.
8. Beknopte begrippen over hygiëne.

B. Plantkunde

1. Inleiding : algemene oriëntatie in het plantenrijk.
2. Studie van een plant, bij voorbeeld : het herderstasje. Waarneming van de verschillende delen van een plant. Bondige studie van de stengel, de wortel, het blad, de bloem.
3. Bomen : a) loofbomen : b.v. eik, populier, plataan, esdoorn, wilg, notelaar, olm, linde.
b) naaktzadigen : den, spar, cypres.
4. Kruidachtige planten : b.v. boterbloem, bosanemoon, aardappel, sleutelbloem, korenbloem, rogge.
5. Zwammen, wieren, mossen, varens. — Zeer bondige begrippen.

AARDRIJKSKUNDE

1 lestijd per week

DE WERELDDELEN BUITEN EUROPA

Algemeen schema te volgen bij de studie der werelddelen

1. Situatie in de wereld.
2. Het reliëf.
3. Het klimaat en de grote klimaatgebieden.
4. De hydrografie en de vegetatie (in verband met klimaat en reliëf).
5. Bevolking, levenswijzen, godsdiensten, kolonisatie, politieke indeling.
6. Overzicht van de landbouw (akkerbouw en veeteelt).
7. Overzicht van mijnbouw en industrie.

AFRIKA

Bijzondere aandacht voor het klimaat en de vegetatie met de symmetrie ten opzichte van de evenaar. Men besluit de studie van Afrika met een les over Kongo.

AZIË

Bijzondere aandacht voor het moessonklimaat, de bevolking en de godsdiensten.

AUSTRALIË EN GROTE EILANDENGROEP VAN OCEANIË

AMERIKA

Men kan Noord- en Zuid-Amerika tegelijkertijd behandelen, waar het gaat over het reliëf, klimaat en vegetatie; nadruk leggen op de economische ontwikkeling; vergelijking Noord en Zuid.

POOLGEBIEDEN

LICHAMELIJKE OPVOEDING

1* lestijd per week

Zie leerplan zesde, blz. 22.

TEKENEN

0* lestijd per week

1. Verbeeldingstekenen

Perspectief van een gebouw met omgeving.

Schetsen van blokvormen en afgeleide gebruiksvoorwerpen, zonder gebruik te maken van de vluchtpunten.

2. Waarnemingstekenen

Flugge schetsen van : gebruiksvoorwerpen, flora- en faunamo-tieven, landschappen en gebouwen (dit laatste wanneer de gelegenheid zich voordoet).

Schetsen naar levend model (beweging).

3. Esthetische opleiding

a) Kleur : Symbolisme van de kleuren (vrije expressie).

Harmonie door complementaire kleuren.

b) Evenwicht en ritme : Vrije compositie, waarin nochtans de aangeleerde principes worden toegepast.

Voorbeelden : kleurenstudie van een interieur, vrije interpretatie van een modern schilderij, decoratieve interpretatie van een stilvenen.

4. Wetenschappelijk tekenen

Constructie van raaklijnen en raakcirkels.

Verbindingen van rechten met cirkels en van cirkels met bogen.

Enkel voor jongens :

Constructie van samenlopende rechten (waarvan het hoekpunt niet gekend is).

Gequoteerde schetsen van eenvoudige voorwerpen, waarbij gemakkelijke gevallen van verbindingen voorkomen.

MUZIEK

0* lestijd per week

1. Gregoriaans

Kyrie VIII, 5; Gloria VIII, 5; Credo III, 5; Sanctus VIII, 6; Agnus VIII, 6; Pange lingua, 3; Ecce panis, 7; Ave Maria, 1; Ave maris stella, 1.

Te Deum, 3; Rorate (refrein), 1.

2. Lieder

Volksliederen; nieuwere liederen van bekende toondichters; canons.

3. Notenleer

Toonladders : benaming van iedere trap (vooral tonica, dominant, leidtoon). De verwantschap tussen grote en kleine toonaarden.

Eenvoudige begrippen over modulatie.

Notenbenamingen in fa-sleutel. Notenbenamingen met letters.

VROUWELIJKE HANDWERKEN

1 lestijd per week

1. Breiwerk

Een stuk naar keuze uit de ruiermand :
borstrokje, mutsje, sokjes enz.

2. Naaldenwerk

Nieuwe steken :

— enkele en dubbele incrustatie ;

— eenvoudig linnenknoopsgat.

Gebruik van de naaimachine (siersteken).

Toepassing : kinderstukje (hemdje) of zomerrok of nachtjapon.

HOGERE GRAAD

DERDE

GODSDIENST

2* lestijden per week

Christus en Zijn Kerk (1)

I. Christus

Inleiding : Historische omgeving en bronnen :

1. Land en volk ;
2. Bronnen : aard, genres, authenticiteit, inspiratie, interpretatie.

Werking en lering : Openbaring, prediking, wonderen en voorspellingen, Kruisoffer, Verrijzenis.

Wezen en persoonlijkheid : de Godmens, Messiaszending. Psychologische begaafdheid, zedelijk-godsdienstige volmaaktheid. Maria, de Moeder van Jezus.

Waarborgen en getuigenissen :

1. Het wonder als getuigenis van God ;
2. Vervulling van de profetieën, Christus' zelfgetuigenis, evangelische wonderen, apologetische waarde van Jezus' eigen volmaaktheid.

Actuele invloed : Christus en de christen : genade ; vorming van de katholieke persoonlijkheid.

II. De Kerk

Werking : Heiliging van het mensdom en verheerlijking van God door het H. Misoffer en de Sacramenten. Invloed op de beschaving.

Wezen : Het Mystieke Lichaam van Christus. De machten van de Hiërarchie. De taak van de priester. Roeping tot de geestelijke staat. De taak van de leken. Het apostolaat. Maria en de Heiligen.

Waarborgen : Stichting door Christus. De Kerk zoals wij haar zien (kenmerken) ; mirakelen ; bekeringen. Het probleem van het heil der niet-katholieken. Onvolmaaktheden in de Kerk.

---

(1) Christus en de Kerk zullen van drie hoofdstandpunten worden bestudeerd : de werking (de levende werkelijkheid), het wezen, de waarborgen (apologetisch). Deze aspecten hoeven niet noodzakelijkerwijze in deze volgorde te worden beschouwd. Naar keuze wordt in de derde het eerste of het tweede deel gegeven. Het andere deel in de tweede.

I. Spreken en Dictie

1. Uitspraakleer

Systematische studie van de spraakorganen (zo mogelijk aan de hand van aanschouwelijk materiaal).

Wetenschappelijke behandeling van de Nederlandse klankleer (b.v. sandhiregels, verschillende articulatiebases, zinsmelodie ...).

2. Spreekoefeningen. Conversatie

Persoonlijke weergave van indrukken over bezoek aan kerken, scholen, museums, tentoonstellingen, handelsbedrijven ...

Verslag over gelezen boeken ...

3. Luidop lezen en voordragen

Letten op toonmodulatie, ritme en frasering.

II. Stellen

Portrettering : volkstypen, figuren, psychologische tekening van groepen.

Zakelijke verslagen over vergaderingen, gebeurtenissen.

Eenvoudige verhandelingen (ontwikkeling van spreuken, spreekwoorden).

Brieven.

(Economische afdeling : eenvoudige handelsbrieven.)

III. Spraakkunst. Taalstudie

Occasionele herhaling van begrippen en regels, korte oefeningen.

Inzicht in de woordgroepen en zinsdeelgroepen.

Systematische studie van de woordvorming (samenstelling, afleiding) en de woordwijzigingen (voorvoeging, achtervoeging, afwerping, uitstoting, omzetting, assimilatie ...), analogie, volksetymologie.

Verklaring van spreuken, spreekwoorden, zegswijzen. Volkshumor.

IV. Studie van Taalschat en Stijl

1. Verdere loutering van het taalgebruik en bestrijding van de foutieve zinsbouw en zinsverbinding.

2. Uitbreiding van de woordenschat : de taal van wetenschap en techniek (technische woorden van algemene aard).

3. Grondige stilistische ontleding van enkele literair waardevolle teksten (van Looy, van Schendel, van de Woestijne, Bomans ...) zodat de bijzondere stijlkenmerken van een bepaald auteur aan het licht komen.

V. Verklaring en Interpretatie van Taalwerken

Keus van fragmenten uit de verhalende literatuur.

Literair-historische situering (bondig) en karakterisering van de behandelde fragmenten en schrijvers.

Uit die studie worden de beginselen van de letterkundige compositie afgeleid.

Cursorisch lezen : b.v. (fragmenten uit) aangepaste verhalen, beschrijvingen en karakterstudies, met waarneming van de compositie en de karakterisering.

Huislectuur : b.v. novellen. Keuze uit de verhalende literatuur. Humoristische verhalen en kortverhalen.

VI. Literair-esthetische Theorie

1. Begrippen over de letterkundige compositie : het verhaal, de beschrijving en portrettering, de verhandeling.

2. Beknopte behandeling van : proza en dichtvorm, zakelijke taal en literatuurtaal, de letterkundige genres, de voornaamste letterkundige stijlsoorten.

LATIJN

6 lestijden per week

I. Spraakkunst en Oefeningen

A. Spraakkunst

Syntaxis

Studie van :

- a) De bijzonderheden die niet in de vierde bestudeerd werden (b.v. de verschillende waarden van *cum*, *ut*, *quin*, *quod*...);
- b) De overeenkomst van de tijden ; de indirecte rede ; de Latijnse zinsbouw ;
- c) De stijl leer en het gebruik van de partikels.

B. Oefeningen

Mondelinge en schriftelijke oefeningen aangepast aan de leerstof. Herhalingen en geleide oefeningen.

Methodische en progressieve toepassing in de thema-oefeningen van de specifieke wendingen in de Latijnse zinsbouw en van de stilistische bijzonderheden.

II. Woordenschat en Zegswijzen

De kennis van de basiswoordenschat uit de vorige klassen wordt onderhouden en aangevuld met de nieuwe woorden en zegswijzen, geput uit de oefeningen en de schrijvers.

III. Prosodie en Metriek

Eenvoudige begrippen naar aanleiding van het lezen van een dichter (b.v. Vergilius).

IV. Schrijvers

Verplicht is de lectuur van de hoofdauteurs Sallustius en Livius.

SALLUSTIUS : uittreksels naar keuze uit *De Coniuratione Catilinae* of *De Bello Iugurthino* ;

LIVIUS : uittreksels naar keuze.

Het staat de leraar vrij uittreksels te lezen uit de volgende schrijvers :

VERGILIUS ;

OVIDIUS : *Fasti*, *Tristia*, *Epistulae ex Ponto*, *Metamorphoses...* ;

CICERO ;

PLINIUS DE JONGERE : Brieven ;

CHRISTELIJKE SCHRIJVERS : H. Cyprianus (b.v. *De Mortalitate*), Lactantius, H. Ambrosius (b.v. *De Zee*, Bij het kraaien van de haan) ; Prudentius (b.v. Hymne op de Epiphania), H. Paulinus van Nola, H. Leo de Grote.

GRIEKS

4 lestijden per week

I. Spraakkunst en Oefeningen

A. Spraakkunst

Systematische studie van de onafhankelijke en afhankelijke zinnen. Gebruik van $\acute{\alpha}\nu$, van de infinitief en het participium, van de partikels. Herhaling van de veel gebruikte hoofdtijden der onregelmatige werkwoorden.

B. Oefeningen

Mondelinge en schriftelijke oefeningen als toepassing op de regels van het gebruik van tijden en wijzen. Geleide oefeningen.

II. Woordenschat en Zegswijzen

Herhaling van de woordenschat van de vijfde en vierde.

Studie van het gebruikelijke vocabularium, ontleend aan de oefeningen en de schrijvers.

Grondiger studie der wendingen van het Griekse taaleigen.

III. Schrijvers

Verplicht is de lectuur van de hoofdauteurs Xenophoon en Herodotos.

XENOPHOON : uittreksels naar keuze uit *Anabasis*, *Kuroepaideia*, *Hellenika*, *Memorabilia*, *Oikonomikos*.

HERODOTOS : uittreksels naar keuze.

Het staat de leraar *vrij* uittreksels te lezen uit de volgende schrijvers :

LUSIAS ;

LOEKIANOS ;

CHRISTELIJKE SCHRIJVERS : H. Lukas, H. Joannes Chrusostomos, H. Basileios.

FRANS

4 lestijden per week

I. Conversatie, Dictie, Spreekoefeningen

De conversatie krijgt nog een belangrijk aandeel in de hogere graad. Zelfs in deze klassen moet het onderwijs in de Tweede taal er ook op gericht zijn praktische taalvaardigheid bij te brengen en de algemene taal te leren beheersen. Dit doel wordt bereikt door mondelinge oefeningen.

Als uitgangspunt voor geleide conversaties kunnen genoemd worden b.v. : inhoud en vorm van de bestudeerde teksten, cursorische klas- en huislectuur, voorbereiding van opstellen, overhoren van de les, gebeurtenissen, actualiteiten, krant- en tijdschriftartikels, audio-visuele middelen enz.

Frans spreken omvat ook : expressief lezen, dictie-oefeningen, dramatiseren van eenvoudige fragmenten uit toneelwerken, naverellen, gefingeerde conversaties (door de leerlingen voorbereid) enz.

Korte spreekbeurten over allerhande onderwerpen worden aanbevolen.

Op een geschikt moment kan de leraar de voornaamste zinnen, woorden en wendingen in een schrift laten noteren.

II. Uitspraak

De leraar zal bestendig letten op de verzorgde uitspraak en de storende fouten corrigeren. Voortdurend zal hij waken niet alleen over het zuiver articuleren van klinkers, halfklinkers en medeklinkers (inzonderheid de stemhebbende eindconsonanten), maar ook over het keurig uitbrengen van de zin : de ritmische groepen, het dynamisch accent, de zinsintonatie, de assimilatie, de verbindingen en de e caduc (met de toepassingsmodaliteiten van deze laatste twee punten in de gewone omgangstaal, het luidop lezen en de dichtkunst).

Worden aanbevolen : korte oefeningen, occasionele behandeling van gevallen die in conversaties of teksten voorkomen, gebruik van auditieve middelen, dictielessen door een specialist gegeven.

III. Letterkundige Teksten, Cursorische Lectuur, Woordenschat

1. Studie van ten minste tien letterkundige teksten, proza of poëzie, gekozen uit Franse of Belgische schrijvers (verhalen, dialogen, beschrijvingen, brieven, fabels ; ten minste één fragment voor elk van deze genres).

De literaire studie van een tekst dient niet zo grondig te zijn als in de volgende twee klassen.

Onder studie van een tekst wordt verstaan de schematische letterkundige ontleding. Hierbij zullen de leerlingen actief optreden ; door geleide conversatie wordt de letterkundige ontleding opgebouwd. Kunnen zo inductief worden opgezocht : de belangrijke moeilijke woorden, de idiomatische uitdrukkingen, de aard van het fragment, de algemene gedachtengang, de voornaamste stijlqualiteiten, het standpunt van de schrijver enz. Een beknopte notitie over de schrijver hoort hierbij.

Het voornaamste wordt in een schrift opgetekend.

2. Aanvullende lectuur : deze bestaat in het vlug lezen van een tiental aanvullende teksten, die verband houden of verwantschap vertonen met de behandelde literaire fragmenten (b.v. : gelijkaardig onderwerp, hetzelfde genre, dezelfde auteur enz.). Ten minste de titel en de auteur van deze aanvullende teksten dienen in het schrift te worden vermeld.

3. Cursorische lectuur : ongeveer 50 blz. uit een eenvoudig werk (roman, novelle, toneelwerk enz.). Deze teksten lenen zich uitstekend tot een gedachtenwisseling of een gesprek tussen leraar en leerlingen.

Het verdient aanbeveling de voornaamste nieuwe woorden en wendingen evenals de antwoorden op enkele algemene vragen, in een schrift te laten noteren.

IV. Spraakkunst

1. *Herhaling.*

De grammatische kennis in de vorige jaren opgedaan wordt, zo nodig, herhaald. Dit kan mondeling gebeuren of door middel van aangepaste dictees. Deze eventuele herhaling omvat o.m. de volgende punten :

Lidwoord (article) : gebruik en weglating (verschil met het Nederlands); gebruik van « de » in plaats van het deelaanduidend lidwoord.

Zelfstandig naamwoord (nom) : meervoud van woorden uitgaand op -al, -ail, en gebruikelijke uitzonderingen; meervoud van samengestelde woorden (algemene regels en meest frequente uitzonderingen). Vrouwelijk : meest gebruikte uitzonderingen.

Bijvoeglijk naamwoord (adjectif qualificatif) : meervoud van woorden uitgaand op -al, en gebruikelijke uitzonderingen. Vrouwelijk : meest gebruikte uitzonderingen.

Bijvoeglijk voornaamwoord (adjectif) : regels betreffende même, quelque, tout.

Zelfstandig voornaamwoord (pronom) :

— persoonlijk : plaats in de zin en gebruik van beklemtoonde vormen;

— aanwijzend : gebruik van enkelvoudige en samengestelde vormen (ook celui met préposition of met pronom relatif);

— betrekkelijk : gebruik van dont, lequel, ce qui, ce que, ce dont;

— onbepaald : onderscheid tussen adjectif en pronom indéfini (chaque, chacun; quelques, quelques-uns).

Werkwoord (verbe) : volledige vervoeging van alle werkwoorden; hoofdtijden; voltooid deelwoord : overeenkomst (algemene regels, ook bij reflexieve werkwoorden en door een infinitief gevolgd); gebruik van de imparfait, de passé simple en de passé composé.

Bijwoord (adverbe) : overeenkomst van tout, quelque en même.

Zinsleer : plaats van de zinsdelen in de meedelende en vragende zin. Ontleding van de enkelvoudige zin.

Praktisch gebruik van de interpunctie en de verdeling in lettergrepen.

2. *Nieuwe leerstof.*

Zelfstandig naamwoord (nom) : als steun voor het geheugen, enkele praktische aanwijzingen om het genus te herkennen.

Voornaamste woorden waarvan het getal verschilt in beide talen (b.v. de vakantie, les vacances).

Bijvoeglijk naamwoord (adjectif qualificatif) : vrouwelijk en meervoud van de samengestelde adjectieven : algemene regels en meest gebruikte uitzonderingen. Overeenkomst en plaats. Adj. + gens.

Werkwoord (verbe) : gebruik van de hulpwerkwoorden être en avoir : algemene regels.

Praktisch onderscheid tussen overgankelijke werkwoorden en onovergankelijke (verschil met het Nederlands). Gebruik van het onpersoonlijk werkwoord (verschil met het Nederlands).

Overeenkomst met het onderwerp.

Gebruik van de subjonctif : na bepaalde onpersoonlijke werkwoordelijke uitdrukkingen ;

— na werkwoorden van wils- of gemoedsuiting ;

— na doelaanwijzende voegwoorden en na « sans que ».

Bijwoord (adverbe) : onderscheid tussen aussi, si ; autant, tant ; plus (moins) que, plus (moins) de, de plus (moins).

Gebruik en plaats van : ne ... pas, ne ... plus, ne ... personne enz.

Voorzetsel (préposition) : vaste voorzetsels na werkwoorden en adjectieven en om een infinitief in te leiden.

Zinsleer : overeenkomst van veranderlijke woorden in de zin : gezegde, attribut du complément. Enkele eenvoudige ontledingen van samengestelde zinnen.

V. Oefeningen en Huistaken

Een kort dictee ten minste om de veertien dagen. (Niet als huistaak.) Mondelinge en schriftelijke grammaticale oefeningen en toepassingen, thema's.

Opstellen : ten minste zes eenvoudige opstellen (de proefwerken niet meegerekend), b.v. verhalen, brieven, beschrijvingen, navolgingsopstel, gefingeerde conversatie. De opstellen worden met zorg voorbereid. De nadruk wordt vooral gelegd op de correcte taal.

Huislectuur : ten minste één gemakkelijk en aantrekkelijk boek per jaar (ongeveer 60 blz.). De lectuur van jeugdbladen wordt aanbevolen. De leerlingen dienen een schrift te houden met aantekeningen.

ENGELS

Derde taal : 1 lestijd per week

Vierde taal : 0* lestijd per week

Voorafgaande opmerking. Elke les omvat verscheidene onderdelen van het leerplan. De methode is concentrisch.

I. Woordenschat, Leesteksten en Conversatie

Frequente woorden en uitdrukkingen uit de basiswoordenschat (frequentielijsten). De woordenschat wordt aangeleerd in zeer eenvoudige zinspatronen; hij wordt zowel mondeling (conversatie) als schriftelijk (invuloefeningen en dgl.) ingeprent. De leerstof wordt, vooral wat de woordenschat betreft, minder uitgebreid behandeld.

Elke les moet aanleiding geven tot het correct nazeggen van zinnen, het beantwoorden en het stellen van eenvoudige vragen betreffende de behandelde woordenschat en leesstukjes. Geleidelijk komt men tot eenvoudige conversatie tussen leraar en leerlingen, en de leerlingen onderling door de leraar geleid.

Verklaarde en door de leraar voorgelezen stukjes worden door de leerlingen nagelezen (correcte uitspraak, juiste klemtoon, gepaste intonatie).

II. Uitspraak oefeningen

Voortdurend wordt bij het spreken en het lezen de meeste zorg besteed aan de correcte uitspraak van het Engels. Als theoretische kennis kan een elementair begrip over het verschil tussen klank en letterteken volstaan. Het gaat in een eerstejaarscursus vooral om praktische oefening door imitatie van de goede uitspraak van de leraar.

III. Spraakkunst

De essentiële begrippen over de twee lidwoorden, de meervoudsvorming en de bezitsvorm van het zelfstandig naamwoord, het gebruik van voorzetsels in frequente uitdrukkingen, vorm en gebruik van de persoonlijke, bezittelijke en aanwijzende voornaamwoorden, enkele frequente onbepaalde voornaamwoorden, de telwoorden, de gebiedende wijs van de werkwoorden, het gebruik van enkele fre-

quente hulpwerkwoorden, het onderscheid in vorm en gebruik tussen de *Present Progressive* en de *Present Simple*, de bevestigende, ontkennde en vragende zinsvormen, de lijdende vorm.

De hoofdzaken over de woordschikking in de hoofdzin.

De leerstof wordt voornamelijk in zinspatronen aangeleerd, en zeer grondig geoefend.

IV. Oefeningen en Huistaken

Meestal geleide oefeningen, soms huistaken : invuloefeningen, veranderingsoefeningen (o.a. met substitutietabellen), vragen stellen en beantwoorden op behandelde leesstukken, dictees. (Korte thema's : facultatief.)

DUITS

Derde taal : 1 lestijd per week

Vierde taal : 0* lestijd per week

Voorafgaande opmerking. Elke les omvat verscheidene onderdelen van het leerplan. De methode is concentrisch.

I. Woordenschat, Leesteksten en Conversatie

Woorden en uitdrukkingen uit de basiswoordenschat (frequentielijsten) worden in zeer eenvoudige zinspatronen aangeleerd en zowel mondeling (door conversatie) als schriftelijk (invuloefeningen en dgl.) ingeprent. De leerstof wordt vooral wat de woordenschat betreft, minder uitgebreid behandeld.

Elke les moet aanleiding geven tot het correct nazeggen van zinnen, het beantwoorden en stellen van eenvoudige vragen betreffende de behandelde woordenschat en de leesstukjes. Geleidelijk komt men tot conversatie tussen leraar en leerlingen en tussen de leerlingen onderling, door de leraar geleid.

Verklaarde en door de leraar voorgelezen stukjes worden door de leerlingen nagelezen (correcte uitspraak, juiste klemtoon, gepaste intonatie).

II. Uitspraak oefeningen

Bij het spreken en het lezen wordt steeds de meeste zorg besteed aan de correcte uitspraak van het Duits. Bij de verbetering van de uitspraakfouten van de leerlingen legt men vooral de nadruk op de

fonetische moeilijkheden : aspiratie van bepaalde medeklinkers, de korthed van de tweeklanken, de geslotenheid van de vocalen, het ontbreken van verbinding wanneer een woord met een klinker begint enz. Dat alles moet door praktische oefening worden aangeleerd ; geen theoretische uitspraakleer. De leerlingen imiteren de goede uitspraak van de leraar.

III. Spraakkunst

Het aanleren van de essentiële grammatische begrippen geschiedt occasioneel bij gelegenheid van de behandeling der leesstukjes.

Vormen van de aanduidende woorden : naamvals vormen der lidwoorden en der andere aanduidende woorden zoals bezittelijke, persoonlijke, aanwijzende en enkele frequente onbepaalde voornaamwoorden.

Werkwoorden : tegenwoordige tijd, toekomstige tijd, gebiedende wijs van de werkwoorden (vorm en gebruik).

Zelfstandige naamwoorden : verbuigingsvormen in enkelvoud en meervoud, naar gelang men ze nodig heeft. Het zelfstandig naamwoord wordt steeds met zijn lidwoord aangeleerd ; het meervoud wordt er occasioneel aan toegevoegd.

Bijvoeglijke naamwoorden : het onverbogen gebruikte bijvoeglijke naamwoord.

Andere woorden : hoofdtelwoorden en vragende woorden worden aangeleerd, naar gelang men ze nodig heeft in teksten en conversatie. Enkele frequente voorzetsels met hun gebruikelijke naamval.

Syntaxis : zich beperken tot het gebruik van de vier naamvallen (aanleren van *Kasusgefühl*) en tot de plaatsing van de zinsdelen in de hoofdzin.

IV. Oefeningen en Huistaken

Met de behandelde woordenschat laat de leraar geleide oefeningen maken (invullen, juiste vormgeving, allerlei veranderingsoefeningen), dictees, stellen en beantwoorden van vragen, navertellen en korte navolgingsopstelletjes. (Thema's : facultatief.)

I. ENKELVOUDIGE CYCLUS

DE NIEUWE TIJD
(1453 - 1789)I. De Voorbereiding van de moderne Maatschappij
(15^e - 16^e eeuw)

A. OP DE DREMPEL VAN DE NIEUWE TIJD

1. *Het nieuwe Wereldbeeld*
De uitvindingen.
Europa ontdekt de wereld.
Contact met de oude culturen van Amerika en Azië.
2. *De nieuwe Economie*
Gevolgen van de ontdekkingen.
3. *De nieuwe Stromingen*
De nieuwe geest : Renaissance en Humanisme.
Vernieuwde kunstvormen.
Wetenschap en techniek.
Opvattingen over de politieke macht.
4. *De godsdienstige crisis*
Hervorming buiten de Kerk : Luther, Calvijn, Hendrik VIII.
Hervorming binnen de Kerk : het Concilie van Trente ; de nieuwe kloosterorden.
Gevolgen van de protestantse en de katholieke reformatie.

B. NATIONALISME EN INTERNATIONALE BETREKKINGEN

1. *Staten en Machten*
Het Heilige Roomse Rijk van Germaanse Natie.
De Nederlanden.
Spanje.
Frankrijk.
Engeland.
2. *Godsdienstoorlogen.*
3. *De Strijd om het Europese Overwicht*
Oorlogen om Italië.
De strijd Valois-Habsburg.
Spanje tegen Engeland.
De oorlog tegen de Turken.

II. Absolutisme in de 17^e Eeuw

(1598 - 1715)

A. STATEN EN MACHTEN

1. Frankrijk : naar de absolute monarchie.
2. Engeland : van absolutisme naar parlementarisme.
3. Spanje en het keizerrijk in verval.
4. Verdeeldheid in de Nederlanden. Hollands Gouden Eeuw.
5. Rusland onder Peter de Grote.
6. De Scandinavische landen.

B. DE STRIJD OM HET EUROPESE OVERWICHT

1. *West-Europa*
Dertigjarige oorlog ;
De Vrede van Westfalen en het Europese evenwicht.
2. *Centraal-Europa*
3. *Noord- en Oost-Europa*
Verval van het Ottomaanse rijk.
Om de Baltische zee.

C. HET ECONOMISCHE LEVEN

Mercantilisme en Zeehandel.

D. CULTUUR EN GODSDIENST

1. Vernieuwing van het katholieke leven. Overzeese missies.
2. Schone kunsten : barok en classicisme.
3. Wetenschap, wijsbegeerte, letterkunde.

III. De Verlichting

A. STATEN EN MACHTEN IN EUROPA

1. Frankrijk : het absolutisme onmachtig.
2. Groot-Brittannië : parlementarisme.
3. Pruisen, Rusland, Oostenrijk : verlicht despotisme.

B. DE STRIJD OM HET EUROPESE OVERWICHT

1. Oostenrijkse Successieoorlog.
2. De Zevenjarige Oorlog.
3. Verdelingen van Polen.

C. BUITEN EUROPA

De Amerikaanse Vrijheidsoorlog en de Verenigde Staten.

D. LEVEN EN CULTUUR IN DE EEUW VAN DE VERLICHTING

1. Politieke opvattingen. Maatschappij en standen.
2. De technische omwenteling en het begin van de industrialisering.
3. Letterkunde : van rationalisme naar romantiek.
4. Schone kunsten : van rococo naar classicisme en realisme.
5. Het godsdienstige leven.
6. De wijsbegeerte.

Algemeen Besluit: Op de vooravond van de Franse Revolutie.

II. DUBBELE CYCLUS

DE MIDDELEEUWEN EN DE MODERNE TIJD (tot 1648)

Inleiding

De drie pijlers van de middeleeuwse geschiedenis :

De Grieks-Latijnse erfenis ;

Het christendom ;

De Germaanse invloed.

I. Groeitijd van de Middeleeuwen

(5^e - 9^e eeuw)

A. DE VOLKSVERHUIZINGEN

1. De vestiging van de Germanen.
2. De Hunnen : hun zwerftocht en hun mislukking.
3. Gevolgen : nieuwe staten ;
achteruitgang van de beschaving ;
taalgrenzen.

B. DE KERK BEWERKT DE GODSDIENSTIGE EENHEID VAN HET WESTEN

1. Pausdom en missionering.
2. Monniken en bisschoppen.
3. Betekenis van de Kerk voor de cultuur.

C. HET OOSTROMEINSE RIJK

1. Justinianus en zijn opvolgers.
2. Poging tot herstel van de eenheid in het Middellandse-Zeegebied.
3. Byzantijnse beschaving.
4. Het Oosterse schisma.

D. DE ISLAM

1. Mohammed en de Koran.
2. De islam en de « heilige oorlog ».
3. Beschaving van de islam ; invloed op het Westen.

E. HET KAROLINGISCHE RIJK

1. De macht van de hofmeiers.
2. Karel de Grote : veroveraar, wetgever en organisator.
3. Karolingische beschaving. Aandeel van de Kerk in deze « renaissance ».

II. De volle Middeleeuwen

(9^e - 13^e eeuw)

A. GROEI EN INSTELLINGEN

1. *Ontbinding van het Karolingische Rijk*
Verdrag van Verdun.
Nieuwe invallen.
Machteloosheid van de koningen; macht van de kleine vorsten.
2. *Het Leenwezen*
Lenen en leenwezen.
De heren en hun levenswijze.
3. *De Kerk in het Westen*
De kerstening en de grote kloosterorden.
Versterking van de godsdienstige eenheid.
Invloed van de Kerk: sociale organisatie, ridderschap, universiteiten, Latijnse en nationale letterkunde, Romaanse en Gotische kunst.
De kruistochten.
4. *De stedelijke economie*
Herleving van de handel tussen Oost en West.
Ontstaan van de gemeenten.
De gemeente en haar instellingen.
Het leven in de gemeenten: kooplieden (gilden) en ambachtslieden (ambachten).
Belang van de gemeenten en van hun handelsbetrekkingen.

B. DE GROTE FEODALE STATEN

1. *Het Heilige Roomse Rijk en zijn strijd tegen de pauselijke Macht*
Expansie van het keizerrijk naar oost en zuid.
Investituurstrijd.
Strijd tussen paus en keizer.
2. *De Capetingers in Frankrijk*
De grote Capetingers: Filips August, Lodewijk IX, Filips de Schone.
3. *Engeland en de Plantagenets*
De Plantagenets en de strijd tegen Frankrijk.
De Magna Charta en het ontstaan van het parlement.

III. Herfsttij der Middeleeuwen

A. DE HONDERDJARIGE OORLOG (1337-1453)

1. Oorzaken en voornaamste feiten van deze oorlog.
2. Weerslag op sociaal en politiek gebied.

B. CENTRALISATIE IN HET WESTEN

1. Frankrijk (Lodewijk XI).
2. Engeland (Hendrik VII).
3. Boergondische Nederlanden.
4. Spanje : de « reconquista ».

C. VERVAL VAN DE KEIZERLIJKE MACHT

D. GODSDIENSTIGE CRISIS

1. Verblijf te Avignon. Het Westerse schisma. Ketterijen.
2. Pogingen tot godsdienstig herstel.

E. DE WESTERSE BESCHAVING TIJDENS HET HERFSTIJT DER MIDDELEEUWEN

1. Economische en sociale moeilijkheden.
2. Naar een wetenschappelijke en artistieke vernieuwing.

F. HET OOSTEN BEDREIGD

1. Inval van de Mongolen.
2. Ineenstorting van het Byzantijnse rijk ; het rijk van de Turken.

IV. De Nieuwe Tijd

(tot 1648)

A. OP DE DREMPEL VAN DE NIEUWE TIJD.

1. *Het nieuwe Wereldbeeld*
Uitvindingen.
Europa ontdekt de wereld.
Contact met de oude culturen van Amerika en Azië.
2. *De nieuwe Economie*
Gevolgen van de ontdekkingen.
3. *De nieuwe Stromingen*
De nieuwe geest : Renaissance en Humanisme.
Vernieuwde kunstvormen.
Wetenschap en techniek.
Opvattingen over de politieke macht.
4. *De godsdienstige crisis.*
Hervorming buiten de Kerk : Luther, Calvijn, Hendrik VIII.
Hervorming binnen de Kerk : het Concilie van Trente ; de nieuwe kloosterorden.
Gevolgen van de protestantse en de katholieke reformatie.

B. NATIONALISME EN INTERNATIONALE BETREKKINGEN

1. *Staten en Machten*
Het Heilige Roomse Rijk van Germaanse Natie.
Spanje.
Frankrijk.

- Engeland.
De Nederlanden.
2. *Godsdienstoorlogen*
  3. *De Strijd om het Europese Overwicht*
Oorlogen om Italië.
De strijd Valois-Habsburg.
Spanje tegen Engeland.
De oorlog tegen de Turken.

C. DE EERSTE HELFT VAN DE 17^e EEUW

1. *Binnenlandse politiek*
Het Keizerrijk.
Spanje.
Frankrijk onder Hendrik IV en Lodewijk XIII en tijdens de minderjarigheid van Lodewijk XIV.
Engeland onder de eerste Stuarts.
2. *Internationale verhoudingen*
De Dertigjarige Oorlog en het Verdrag van Westfalen.
De toestand in Europa (1648) : overheersing van Frankrijk en Zweden.

D. DE BESCHAVING EINDE 16e EN BEGIN 17e EEUW.

WISKUNDE

3 lestijden per week

I. ALGEBRA

EERSTE GRAAD

1. Stellingen over de gelijkwaardigheid van vergelijkingen en ongelijkheden (zonder bewijs).
Oplossen en bespreken van de vergelijking van de eerste graad met één onbekende.
Oplossen en bespreken van de ongelijkheden en stelsels ongelijkheden van de eerste graad met één onbekende.
2. Stellingen over de gelijkwaardigheid van stelsels vergelijkingen (zonder bewijs).
Oplossen en bespreken van stelsels van twee lineaire vergelijkingen met twee onbekenden.
3. Assen en vectoren ; stelling van Chasles-Möbius voor drie punten ; abscis van een punt op een as. Rechthoekige coördinaten van een punt in het platte vlak.
Begrip functie van één veranderlijke en grafische voorstelling.
Algebraïsche en grafische studie van de lineaire functie.

Algemene vergelijking van de rechte. Grafische interpretatie van de resultaten van de oplossingen en besprekingen van de punten 1 en 2.

Oplossen van stelsels ongelijkheden met twee onbekenden.

TWEEDE GRAAD

4. Wortelvormen van de 2^e graad; bewerkingen; het rationaal maken van noemers.
5. Oplossen van de vierkantsvergelijking; aantal wortels.

II. MEETKUNDE

1. Oppervlakte van rechthoek, parallellogram, driehoek en trapezium.
2. Metrische betrekkingen in rechthoekige en willekeurige driehoeken. Koordenvierhoek (stelling van Ptolemeus). Macht van een punt t.o.v. een cirkel.
3. Constructies: middelevenredige; gulden snede.
4. Convexe regelmatige veelhoeken. Algemene eigenschappen. Verdubbelingsformule. Zijde van de omgeschreven veelhoek. Betrekkingen tussen de zijde, het apothema en de straal van de omgeschreven cirkel.
5. Berekening van de zijde en het apothema van de regelmatige 6-, 3-, 4-, 8-, 10- en 5-hoek in de straal van de omgeschreven cirkel.
6. Lengte van de cirkel en de cirkelboog.
7. Oppervlakte van de cirkel, de cirkelsector en het cirkelsegment.

NATUURWETENSCHAPPEN

1* lestijd per week

NATUURKUNDE

Mechanica van de vaste stoffen

1. Eenparige rechte lijnige beweging.
2. Begrip kracht. Meting van krachten. Dynamometer. Elementen en voorstelling van een kracht.
3. Samenstelling en ontbinding van samenlopende en evenwijdige krachten. Krachtenkoppel.
4. Zwaartekracht: haar vier elementen. Evenwicht van de vaste lichamen.
5. Arbeid en vermogen.
6. Eenvoudige werktuigen.

7. Eenparig veranderlijke beweging. Vrije val. *Samenstelling van bewegingen.* (1)
8. Traagheidswet. Betrekking tussen kracht en versnelling. Het begrip massa. Actie en reactie.
9. Gravitatiewet. Grootte van de zwaartekracht en variabiliteit van het gewicht. Balans.
10. Potentiële en kinetische energie. Enkelvoudige slinger.
11. *Cirkelvormige beweging. Middelpuntzoekende en middelpuntvliedende kracht.*
12. *Weerstanden.*

Vloeistoffen en gassen

Algemene opmerking. Men zal er baat bij hebben de verschijnselen betreffende de vloeistoffen en de gassen te verklaren door de moleculaire structuur van de materie.

1. Moleculen. Moleculaire krachten; potentiële en kinetische energie van de moleculen. Aggregatietoestanden.
2. Het begrip druk. Betrekkelijke onsamendrukbaarheid van de vloeistoffen.
3. Beginsel van Pascal. Toepassingen.
4. Hydrostatische druk. Evenwicht van vloeistoffen.
5. Wet van Archimedes. Toepassingen; o.m. bepaling van het soortelijk gewicht en van de dichtheid van vaste stoffen en vloeistoffen.
6. *Begrippen over oppervlaktespanning, capillariteit en osmose.*
7. Atmosferische druk. Barometers.
8. Wet van Boyle. *Manometers.*
9. *Wet van Dalton.*
10. *Pompen. Hevel.*

AARDRIJKSKUNDE

1* lestijd per week

KOSMOGRAFIE EN ALGEMENE AARDRIJKSKUNDE (1)

KOSMOGRAFIE

1. De bouw van het heelal :
De hemelsfeer, begrippen, plaatsbepaling (hoofdpunten en lijnen, horizontale en *equatoriale* coördinaten).

---

(1) De cursief gedrukte stof wordt slechts behandeld, indien twee lesuren aardrijkskunde worden gegeven.

Sterrenstelsels en voornaamste sterrenbeelden.

De dagelijkse beweging.

2. Het zonnestelsel :

Samenstelling.

Zon : structuur.

Planeten : bepaling, indeling, beweging, wetten (1^e en 2^e wet van Kepler, wet van Newton).

Kometen, meteoren, vallende sterren : algemene begrippen.

3. De aarde :

Vorm, grootte, afstandsgegevens tot maan en zon.

Aardrijkskundige coördinaten (plaatsbepaling).

Beweging (aswenteling, jaarwenteling om de zon) en voornaamste gevolgen (afwisseling en ongelijkheid van dagen en nachten, uurgordels, afwijking van de wind, jaargetijden).

4. De maan :

Algemene begrippen.

Beweging om de aarde, schijngestalten.

Verduistering (zons-, maans-).

Getijden.

ALGEMENE AARDRIJKSKUNDE

Inleiding

Voorwerp en onderverdeling van de aardrijkskunde.

Voorstelling van de aarde : werelddbol, kaarten (projectiesystemen, schaal, kaarttypes), blokdiagrammen en reliëfs.

Samenstelling van de aarde en van de aardkorst.

I. Fysische aardrijkskunde

A. Reliëf

1. Belangrijkste reliëftypes : vlakte, plateau, heuvel, gebergte, depressie, vallei.
2. Ontstaan van het reliëf.
  - a) Inwendige krachten :
Plooiën, breuken ;
Vulkanisme en aardbevingen.
  - b) Uitwendige krachten :
Mechanische en scheikundige verwerking, bodems ;
Riviererosie : stortbeek, evolutie en types van valleien, erosiecyclus en schiervlakte, verband met aard van gesteente

(speciaal kalksteen), verband met de geologische structuur (tafelland, *cuesta*, *plooiingsreliëf*);

Glaciale erosie : eeuwige sneeuw, ontstaan van gletsjers, gletsjerreliëf;

Kusterosie en kustvormen;

Winderosie.

B. Hydrografie

1. *Oceanen* : onderzees reliëf, zoutgehalte, zeestromingen.
2. *Stroomdebiet, stroomregime en typische stroomregimes*.

C. Klimaat

1. Elementen van het klimaat :
Temperatuur : temperatuurgemiddelden, isothermen, invloedsfactoren.
Luchtdruk en windstelsels : zones van hoge en lage luchtdruk (isobarenkaarten, windstelsels).
Neerslag : condensatie, *neerslagvormen*, verdeling van de neerslag (totale neerslag en spreiding over het jaar).
2. *Het weer* : *anticyclonen, cyclonen en fronten*.
3. De klimaatgebieden met planten- en dierenwereld.

II. Menselijke aardrijkskunde

1. Bevolking : aantal en spreiding, bevolkingsdichtheid, natuurlijke beweging, migratorische stromingen.
2. *Levenswijzen*.
3. *Bewoning* : *woningtype*, landelijke en stedelijke bewoning.

III. Economische aardrijkskunde

1. Economische basisprincipes.
2. Landbouw : tarwe, rijst, *runderteelt*, wol, katoen, suiker.
3. Industrie :
Steenkool, petroleum, *hydro-elektriciteit* ;
IJzer en staal, koper, aluminium.
4. Vervoer :
Zeevaart : grote zeeroutes en zeehavens ;
Verkeer te land : *binnenscheepvaart*, spoorwegen, autowegen ;
Luchtvaart.

LICHAMELIJKE OPVOEDING

1* lestijd per week

Zie leerplan zesde, blz. 22.

FILMOPVOEDING

Voorafgaande opmerking. In de drie klassen van de hogere graad worden per jaar 5 lessen gewijd aan de filmkunst. Deze lessen worden bij voorkeur in de leergang esthetica ingelast. Is er geen leergang esthetica voorzien, dan wordt de tijd voor deze 5 lessen aan andere leervakken ontleend.

A. ONTSTAAN EN TECHNIEK

1. De «geboorte» van een film en zijn afhankelijkheid van commerciële belangen. Eerste onderzoek van het christelijk standpunt te dien aanzien.
2. Inwijding in de geheimen van de filmtaal.

B. TECHNIEK EN ESTHETIEK

3. Esthetische waarde van de verschillende technische procédés, hun verhalende kracht en poëtische betekenis enz.
4. Esthetische waarde van enkele, uit het historisch filmrepertorium vrij gekozen modeltaferelen.

C. ESTHETIEK EN HUMANISME

5. Waardering en situering van de film in zijn geheel: atmosfeer en opvatting, stijleenheid (in het bijzonder: waarde der montage in de ruime zin van het woord), verband met de algemene cultuur (film en toonkunst, film en beeldende kunst, film en literatuur), schets der onderscheidene filmgenres.
6. Filmkeuze en filmactie.

TEKENEN

0* lestijd per week

Waarnemingstekenen

Constructieve schetsen en geschaduwde tekeningen naar meetkundige volumens en gebruiksvoorwerpen. (1)

Wetenschappelijk tekenen

1. Meetkundige constructies.

Constructie van het ovaal; gegeven: 1) grote as, 2) grote en kleine as.

---

(1) Facultatieve leerstof staat cursief gedrukt.

Constructie van de eivorm; gegeven: 1) de breedte, 2) lengte en breedte.

Constructie van de korfboog: met 3 en 5 middelpunten.

De ellips: hoveniersellips; methode van de voerstralen en van de concentrische cirkels.

Gequoteerde schetsen en tekeningen in het net van eenvoudige machineonderdelen.

Omzetten van projectievoorstellungen in evenwijdige perspectief.

Een plan leren lezen.

2. Studie van de rechthoekige projectie.

Voorstelling van het punt, de rechte en het vlak.

Opstellen van volumena: kubus, rechthoekig parallellepipedum, prisma, piramide, cilinder, kegel met verticale of koprechte as.

Het construeren van vlakke figuren in profielvlak, kopvlak en verticaal vlak (samen met neerslaan van vlakken) en opstellen van volumena waarvan de as frontaal of horizontaal is.

Doorgang van een rechte door een vlak, samen met het bepalen van de snede van een volume door een vlak loodrecht op de as van het lichaam.

Snede van balk, prisma en piramide door een kopvlak en een verticaal vlak.

Ware gedaante bepalen van die snede door neerslaan en wentelen.

Constructie van de ontplooiing van de overgebleven delen van deze volumena.

Elliptische doorsnede van de cilinder met ware gedaante van de snede en ontwikkeling van het overgebleven gedeelte.

N. B. Bij de uitwerking van dit leerplan is het gebruik van de mal onontbeerlijk. De leerlingen zullen ingewijd worden in het gebruik van dit toestel bij het in inkt zetten van de tekeningen.

MUZIEK

0* 1e tijd per week

1. Gregoriaans

Kyrie XI, 1; Gloria XI, 2; Sanctus XI, 2; Agnus XI, 1; Gloria laus, 1; Pueri Hebraeorum, 1; Victimae paschali, 1; Magnificat, 8; O Salutaris, 8.

2. Liederena

Volksliederena; nieuwere liederena van bekende toondichters; canons.

3. Notenleer

Grondbegrippen van *harmonie* : grondakkoorden, drie- en vierklank.

Grote en kleine drieklanken. Drieklank met omkeringen.

De muzikale *vormen* : muzikale zinnen, motieven en hun verwerking, b.v. in sequensen, herhalingen met of zonder varianten, ritmische of melodische symmetrie; AB en ABA-vormen; met daarbij aansluitend menuetten en andere dansen, rondo's; eenvoudige sonatevorm ...

De *klankkleuren* : het onderscheiden en smaken van de eigen klankkleur van de verschillende soorten menselijke stemmen en van de meest bekende instrumenten.

VROUWELIJKE HANDWERKEN

0* lestijd per week

Technische oefeningen :

— bijennestjes,

— smock.

Kinderkleedje : Aanpassing van patroon, met knippen en afwerken.

Afwerken van zomerrok, of een andere toepassing volgens de mode.

TWEEDE

GODSDIENST

2* lestijden per week

Zie leerplan derde, blz. 62.

NEDERLANDS

3* lestijden per week

I. Spreken en Dictie

1. *Uitspraakleer en Dictie*

Occasionele herhaling van de verworven begrippen.
Praktische toepassingen hiervan.

2. *Spreekoefeningen en Conversatie*

Spreekbeurten over bestudeerde schrijvers en werken, ook over onderwerpen van algemeen culturele en artistieke aard.
Besprekingen van toneelopvoeringen en filmvoorstellingen.
Bespreking en ontleding van kunstplaten en grammofonplaten.

3. *Luidop lezen*

Expressief lezen van verhalen en gedichten, b.v. als toepassing of ter gelegenheid van verklaring van teksten.

4. *Voordragen*

Esthetische uitbeelding van epische en lyrische fragmenten.

II. Stellen

Naar keuze :

Gewone en/of poëtische dissertaties. Letterkundige besprekingen. Kortverhalen. Literair verzorgde vertaal- en overzettingsoefeningen (b.v. uit Middelnederlands). Eventueel proeve van een vers.

Synthese-oefeningen op een gesproken of geschreven tekst.

(Economische afdeling : aangepaste brieven en verhandelingen in verband met handel, nijverheid en techniek.)

III. Spraakkunst. Taalstudie

Occasionele herhaling van grammaticale begrippen en regels.

Studie van de woordbetekenis (semantiek) : de naamgeving, de gevoelswaarde van de woorden, de betekeniswijziging, de synonymiek. Persoons- en plaatsnamen.

IV. Studie van Taalschat en Stijl

1. Fijnere schakeringen van het ABN en van het Nederlandse taaleigen (b.v. de woordorde van de werkwoordelijke eindgroep in de Nederlandse zin, enz.).

Occasionele herhaling van de taalcorrectie van vorige jaren.

2. De gewone technische woorden uit de taal van godsdienst en kunst (eredienst, film, muziek enz.).

3. Voornaamste uitdrukkingen uit de klassieke oudheid.

4. Grondige stilistische ontleding van een paar gedichten of prozastukken.

V. Verklaring en Interpretatie van Taalwerken

1. Vooral epische en lyrische (Nederlandse) stukken : het beste eruit vanaf de oorsprong tot heden. Iets uit de Zuidafrikaanse poëzie.

2. Een volledig werk, dat grotendeels cursorisch behandeld mag worden of een uitgebreid fragment (poëzie of proza).

3. Poëzie of proza van Nederlandse of, indien gewenst, ook buitenlandse schrijvers in vertaling, eventueel in verband met de lessen in literaire theorie.

VI. Literatuurstudie

Bij het behandelen van de lyrische en epische stukken zal men de grote trekken van de historische ontwikkeling en van de algemene Europese stromingen in het oog houden. Dat mag niet meer dan een schema zijn, dat meer of minder aangevuld wordt naar gelang daaraan behoefte is voor het goede begrip van de te verklaren teksten.

VII. Literair-esthetische Theorie

1. Enig inzicht in het wezen van de lyrische poëzie. Het voornaamste van de technische poëtica.

2. Enig inzicht in het wezen van de epiek. De structurelementen en de vormen van het (langere) verhaal.

I. Spraakkunst

Herhaling, bij het verbeteren van de huistaken en het lezen van de schrijvers, van de voornaamste regels der syntaxis, van de stilistische bijzonderheden en van de waarde der partikels.

Studie van de historische periode en eerste begrippen over de oratorische (praktische oefeningen).

II. Prosodie en Metriek

Aanvullende begrippen bij de lectuur van Vergilius en Horatius, Enkele scandeeroefeningen.

III. Schrijvers

Verplicht is de lectuur van de hoofdauteurs Vergilius en Horatius.

VERGILIUS : uittreksels uit de *Æneïs*.

HORATIUS : keuze uit de Oden enz.

Het staat de leraar *vrij* uittreksels te lezen uit de volgende schrijvers :

VERGILIUS : *Bucolica, Georgica* ;

HORATIUS : Brieven en Satiren ;

LIVIUS : de Romeinse geschiedenis ;

SALLUSTIUS : *De Coniuratione Catilinae, De Bello Iugurthino* ;

CICERO : Redevoeringen : *Pro Archia, Pro Marcello, Pro Ligario, De Signis, De suppliciis, Pro Lege Manilia*, Brieven ;

LUCRETIUS : *De Rerum Natura* ;

PLINIUS DE JONGERE : Brieven ;

ANDERE LATIJNSE DICHTERS, als Propertius, Tibullus... ;

CHRISTELIJKE SCHRIJVERS : Ausonius, H. Paulinus van Nola. Prudentius, Tertullianus, H. Hiëronymus, H. Augustinus.

I. Spraakkunst

Herhaling, bij het verbeteren van de huistaken en het lezen van de schrijvers. Synthetische lessen over bepaalde bijzonderheden van de syntaxis. Herhaling van de hoofdtijden der meest gebruikte onregelmatige werkwoorden. De partikels.

II. Prosodie en Metriek

Grondbegrippen, door inductieve methode aan te leren.

III. Schrijvers

Verplicht is de lectuur van de hoofdauteur Homeros.

HOMEROS : uittreksels uit de *Ilias* en de *Odusseia*.

Korte studie van de Homerische taal.

Het staat de leraar *vrij* uittreksels te lezen uit de volgende auteurs :

LYRISCHE DICHTERS ;

PLATOON : *Kritoön, Ioon, ...* ;

PLOETARCHOS ;

AISCHULOS, SOPHOKLES, EURIPIDES ;

CHRISTELIJKE SCHRIJVERS.

FRANS

4 lestijden per week

I. Conversatie, Dictie, Spreekoefeningen

Zie derde. Hierbij horen nu de onderwerpen die bijdragen tot de humanistische vorming der leerlingen. Ten minste één korte spreekbeurt per jaar, gevolgd door een korte bespreking.

II. Uitspraak

Zie derde.

III. Literaire Teksten, Cursorische Lectuur

1. Letterkundige ontleding van ten minste tien waardevolle poëtische teksten in dicht- of prozavorm. Deze teksten mogen kort zijn. De volgorde bij het behandelen van de teksten wordt volkomen overgelaten aan het oordeel van de leraar, m.a.w. deze orde kan ofwel chronologisch zijn, ofwel gebaseerd op het literair genre, of op de inhoud (deze inhoud kan aansluiten b.v. bij de tijd van het jaar, een gebeurtenis enz.).

De letterkundige ontleding zal o.m. bestaan in de verklaring van woorden en wendingen noodzakelijk voor het begrijpen van de tekst, het zoeken van hoofdgedachten en compositie, van de meest opvallende stijlkwiteiten. Een korte biografische notitie over de auteur en het situeren in de literaire stroming dragen bij tot een beter begrip van de tekst.

De ontleding dient inductief en actief te verlopen. Men gaat uit van de tekst. Onder leiding van de leraar ontdekken en bespreken de leerlingen zelf inhoud en vorm. Deze methode komt de conversatie in hoge mate ten goede. Naar volledigheid in de literaire bespreking moet niet worden gestreefd.

2. Letterkundige ontleding van ten minste één fragment (b.v. een belangrijke scène) uit ieder van de klassieken : Corneille en Racine. Zie hiervoor : vorige alinea.

3. Aanvullende lectuur : zie derde.

4. Cursorische lectuur : ongeveer 50 blz. Naar keuze : een prozawerk of de belangrijkste scènes uit een klassiek of modern toneelstuk. Deze teksten lenen zich uitstekend tot een gedachtenwisseling of een gesprek. Het verdient aanbeveling de antwoorden op enkele vragen in een schrift te laten noteren.

5. De geschiedenis der letterkunde wordt niet gegeven.

Het volstaat bij de tekstverklaringen in de loop van het jaar, de schrijver te situeren en, zoveel mogelijk steunend op de tekst en met de actieve medewerking van de leerlingen, een zeer bondig begrip te geven van de poëtische stroming die hij vertegenwoordigt. (Praktische aanwijzing : ongeveer één geschreven bladzijde per bestudeerde tekst.)

IV. Spraakkunst

1. Occasionele herhaling van de vroeger behandelde leerstof. Deze herhaling kan gebeuren in de vorm van dictees. (Zie oefeningen en huistaken.)

2. Nieuwe leerstof.

Werkwoord (verbe) : gebruik van de reflexieve vormen.

Gebruik van de semi-auxiliaires.

Verschil tussen het onvoltooid deelwoord en het adjectief verbal ; verschil in schrijfwijze.

Bijzondere gevallen van overeenkomst van het voltooid deelwoord : *ci-joint, excepté, courir, coûter.*

Gebruik van de subjonctif :

— in de hoofdzin ;

— in de bijzinnen (die de twijfel, de mogelijkheid, de onzekerheid uitdrukken, die ingeleid worden door bepaalde voegwoorden ; bijzin bij inversie ; betrekkelijke bijzinnen).

Gebruik van de voorwaardelijke wijs in de onafhankelijke zin en de bijzin (algemene regels).

Voorzetsel (préposition) : enkele aanwijzingen omtrent het herhalen van sommige voorzetsels : *de, à.*

Voegwoord (conjonction) : gebruik van *que* ter herhaling of ter vervanging van het onderschikkend voegwoord.

Opmerking. Zonder in subtiliteiten te vervallen zal de leraar aandacht vragen voor het Franse taaleigen bij het verklaren van de teksten, bij de cursorische lektuur, bij het corrigeren van opstellen, bij spreekbeurten enz. Hij zal dan vooral letten op sommige taalmoeilijkheden en idiotismen die niet « *ex professo* » tijdens de les in de spraakkunst werden behandeld.

V. Oefeningen en Huistaken

Een kort dictee ten minste om de veertien dagen. (Niet als huistaak.)

Grammatische oefeningen en toepassingen, thema's.

Opstellen : ten minste zeven opstellen (de proefwerken niet meegerekend), b.v. verhalen, brieven, beschrijvingen, verslagen, ontwikkeling van spreuk of spreekwoord, parafrase van een gedicht, letterkundige ontleding (de opgave dient niet te moeilijk te zijn en de aandacht van de leerling zal in de eerste plaats gaan naar de correcte taal).

Huislectuur : ten minste één geschikt en aantrekkelijk boek per jaar (ongeveer 60 blz.). De lectuur van jeugdbladen en van tijdschriften wordt ook aanbevolen.

ENGELS

Derde taal : 1 lestijd per week

Vierde taal : 0* lestijd per week

I. Woordenschat, Leesteksten en Conversatie

Herhaling en uitbreiding van woorden en uitdrukkingen die voorkomen in de basiswoordenschat (frequentielijsten). De woordenschat wordt steeds in zinsverband aangeleerd en door conversatie ingeprent.

Elke leestekst moet aanleiding geven tot imitatieoefeningen en conversatie tussen leraar en leerlingen, en tussen de leerlingen onderling door de leraar geleid. Goed begrepen verhaaltjes en beschrijvingen laat men met gepaste accentuering, intonatie en ritme voorlezen, bij gelegenheid uit het hoofd leren en voordragen, of navertellen.

Huislectuur verdient aanbeveling (vereenvoudigde tekstuitgaven, jeugdbladen).

II. Uitspraakoefeningen

Praktische oefening door imitatie en geduldige verbetering van de bijzonderste moeilijkheden bij de uitspraak van het Engels : *th* en de verbindingen met andere medeklinkers, korte vormen, eindmedeklinkers, juiste klankkleur van klinkers en tweeklanken enz. Zo mogelijk gebruik van fonoplaten en bandopnemer.

III. Spraakkunst

Herhaling en aanvulling van de verworven kennis : hoofdzaken over het gebruik van de lidwoorden, het zelfstandig naamwoord, zelfstandig gebruik van het bijvoeglijk naamwoord, bijvoeglijk gebruik van het zelfstandig naamwoord, de trappen van vergelijking, het gebruik van de beperkend-betrekkelijke en de vragende voornaamwoorden, enkele onbepaalde voornaamwoorden, vorming en gebruik van de bijzonderste tijden van het werkwoord : de *Present Perfect* en de *Past Tense (Simple en Progressive)*, de *Future (Near, Intention, Pure)*, ontkenkende en vragende zinsvormen met de aangeleerde tijden, de passieve wijs, het gebruik van frequente vormen van hulpwerkwoorden, als *to have, will, shall, must*, de *Gerund* na voorzetsels en bepaalde werkwoorden, de plaats van de bijwoorden, de woordschikking.

De leerstof wordt voornamelijk in zinspatronen aangeleerd, en zeer grondig geoefend.

IV. Oefeningen en Huistaken

Zie vorig jaar. Allerlei reproductieoefeningen (mondeling en schriftelijk navertellen, samenvatten), dictees. (Thema's : facultatief.)

DUIJS

Derde taal : 1 lestijd per week

Vierde taal : 0* lestijd per week

I. Woordenschat, Leesteksten en Conversatie

Herhaling en aanvulling van woorden en uitdrukkingen die voorkomen in de basiswoordenschat (frequentielijsten). De woordenschat wordt steeds in zinsverband aangeleerd en door conversatie geoefend.

Elke leestekst moet aanleiding geven tot imitatieoefeningen en conversatie (vragen stellen en beantwoorden). De leesteksten (bij voorkeur in verhalende vorm) worden door de leerlingen nagelezen; bij gelegenheid laat men korte teksten uit het hoofd leren en voordragen, of navertellen. (Eventueel enkele oefeningen in het lezen van gedrukt Duits schrift.)

II. Uitspraakoefeningen

Praktische oefening door imitatie en geduldige verbetering van de bijzonderste fonetische moeilijkheden bij de uitspraak van het Duits: het verschil tussen ich-Laut en ach-Laut, geslotenheid van de klinkers, aanblazen van bepaalde medeklinkers, zachte stembandocclusie wanneer het woord met een klinker begint, klemtoon, intonatie enz.

III. Spraakkunst

Herhaling van de leerstof van de derde en aanvulling:

Zelfstandige naamwoorden: hoofdregels van de meervoudsvorming, uitzonderingen worden occasioneel aangeleerd; zwakke verbuiging van de zelfstandige naamwoorden.

Werkwoorden: studie van vorm en gebruik van de tijden van de indicatief; het onderscheid sterk en zwak; de hulpwerkwoorden van wijs (niet-modaal gebruikt).

Aanduidende woorden: volledige beheersing van de naamvalsuitgangen van alle aanduidende woorden (lidwoorden en alle voor-naamwoorden).

Bijvoeglijke naamwoorden: verbuiging van het bijvoeglijk naamwoord (bijvoeglijk en zelfstandig gebruikt); trappen van vergelijking; stofadjectieven.

Andere woorden: rangtelwoorden, breukgetallen, frequente voorzetsels met een of met twee naamvallen, enkele frequente voegwoorden.

Syntaxis: verdere oefening van het *Kasusgefühl* bij het gebruik van de verbogen zinsdelen; plaatsing van de zinsdelen in de hoofd- en bijzin; de persoonsvorm van de werkwoorden blijft nog steeds in de indicatief.

IV. Oefeningen en Huistaken

Zie derde. Mondelinge navertelling en samenvatting zullen leiden naar eenvoudige opstelletjes. (Vertalingen en thema's: facultatief.)

I. ENKELVOUDIGE CYCLUS

DE NIEUWSTE TIJD

(1789 - 1939)

I. Triomf van de nieuwe Ideeën

(1789 - 1815)

A. DE FRANSE REVOLUTIE EN NAPOLEON

1. *De Revolutie*

Oorzaken.

Einde van het Ancien Régime.

De Eerste Franse Republiek.

2. *Het Keizerrijk*

Consulaat en Keizerrijk.

Betekenis van Napoleon.

De Bourbons ; de « Cent Jours ».

B. DE EUROPESE LANDEN TEGEN FRANKRIJK

Pruisen, Rusland, Oostenrijk : verlicht despotisme.

Engeland en zijn economische moeilijkheden.

Europese oorlogen.

C. POLITIEKE, ECONOMISCHE EN GODSDIENSTIGE GEVOLGEN
VAN DE FRANSE REVOLUTIE.

II. Reactie tegen de nieuwe Stromingen

(1815 - 1848)

A. HET CONGRES VAN WENEN EN DE ALLIANTIES

B. REVOLUTIES VAN 1820 TOT 1830

1. *West-Europa : Triomf van het Liberalisme*

Revoluties in Frankrijk.

Politieke en economische groei van Engeland.

Verdeling van het Koninkrijk der Nederlanden.

Spanje en Portugal.

2. *Centraal- en Oost-Europa*

De Duitse confederatie ; stijgende macht van Pruisen ;

Oostenrijk ten prooi aan nationalistische stromingen.

Polen en Rusland.

De Balkan.

C. OPSTANDEN IN 1848

1. Zwitserland.
2. De tweede Franse Republiek.
3. De Donaumonarchie.
4. Duitsland op weg naar de eenheid.
5. Het « Risorgimento » in Italië.

D. DE NIEUWE WERELD

1. De Verenigde Staten van Noord-Amerika.
2. Bevrijding van Zuid- en Midden-Amerika.

E. DE WERELD VAN DE IDEEËN

1. Wetenschap en techniek.
2. Economisch-sociale ontwikkeling.
3. Romantiek.
4. Godsdienstige problemen.

III. Zegepraal van de liberale en nationale Opvattingen

(1848 - 1870)

A. HET BURGERLIJK LIBERALISME IN HET WESTEN

1. Frankrijk onder Napoleon III.
2. Groot-Brittannië en de « Pax Britannica ».
3. Verspreiding van het Liberalisme : België, Nederland, Duitsland, Zwitserland.

B. HET ZEGEVIERENDE NATIONALISME

1. Italië : van verbrokkeling naar eenheid.
2. Eenmaking van Duitsland.
3. De Oosterse Kwestie en de Balkan.

C. BUITEN EUROPA

1. Groeicrisis in de Verenigde Staten : de Secessieoorlog en zijn gevolgen.
2. Latijns Amerika.
3. Het Verre Oosten : China en Japan.

D. WEERSTAND TEGEN HET LIBERALISME

1. De Katholieke Kerk onder Pius IX (1846-1878).
2. Marx en het marxisme.

IV. Europees Overzicht en Sociale Kwestie

(1870 - 1914)

A. INDUSTRIËLE OMWENTELING EN ARBEIDERSBEWEGING

1. Wetenschappelijke en technische vooruitgang.
2. Economische omwenteling en kapitalisme.
3. Socialisme en christelijke sociale beweging.

B. BINNENLANDSE POLITIEK VAN DE GROTE MOGENDHEDEN

1. Derde Franse Republiek.
2. Victorian Age in Groot-Brittannië.
3. Duitsland onder Bismarck en Wilhelm II.
4. Tsaristisch Rusland.
5. Verzwakking van het rijk der Habsburgers.
6. Economische en sociale ontwikkeling in de U. S. A.

C. INTERNATIONALE BETREKKINGEN EN KOLONIËN

1. De vorming van de twee blokken en de Gewapende Vrede.
2. Afrika wordt verdeeld.
3. Ontwikkeling in Azië : Nabije Oosten, Indië, Verre Oosten.

D. GEDACHTENSTROMINGEN EN BESCHAVING

1. De Kerk in de moderne wereld.
2. Schone kunsten en letteren.

V. Crisis van de Europese Wereldheerschappij

(1914 - 1939)

A. DE EERSTE WERELDOORLOG

Oorzaken, verloop en gevolgen. De Conferentie van Versailles.

B. SOVJET-RUSLAND

De Russische revolutie.

Rusland onder Lenin en Stalin.

C. VAN VERSAILLES TOT DE WERELDCRISIS

1. De moeilijkheden van de overwinnaars : Frankrijk, Engeland, U. S. A., Italië, België.
2. De reacties van de overwonnenen : Duitsland, Oostenrijk, Hongarije, Turkije.
3. De Volkenbond en zijn interventies.
4. De economische opbloei en de grote crisis van 1929-'30.

D. DE AUTORITAIRE REGIMES

1. Fascistisch Italië.
2. Nazistisch Duitsland.
3. Andere dictaturen.

E. CRISIS VAN DE WESTERSE DEMOCRATIE

Frankrijk, Engeland, België, Nederland.

F. ONTWAKING VAN DE KLEURVOLKEN EN ANTIKOLONIALISTISCHE REACTIES

G. CULTUUR EN TECHNIEK

1. Religieuze problemen.
2. Sociale problemen.
3. Beschaving en techniek.

Algemeen Besluit. Op de vooravond van de Tweede Wereldoorlog.

II. DUBBELE CYCLUS

DE MODERNE TIJD VANAF 1648 EN DE NIEUWSTE GESCHIEDENIS

I. De Moderne Wereld

(1648 - 1715)

A. HET ABSOLUTISTISCHE STREVEN VAN DE VORSTEN

1. Frankrijk : triomf van het absolutisme.
2. Engeland : het absolutisme verworpen.
3. Het Keizerrijk : de keizerlijke macht.
4. De Verenigde Republiek.
5. Rusland als opkomende macht.

B. INTERNATIONALE PROBLEMEN

De strijd om het Europese overwicht.

C. BESCHAVING

Letterkunde, kunst en wetenschappen.

Economisch en sociaal leven.

Godsdienstig leven.

II. De Verlichting

A. STATEN EN MACHTEN IN EUROPA

1. Frankrijk : het absolutisme onmachtig.
2. Groot-Brittannië : parlementarisme.
3. Pruisen, Rusland, Oostenrijk : verlicht despotisme.

B. DE STRIJD OM HET EUROPESE OVERWICHT

1. Oostenrijkse Successieoorlog.
2. De Zevenjarige Oorlog.
3. Verdelingen van Polen.

C. BUITEN EUROPA

De Amerikaanse Vrijheidsoorlog en de Verenigde Staten.

D. LEVEN EN CULTUUR IN DE EEUW VAN DE VERLICHTING

Politieke opvattingen. Maatschappij en standen.

De technische omwenteling en het begin van de industrialisering.

Letterkunde : van rationalisme naar romantiek.

Schone kunsten : van rococo naar classicisme en realisme.

Het godsdienstige leven.

De wijsbegeerte.

III. Triomf van de nieuwe Ideeën

(1789 - 1815)

A. DE FRANSE REVOLUTIE EN NAPOLEON

1. *De Revolutie*

Oorzaken.

Einde van het Ancien Régime.

De Eerste Franse Republiek.

2. *Het Keizerrijk*

Consulaat en Keizerrijk.

Betekenis van Napoleon.

De Bourbons; de « Cent Jours ».

B. DE EUROPESE LANDEN TEGEN FRANKRIJK

Pruisen, Rusland, Oostenrijk: verlicht despotisme.

Engeland en zijn economische moeilijkheden.

Europese oorlogen.

C. SOCIALE, ECONOMISCHE EN GODSDIENSTIGE GEVOLGEN VAN DE FRANSE REVOLUTIE.

IV. Reactie tegen de nieuwe Stromingen

(1815 - 1848)

A. HET CONGRES VAN WENEN EN DE ALLIANTIES

B. REVOLUTIES VAN 1820 TOT 1830

1. *West-Europa: Triomf van het Liberalisme*

Revoluties in Frankrijk.

Politieke en economische groei van Engeland.

Verdeling van het Koninkrijk der Nederlanden.

Spanje en Portugal.

2. *Centraal- en Oost-Europa*

De Duitse confederatie; stijgende macht van Pruisen; Oostenrijk ten prooi aan nationalistische stromingen.

Polen en Rusland.

De Balkan.

C. OPSTANDEN IN 1848

1. Zwitserland.

2. De tweede Franse Republiek.

3. De Donaumonarchie.

4. Duitsland, op weg naar de eenheid.

5. Het « Risorgimento » in Italië.

D. DE NIEUWE WERELD

1. De Verenigde Staten van Noord-Amerika.

2. Bevrijding van Zuid- en Midden-Amerika.

E. DE WERELD VAN DE IDEEËN

1. Wetenschap en techniek.
2. Economisch-sociale ontwikkeling.
3. Romantiek.
4. Godsdienstige problemen.

V. Zegepraal van de liberale en nationale Opvattingen (1848 - 1870)

A. HET BURGERLIJK LIBERALISME IN HET WESTEN

1. Frankrijk onder Napoleon III.
2. Groot-Brittannië.
3. Verspreiding van het liberalisme : België, Nederland, Duitsland, Zwitserland.

B. HET ZEGEVIERENDE NATIONALISME

1. Italië : van verbrokkeling naar eenheid.
2. Eenmaking van Duitsland.
3. De Oosterse Kwestie en de Balkan

C. BUITEN EUROPA

1. Groeicrisis in de Verenigde Staten : de Secessieoorlog en zijn gevolgen.
2. Latijns Amerika.
3. Het Verre Oosten : China en Japan.

D. WEERSTAND TEGEN HET LIBERALISME

1. De Katholieke Kerk onder Pius IX (1846-1878).
2. Marx en het marxisme.

VI. Europees Overzicht en Sociale Kwestie (1870 - 1914)

A. INDUSTRIËLE OMWENTELING EN ARBEIDERSBEWEGING

1. Wetenschappelijke en technische vooruitgang.
2. Economische omwenteling en kapitalisme.
3. Socialisme en christelijke sociale beweging.

B. BINNENLANDSE POLITIEK VAN DE GROTE MOGENDHEDEN

1. Derde Franse Republiek.
2. Victorian Age in Groot-Brittannië.
3. Duitsland onder Bismarck en Wilhelm II.
4. Tsaristisch Rusland.
5. Verzwakking van het rijk der Habsburgers.
6. Economische en sociale ontwikkeling in de U.S.A.

C. INTERNATIONALE BETREKKINGEN EN KOLONIËN

1. De vorming van de twee blokken en de Gewapende Vrede.
2. Afrika wordt verdeeld.
3. Ontwikkeling in Azië : Nabije Oosten, Indië, Verre Oosten.

D. GEDACHTENSTROMINGEN EN BESCHAVING

1. De Kerk in de moderne wereld.
2. Schone kunsten en letteren.

VII. Crisis van de Europese Wereldheerschappij

(1914 - 1939)

A. DE EERSTE WERELDOORLOG

Oorzaken, verloop en gevolgen. De Conferentie van Versailles.

B. SOVJET-RUSLAND

De Russische revolutie.

Rusland onder Lenin en Stalin.

C. VAN VERSAILLES TOT DE WERELDCRISIS

1. De moeilijkheden van de overwinnaars : Frankrijk, Engeland, U.S.A., Italië, België.
2. De reacties van de overwonnenen : Duitsland; Oostenrijk, Hongarije, Turkije.
3. De Volkenbond en zijn interventies.
4. De economische opbloei en de grote crisis van 1929-'30.

D. DE AUTORITAIRE REGIMES

1. Fascistisch Italië.
2. Nazistisch Duitsland.
3. Andere dictaturen.

E. CRISIS VAN DE WESTERSE DEMOCRATIE

Frankrijk, Engeland, België, Nederland.

F. ONTWAKING VAN DE KLEURVOLKEN EN ANTIKOLONIALISTISCHE REACTIES

G. CULTUUR EN TECHNIEK

1. Religieuze problemen.
2. Sociale problemen.
3. Beschaving en techniek.

Algemeen Besluit. Op de vooravond van de Tweede Wereldoorlog.

I. ALGEBRA

TWEEDE GRAAD

1. Wortels van de vierkantsvergelijking : som en produkt ; teken ; symmetrische functies.
2. Algebraïsche en grafische studie van de kwadratische functie. Tekenverandering en verloop ; ongelijkheden ; bespreken van vierkantsvergelijkingen waarvan de coëfficiënten afhangen van een parameter en *ligging van getallen t.o.v. de wortels*.
3. Vergelijkingen herleidbaar tot de tweede graad : bikwadratische (*herleiding van dubbele wortelvormen*), irrationale en wederkerige vergelijkingen.
4. Stelsels van vergelijkingen die kunnen worden opgelost met behulp van vierkantsvergelijkingen.

RIJEN EN LOGARITMEN.

5. Gebroken en negatieve exponenten.
6. Rekenkundige en meetkundige rijen.
7. Decimale logaritmen : gebruik van de tafels *en van de rekenlat.* Toepassing op samengestelde interest en *annuïteiten*.

II. MEETKUNDE

1. De grondbegrippen van de meetkunde : punt, rechte, vlak. Hun onderlinge ligging.
2. Evenwijdige rechten, rechte evenwijdig aan een vlak, evenwijdige vlakken.
Hoek van twee kruisende rechten.
3. Loodlijn op een vlak.
4. Tweevlakshoeken ; standhoeken. Equivalentie van de eigenschappen van tweevlakshoeken en hun standhoeken.
Onderling loodrechte vlakken.
5. Eigenschappen waarin de begrippen evenwijdig en loodrecht samen voorkomen.
6. Loodrechte projectie op een vlak. Loodrechte projectie van een rechte hoek. Hoek van een rechte en een vlak.
7. Afstand : van een punt tot een vlak, van twee evenwijdige vlakken, van twee kruisende rechten.
8. Verzameling (of meetkundige plaats) van de punten :
a) op een gegeven afstand van een punt, een rechte, een vlak ;

- b) op gelijke afstand van twee punten, twee coplanaire rechten, twee vlakken ;
- c) even ver van drie punten, drie coplanaire rechten, drie vlakken.

Verzameling van de rechten door een vast punt, die gelijke hoeken maken met twee niet evenwijdige rechten of met twee snijdende vlakken.

Verzameling van de vlakken door een vast punt, die gelijke hoeken maken met twee niet evenwijdige rechten of met twee snijdende vlakken.

Doorsneden van deze verzamelingen.

III. DRIEHOEKSMETING

1. Hoeken en bogen ; hoek- en boogeenheden. Overgang op een andere eenheid.
2. Definitie van de goniometrische verhoudingen.
Verloop en grafische voorstelling van de functies sinus, cosinus en tangens. Enkele bijzondere waarden.
3. Betrekkingen tussen de goniometrische verhoudingen van verwante hoeken (bogen).
Herleiding naar het eerste kwadrant.
4. Betrekkingen tussen de goniometrische verhoudingen van eenzelfde hoek (boog).
5. Gebruik van de tafels van de natuurlijke waarden. Oplossen van rechthoekige driehoeken met behulp van de natuurlijke tafels.

Enkele topografische toepassingen.

NATUURWETENSCHAPPEN

2 lestijden per week

NATUURKUNDE

Warmteleer

Algemene opmerking. De verschijnselen zullen van meet af aan verklaard worden door de warmte te beschouwen als mechanische energie van de moleculen ; meer bepaald :

- de temperatuur als uiting van de kinetische energie ;
- de warmteïnhoud als totale mechanische energie van de moleculen.

1. Begrip temperatuur. Meten van de temperatuur.
2. Uitzetting van vaste stoffen en vloeistoffen. *Verandering van het soortelijk gewicht van vaste stoffen en vloeistoffen in functie van de temperatuur.*
3. Uitzetting van gassen. Absolute temperatuur. Wet van Boyle en Gay-Lussac. Toestandsvergelijking van een ideaal gas. *Soortelijk gewicht van gassen.*
4. Begrip warmtehoeveelheid. Eenheden : joule en kilocalorie. Soortelijke warmte van vaste stoffen en vloeistoffen.
5. Smelten en stollen. *Invloed van de druk.*
6. Oplossen en kristalliseren. Oplosbaarheid. *Koudmakende mengsels.*
7. Verdamping in het luchtledige. Dampspanning. Verzadigde en onverzadigde dampen. Vrije verdamping. Het kookverschijnsel, wetten. Verdampingswarmte (geen meting).
8. Beginsel van Watt. Distillatie. *Principe van de vloeibaarmaking van gassen. Kritische temperatuur.*
9. Warmtetransport.
10. *Principe van de stoommachine, de ontploffingsmotor en de reactiemotor.*

Geluidsleer

1. *Eigenschappen van de tonen. Elementen van een harmonische trilling. Toonladders. Ultra-tonen.*
2. *Voortplanting van het geluid. Snelheid. De golfbeweging : longitudinale en transversale golven.*
3. *Terugkaatsing van het geluid. Echo. Interferentieverschijnselen. Staande golven. Resonantie.*
4. *Waarneming van het geluid. Geluidsbronnen.*

Optica

a) MEETKUNDIGE OPTICA

1. Lichtbundel en lichtstraal. Voortplanting in een homogeen milieu. Schaduwworming. Lichtsnelheid.
2. Terugkaatsing op platte vlakken. Diffuse terugkaatsing.
3. Terugkaatsing op holle en bolle vlakken. *Sferische aberratie. Gebruik van parabolische spiegels.*
4. Breking van het licht. Brekingsindex. Grenshoek. Totale terugkaatsing.
5. Breking door evenwijdige vlakken, door een prisma. Prisma voor totale terugkaatsing.
6. Bolle lenzen : beeldvorming, lineaire vergroting. *Holle lenzen.*
7. *Structuur van het oog. Accomodatie. Gebreken van het oog en remedies.*
8. *Enkele optische instrumenten.*

b) FYSISCHE OPTICA

1. Kleurschifting. Complementaire kleuren. Kleur van ondoorschijnende en doorschijnende lichamen.
2. Licht als golfverschijnsel. *Begrippen over interferentie en polarisatie. Spectroscoop; soorten spectra.*
3. *Bondig historisch overzicht van de ontwikkeling der lichttheorieën.*

CHEMIE

(een derde van de tijd toegewezen aan de natuurwetenschappen)

1. Mengsels en zuivere stoffen. Moleculen.
2. De verbranding. Analyse en synthese van water. Verbindingen, enkelvoudige stoffen en elementen. Vorming van enkele verbindingen (b.v. met zuurstof of chloor). De chemische reactie.
3. De wetten van Lavoisier, Proust, Dalton.
Historische ontwikkeling van de chemie tot aan Dalton.
De atoomtheorie. Het chemisch tekenschrift. Atoommassa; molecuulmassa.
4. Het periodiek stelsel der elementen. De atoombouw volgens Rutherford-Bohr.
De chemische bindingen (ionbinding, atoombinding, metallische binding).
De chemische functies (zuren, basen, zouten) en hun naamvorming.
5. Gramatoom en grammolecule. De gasvolumewetten (Gay-Lussac, Avogadro-Ampère).
Het normaal molvolume.
Stoichiometrische berekeningen.
N. B. De algemene begrippen kunnen ingeleid of verduidelijkt worden door een bondige studie van enkele typische metaloiden en hun verbindingen (naar keuze).

AARDRIJKSKUNDE

1 lestijd per week

ECONOMISCHE MOGENDHEDEN EN LANDEN IN ONTWIKKELING

Inleiding : begrip Economische Mogendheid en Land in ontwikkeling.

Algemeen plan van de studie van elk land

Inleiding : vluchtige herinnering aan het fysisch milieu.

1. Bevolking : totale bevolking, spreiding en dichtheid, bevolkings-evolutie.
2. Economie :
  - a) Landbouw :
Algemene kenmerken ;
Grote landbouwgebieden ;
Voornaamste produkten en verhandeling.
  - b) Industrie :
Algemene kenmerken ;
Grote industriegebieden ;
Voornaamste nijverheden en bijkomende handelsverrichtin-gen.

Voornaamste landen

U.S.A.

U.S.S.R.

China, Japan.

India.

Brazilië.

Kongo.

Groot-Brittannië.

Canada, Zuid-Afrika, Australië (of Indonesië), Argentinië.

LICHAMELIJKE OPVOEDING

1* lestijd per week

Zie leerplan zesde, blz. 22.

ESTHETICA

0* lestijd per week

I. SCHONE KUNSTEN

Inleiding

Algemene grondbeginselen van de esthetica. Het schone in de natuur en in de kunst. Kunstenaar en inspiratie. Esthetische beleving en kunstmaak. Culturele en zedelijke rol van de kunst.

1. De kunst in de Oudheid

1. De *paleolithische* kunst (grotten te Altamira, in de Dordogne).

2. *De kunst in Egypte en Voor-Azië*

Ontleding van enkele tempels en pyramidencomplexen, monumentale beelden en bas-reliëfs. Uit de studie van de voornaamste schilderprocedés worden de kunstwetten afgeleid door de Egyptenaars gevolgd.

Kort overzicht over de kunst in Voor-Azië. Vergelijking tussen de Egyptische, Chaldese, Assyrische en Perzische kunst.

3. *De kunst in Griekenland*

De oorsprong (de Egeïsche kunst op Kreta en op het Griekse vasteland). Typen van paleizen (Knossos, Mukenai), sierkunst.

Godsdienstige en burgerlijke bouwkunst in de archaische en de klassieke periode. Studie van enkele typische tempels (Aigina, Olumpia, Parthenoon). Studie van enkele complexen bestemd voor toneelopvoeringen of sportvertoningen (Olumpia, Delphoi, Theater van Dionusos, Theater te Epidauros).

Beeldhouwkunst :

Vergelijkende studie over de archaische, klassieke en hellenistische perioden en hun voornaamste vertegenwoordigers, om de vooruitgang en het verval van de beeldhouwkunst aan te tonen.

Ceramiek :

De voornaamste typen van Griekse vazen uit de verschillende perioden.

SYNTHESE

Vergelijking van de Egyptische inspiratie en de Griekse geest in hun respectieve opvatting van bouw- en beeldhouwkunst. Invloed van de Griekse kunst.

4. *De kunst in Rome*

Bouwkunst :

De Etruskische invloed. Studie van enkele burgerlijke en godsdienstige monumenten, vergeleken met de Griekse (b.v. Parthenoon en Pantheon, Theater te Epidauros en Colosseum).

Beeldhouwkunst :

De Etruskische graven. De Griekse beeldhouwkunst bij de Romeinen. De beeldhouwkunst in Romeinse stijl (Romeinse portretten).

Schilderkunst :

De fresco's te Pompeï.

5. *De vroegchristelijke kunst*

De christelijke basiliek, vergeleken met de heidense tempel en de profane basiliek. Enkele christelijke standbeelden en sarcofagen. De vroegchristelijke mozaïek.

6. *De Byzantijnse kunst*

De Byzantijnse bijdragen tot de bouw- en sierkunst.

2. De Middeleeuwse kunst

De Romaanse en de Gotische kunst

Bouwkunst :

Onderscheid tussen de architectonische principes van de Romaanse en de Gotische kunst. Aantonen dat de verschillende Romaanse en Gothische scholen een steeds evenwichtiger en lichter gewelf trachten te verwezenlijken.

Kort overzicht over de voornaamste bouwkundige richtlijnen in Frankrijk en in de Nederlanden.

Beeldhouwkunst :

De geest van de Romaanse beeldhouwkunst. Evolutie vanaf de beelden aan het westportaal te Chartres tot aan de Boergondische beeldhouwkunst. Gedetailleerde studie van enkele beroemde portalen : Moissac, Autun, Vézelay, Chartres, Parijs, Amiens, Reims.

Schilderkunst :

Ontwikkelingsgang vanaf de verluchte handschriften en de Romaanse fresco's tot aan de Vlaamse primitieven. De glasramen te Chartres en in de Sainte-Chapelle.

SYNTHESE

Vergelijking tussen de antieke en de christelijke kunst.

II. MUZIEK

Voorafgaande opmerking. Het hierna volgende stramien van de muziekgeschiedenis moet de gelegenheid bieden tot de behandeling van :

- a. Stromingen en stijlen, b.v. Gregoriaans, Nederlandse polyfonie, impressionisme ;
- b. Vormen : lied, motet, suite, fuga, sonate, opera, oratorio ;
- c. Hoofdfiguren, b.v. Lassus, Bach, Beethoven, Benoit ...

A. EENSTEMMIGE MUZIEK

1. Gregoriaans.
2. Kunstlied van de aristocratische milieus (trouvères enz.).
3. Volkslied.

B. MEERSTEMMIGE MUZIEK

1. Het contrapunt :
  - a) Eerste vormen van polyfonie ;
  - b) Bloei : Nederlandse en Italiaanse school.

2. De begeleide monodie :
- a) Barok : groei : opera, kerkmuziek, instrumentale muziek ;
bloei : Bach, Händel.
  - b) Preklassiek : Mannheimerschool ;
Bachs zonen.
  - c) Klassiek : Haydn, Mozart, Beethoven.
  - d) Romantiek : Vroegromantiek : Weber, Schubert ;
Hoogromantiek : Schumann, Liszt, Chopin,
Wagner ;
Neoklassiek : Brahms, Franck ;
De nationale scholen.
  - e) Naturalisme en laatromantiek : Mahler, R. Strauss.
  - f) Impressionisten : Debussy, Ravel.
  - g) Modernen : revolutionairen : Schoenberg en zijn school ;
traditionalisten : Bartok, Hindemith, Stravinsky,
Honegger, Orff.

N.B. In de tweede kan men de stof behandelen vanaf het Gregoriaans tot en met Beethoven ; in de eerste vanaf de romantiek tot heden.

III. FILMOPVOEDING

Zie leerplan derde, blz. 83.

VROUWELIJKE HANDWERKEN

0* lestijd per week

Technische oefeningen :

— linnenknoopsgat,

— afwerken van onderste deel van chemisette mouw met aanbrenge van polsband.

Aanpassing van patroon voor chemisette blouse, met knippen en afwerken.

EERSTE

GODSDIENST

2* lestijden per week

De christelijke Zin van het Leven (1)

1. Grondslag : Het menselijke leven voor het oog van God

A. *De roeping door God* gericht tot de mens, een persoon levend in gemeenschap :

1. uitverkiezing : God (bewijs van Zijn bestaan) (2),
de Heilige Drievuldigheid ;
2. verlossing : Christus ;
3. vervulling van Gods heilsplan : de Kerk.

B. *Het antwoord van de mens* :

1. het geloof : wat het is ; verantwoording ; geloof en wetenschap (3) ;
2. de hoop ;
3. de liefde.

Een beschouwing over de zin van het lijden.

2. Toepassing van deze leer op het leven van persoon en gemeenschap ; de mens : geest en lichaam

A. *Het persoonlijke leven* :

1. zelfstandigheid : vrijheid en rechten van de menselijke persoon ;
2. gerichtheid naar de andere personen : ontplooiing in de onderlinge liefde.

B. *Het gemeenschapsleven* :

1. de gezinsgemeenschap (het huwelijk) ;
2. de beroepsgemeenschap (de arbeid, de sociale kwestie) ;
3. de nationale en supranationale gemeenschap ;
4. de godsdienstige gemeenschap :
  - a. de godsdiensten en de ware godsdienst ;
  - b. de Kerk : het Hoofd en de ledematen ; de rol van de Heilige Maagd Maria ; de Eucharistie, gemeenschapsoffer en -sacrament ; het apostolaat ; de roeping tot het priesterschap en tot het religieuze leven, de taak van de leken ; Kerk en Staat (4).

3. Besluit : De taak van de christen in de moderne wereld (5)

(1) Zoals voor de vorige jaren, wordt de inhoud aangeduid maar geen volgorde opgelegd.

(2) Het bewijs van het Godsbestaan mag ook op de tweede worden behandeld.

(3) Men zal op beknopte wijze handelen over de oorsprong van de mens in verband met hetzij zijn primitieve roeping, hetzij de kwestie van geloof en wetenschap, hetzij de zin van de geschiedenis.

(4) Facultatief : godsdienst en cultuur.

(5) Facultatief : de zin van de geschiedenis.

I. Spreken en Dictie1. *Uitspraakleer en Dictie*

Occasionele herhaling.

Praktische richtlijnen voor het toespreken van een gehoor.

Toepassingen daarvan.

2. *Spreekoefeningen en conversatie*

Spreekbeurten over allerlei onderwerpen van godsdienstige, sociale en wetenschappelijke, artistieke aard.

Een thesis uiteenzetten en bewijzen (betoog en debat).

Kritisch verslag over lectuur.

Improvisaties.

3. *Luidop lezen*

Beheerst weergeven van (fragmenten uit) redevoeringen, van betogende en dramatische literatuur, b.v. tijdens het cursorisch lezen, als toepassing op verklaring van teksten.

4. *Voordragen*

Fragmenten uit redevoeringen, dramatische werken...

II. Stellen

Verhandelingen over diverse onderwerpen, inz. actuele problemen.

En verder b.v. :

Literaire kritiek, korte redevoeringen ...

Gestileerde vertalingen uit vreemde auteurs.

Synthese-oefeningen op een gesproken of gelezen tekst.

Verslagen. Brieven.

III. Spraakkunst en Taalstudie

Occasionele herhaling en aanvulling van begrippen en regels.

Hoofdzaken uit de geschiedenis van het Nederlands.

De sociologische structuur van de taal.

Naar keuze : enkele eenvoudige etymologische verkenningen (b.v. de oude relicten in de nog levende woorden).

IV. Taalschat en Stijl

1. Voortzetting van de tweede, IV, 1.

2. Grondige, stilistische ontleding van een paar dramatische fragmenten, van een betoog.

V. Verklaring en Interpretatie van Taalwerken

1. Nederlandse dramatische werken uit heden en verleden. Essays : vooral uit de 19^e en de 20^e eeuw. Een paar redevoeringen.
2. Een treurspel van Vondel : een deel daarvan mag cursorisch gelezen worden. Vooral het geheel en de structuur behandelen.
3. Een roman en/of een modern toneelstuk, zoals onder 2.

N. B. De verklaarde fragmenten historisch situeren in de Nederlandse letterkunde en tegen de achtergrond van de Europese stromingen.

(Moderne afdeling : enkele teksten uit de klassieke oudheid in vertaling.)

VI. Literatuurstudie

Dit hoeft niet meer dan een schema van de stromingen te zijn, dat meer of minder wordt aangevuld naar gelang daaraan behoefte is voor het goede begrip van de te verklaren teksten.

VII. Literair-esthetische Theorie

1. De elementaire noties over het esthetische (het schone). (B.v. : het esthetische als aparte categorie, gradatie in het esthetische beleven, de eigen aard van het esthetische moment, de belangeloosheid, esthetische ervaring en kunst, kunst en moraal...).
2. Het voornaamste over redekunst en dramatiek.
3. De soorten van Europese romans in de 19^e en de 20^e eeuw, zoals heimat-, psychologische, historische romans...

LATIJN

5* lestijden per week

I. Spraakkunst

Zoals in de tweede.

Grondiger studie van de oratorische periode en van de waarde der partikels.

II. Schrijvers

Verplicht is de lectuur van de hoofdauteurs Cicero en Tacitus en van wijsgerige teksten.

CICERO : algemene studie van één redevoering : de *Catilinarische, Pro Milone, Pro Murena, een Philippica*... Volgens de uitgebreidheid van de rede zal de tekst ofwel in zijn geheel ofwel in grote uittreksels worden bestudeerd.

TACITUS : uittreksels uit de *Annales* of de *Historiae* of *Agricola* of *De Moribus Germanorum*.

WIJSGERIGE TEKSTEN van : Cicero of Seneca of Plinius de Jongere of Sint-Augustinus.

Het staat de leraar *vrij* excerpten te lezen uit de volgende schrijvers :

VERGILIUS : *Æneïd* ;

HORATIUS : Brieven, Satiren ;

PLAUTUS : een toneelstuk ;

LUCRETIUS : *De Rerum Natura* ;

PERSIUS, LUCANUS, MARTIALIS, SUETONIUS, LIVIUS, SALLUSTIUS ... ;

CHRISTELIJKE SCHRIJVERS : Tertullianus, Minucius Felix, Arnobius, H. Hiëronymus, Orosius, Boëthius...

GRIEKS

4 lestijden per week

I. Spraakkunst

Occasionele herhaling bij het lezen van de schrijvers.

II. Schrijvers

Verplicht is de lectuur van de hoofdauteurs : Demosthenes, Platoon, en een tragicus.

DEMOSTHENES : een politieke rede naar keuze. Deze rede zal een globale studie bevatten en volgens de uitgebreidheid van de tekst ofwel geheel ofwel in grote excerpten vertaald worden.

PLATOON : uittreksels naar keuze.

Een TRAGICUS : inleiding tot het Griekse toneel ; globale studie van een drama en vertaling van uitgebreide uittreksels. De keuze geschiedt onder de werken van Aischulos of Sophokles of Euripides.

Het staat de leraar *vrij* uittreksels te kiezen uit de volgende schrijvers :

ARISTOPHANES ;

THOEKUDIDES ;

CHRISTELIJKE SCHRIJVERS : H. Gregorios van Nazianzos, H. Basileios, H. Gregorios van Nussa, Brief aan Diogoneitos.

I. Conversatie, Dictie, Spreekoefeningen, Uitspraak

Zie derde en tweede.

II. Literaire Teksten, Cursorische Lectuur

1. Letterkundige ontleding van ten minste tien waardevolle literaire fragmenten, hoofdzakelijk in prozavorm (één uittreksel uit ieder van de volgende genres : essay, roman, redevoering, toneelstuk, dient in ieder geval behandeld). De teksten hoeven niet lang te zijn. Over volgorde en ontleding : zie tweede.

2. Letterkundige ontleding van ten minste twee fragmenten uit Molière (b.v. twee belangrijke scènes) en van één fragment uit Racine.

3. Aanvullende lectuur : zie derde.

4. Cursorische lectuur : zie tweede.

5. Beknopt historisch overzicht van de voornaamste literaire stromingen.

De geschiedenis der letterkunde wordt niet gegeven. Het volstaat bij de tekstverklaringen in de loop van het jaar de schrijver te situeren en, zoveel mogelijk steunend op de tekst en met de actieve medewerking van de leerlingen, een zeer bondig begrip te geven van de literaire stroming die hij vertegenwoordigt. (Praktische aanwijzing : ongeveer één geschreven blz. per bestudeerde tekst.)

Tegen het einde van het jaar wordt daarenboven een zeer bondig *historisch overzicht* gegeven van de voornaamste literaire stromingen met vermelding van hun hoofdfiguren. Dit overzicht is chronologisch. Het steunt zoveel mogelijk op de begrippen over stroming en auteur bij gelegenheid van de tekstverklaringen opgedaan (zie hierboven; zie ook tweede). (Praktische aanwijzing : een vijftiental gedrukte bladzijden.)

III. Spraakkunst

Occasionele herhaling. De leraar zal bij gelegenheid en volgens zijn waarnemingen aandacht besteden aan die punten waartegen de leerlingen blijven zondigen.

IV. Oefeningen en Huistaken

Zie tweede. In de eerste komen, wat het stellen betreft, ook eenvoudige verhandelingen in aanmerking.

I. Conversatie en Uitspraakoefeningen

Correct en expressief nalezen van in de klas verklaarde teksten. Men zal blijven letten op de zuiverheid van de uitspraak, de intonatie, de moeilijke verbindingen, klemtoon, korte en lange vormen. De teksten zullen zich uitstekend lenen tot een gedachtenwisseling en tot conversatieoefeningen.

II. Teksten en Woordenschat

Herhaling en verdere aanvulling van de woorden en uitdrukkingen die voorkomen in de basiswoordenschat (frequentielijsten). Aanleren en oefenen in zinsverband. De lectuur van de teksten zal een onderscheid tussen passieve en actieve woordenschat opdringen.

De leraar kiest zelf enkele literaire fragmenten uit de Engelse en/of Amerikaanse literatuur; één uittreksel uit een essay, uit een roman, uit een redevoering, uit een drama wordt in ieder geval behandeld. De aandacht dient voornamelijk uit te gaan naar fragmenten uit de moderne letterkunde. De schrijvers worden gesitueerd in hun literaire stroming.

Literatuurgeschiedenis wordt niet gegeven. Tijdens het derde trimester wordt een zeer bondig overzicht van de voornaamste literaire stromingen gegeven, met vermelding van hun hoofdfiguren; het steunt zoveel mogelijk op de begrippen over stroming en auteur, bij de behandeling van de tekstverklaringen opgedaan.

Huislectuur wordt aanbevolen.

III. Spraakkunst

Herhaling en aanvulling van de verworven kennis ter gelegenheid van de behandeling der teksten: meer details over de meervoudsvorming van de zelfstandige naamwoorden, het gebruik van beperkende en continuatieve betrekkelijke voornaamwoorden, de vorming en het gebruik van alle tijden van de werkwoorden in de indicatief, de passieve wijs, het gebruik van *Gerund* en infinitief, het gebruik van voorzetsels en voegwoorden.

Aanleren en inoefenen in zinsverband. Studie van de Engelse volzin. Meer aandacht voor het rijkgeschakeerde Engelse idioom en de gevarieerde structuren.

IV. Oefeningen en Huistaken

Samenvatting van teksten, een paar vertalingen uit het Engels, eenvoudige opstellen, een paar goed voorbereide thema's als toepassing op spraakkunst en taaleigen.

I. Conversatie en Uitspraak oefeningen

Correct en expressief nalezen van in de klas verklaarde teksten. Men zal blijven letten op de zuiverheid van de uitspraak, de intonatie, de klemtoon, de duur van de klanken (in verband met de spelling), de progressieve assimilatie in de *natürliche Hochlautung* enz. De teksten zullen zich uitstekend lenen tot een gedachtenwisseling en tot conversatieoefeningen.

II. Teksten en Woordenschat

Herhaling en verdere aanvulling van de woorden en uitdrukkingen die voorkomen in de basiswoordenschat (frequentielijsten). Aanleren en oefenen in zinsverband. De lectuur van de teksten zal een onderscheid tussen passieve en actieve woordenschat opdringen.

De leraar kiest zelf enkele literaire fragmenten uit de Duitse literatuur; een uittreksel uit een essay, uit een roman, uit een redevoering, uit een drama wordt in ieder geval behandeld. De aandacht dient voornamelijk uit te gaan naar fragmenten uit de moderne letterkunde. De schrijvers worden gesitueerd in hun literaire stroming, maar literatuurgeschiedenis wordt niet gegeven. Tijdens het derde trimester geeft de leraar een zeer bondig overzicht van de voornaamste literaire stromingen met vermelding van hun hoofdfiguren; het steunt vooral op de begrippen over stroming en auteur bij de behandeling van de tekstverklaringen opgedaan.

Huislectuur verdient aanbeveling.

III. Spraakkunst

Op het einde van dit jaar zullen de grondelementen van de spraakkunst gekend zijn. Bij elke gelegenheid die zich voordoet zal de leraar de verworven kennis herhalen. De belangrijkste hoofdstukken uit de spraakkunst, als de vorming en het gebruik van de tijden der werkwoorden, de naamvalsuitgangen van de aanduidende woorden, de voornaamste regels van meervoudsvorming, het gebruik van de voorzetsels enz., zullen in systematische overzichten samengevat worden.

Verdere inductieve aanvulling ter gelegenheid van de behandeling der teksten :

Zelfstandige naamwoorden : occasionele aanvulling van uitzonderingen op de meervoudsvorming, woorden met dubbel genus enz.

Werkwoorden : vorming en levend gebruik van conjunctievormen, modaal gebruik van de hulpwerkwoorden, het gebruik van de infinitief, de nog levende *Regierung* van frequent gebruikte werkwoorden.

Bijvoeglijke naamwoorden : de nog levende resten van de *Regierung* van sommige bijvoeglijke naamwoorden.

Andere woorden : trappen van vergelijking van de bijwoorden ; voegwoorden.

Syntaxis : verdere studie van de Duitse volzin en de woordvorming ; belang van de tangformaties in hoofd- en bijzin en in de nominale groep ; idiomatische wendingen.

IV. Oefeningen en Huistaken

Nog steeds oefeningen op de spraakkunst. Korte eenvoudige opstellen, brieven ; een paar goed voorbereide thema's als toepassing op spraakkunst en taaleigen.

GESCHIEDENIS

2 lestijden per week

BELGIË

Inleiding

Prehistorie.

België vóór Caesar.

I. De Lage Landen

A. ROMEINSE PERIODE

1. Verovering door Caesar en romanisering.
2. Verval van het Romeinse rijk en Germaanse volksverhuizing.

B. FRANKISCHE PERIODE

1. Kerstening. Beschavingsinvloed van de Kerk.
2. Merowingers.
3. Karolingers en Karel de Grote.

C. FEODALE PERIODE

1. De feodale vorstendommen : ontstaan en ontwikkeling.
2. Economische en sociale ontwikkeling.

3. Invloed van de Kerk : kloosters, kruistochten, kunst en letteren.
4. Ontstaan van de gemeenten.

D. TIJDVAK VAN DE GEMEENTEN

1. Politieke ontwikkeling van de vorstendommen :
  - Graafschap Vlaanderen ;
  - Hertogdom Brabant ;
  - Prinsbisdom Luik.
2. Godsdienstig leven ; kunsten en wetenschappen.
3. Economische en sociale ontwikkeling.

II. De Zeventien Provinciën

A. EENMAKING

1. Territoriale eenmaking van de vorstendommen onder Filips de Goede.
2. Karel de Stoute : mislukte veroveringspolitiek.
3. Karel V : voltooiing van het werk der Boergondiërs.

B. POLITIEKE EN ADMINISTRATIEVE INSTELLINGEN

C. BESCHAVING VAN HET HERFSTTIJ DER MIDDELEEUWEN

1. Renaissance : wetenschappen, kunst en letteren.
2. De Katholieke Kerk en de Hervorming.

III. De Zuidelijke Nederlanden

A. DE OPSTAND TEGEN FILIPS II

1. Politieke en godsdienstige grieven.
2. Pacificatie van Gent.
3. Unie van Atrecht en Unie van Utrecht.
4. De Zuidelijke Nederlanden bij Spanje.
5. Het prinsbisdom Luik.

B. DE RESTAURATIE ONDER DE AARTSHERTOGEN

1. De overdracht van 1598.
2. Economisch en sociaal herstel.
3. Katholieke herleving.
4. Cultuurtoestanden.

C. WEDEROM MET SPANJE

1. Nogmaals onder Spaanse koningen.
2. Weerstand tegen Frankrijk.
3. Economische herstel poging (mercantilisme).
4. De Spaanse Successieoorlog.

D. MET OOSTENRIJK

1. Verlicht despotisme.
2. De regering van Maria Theresia : economisch en sociaal, cultureel.
3. Jozef II; zijn hervormingen.
4. De Brabantse Revolutie.
5. De Luikse Revolutie.

E. ONDER FRANKRIJK

1. Aanhechting bij Frankrijk; de gevolgen ervan.
2. Consulaat en keizerrijk : economisch herstel.
3. Bevrijding.

F. HET VERENIGDE KONINKRIJK

1. Ontstaan van het koninkrijk der Nederlanden. Zijn grondwet.
2. De politiek van Willem I.
3. Grieven van de Belgen. Politieke, sociale en godsdienstige problemen.

IV. Het Koninkrijk België

A. DE BELGISCHE OMWENTELING

1. Opstand in het Zuiden.
2. Het Congres.
3. De houding van de mogendheden.
4. Het vorstenhuis.

B. BINNENLANDSE POLITIEK VAN 1830 TOT 1914

1. Het politieke leven : 's lands bestuur en de politieke partijen.
2. Grote problemen : onderwijs ;
economisch leven ;
sociale en taalkundige kwesties ;
het militaire probleem.
3. Het geestesleven.

C. INTERNATIONALE VERHOUDINGEN

1. Neutraliteit, opgelegd en gewaarborgd door de Mogendheden.
2. Betrekkingen met Nederland.
3. Betrekkingen met Frankrijk, Duitsland en Groot-Brittannië.
4. Handel en koloniale expansie.

D. DE EERSTE WERELDOORLOG

1. Inval en bezetting.
2. Bevrijding. Het Verdrag van Versailles.

F. TUSSEN DE TWEE WERELDOORLOGEN

1. Binnenlandse en buitenlandse politieke moeilijkheden.
2. Sociale en economische ontwikkeling.

3. Godsdienstige problemen.
4. Wetenschap, letterkunde en schone kunsten.

HET TIJDSGEBEUREN

I. DE TWEEDE WERELDOORLOG

II. OP ZOEK NAAR DE VREDE

1. Grote conferenties.
2. De U.N.O. : keure, instellingen, interventies.

III. DE KOUDE OORLOG

1. Het communistische blok.
2. Het Atlantische blok.
3. Botsingen : Berlijn, Korea.

IV. EUROPA OP ZOEK NAAR EENHEID Benelux, E.G.K.S., Euratom, Eurmarkt.

V. EINDE VAN HET KOLONIALISME

1. De Aziatische wereld : China, India, Indonesië, Indo-China.
2. De Arabische wereld.
3. Afrika wordt onafhankelijk.

VI. BINNENLANDSE ONTWIKKELING VAN DE VOORNAAMSTE STATEN

1. U.S.A. en Latijns Amerika.
2. Groot-Brittannië en zijn Commonwealth.
3. Frankrijk en de Franse Gemeenschap.
4. De U.S.S.R. van Stalin tot Kroetsjev.
5. Het verdeelde Duitsland.
6. Andere landen.

VII. BELGIË

1. Inval en bezetting.
2. Bevrijding en binnenlands herstel.
3. Economische wederopleving en sociale problemen.
4. Binnenlandse politiek en partijenstelsel.
5. Congo naar de onafhankelijkheid toe.
6. België en de grote internationale problemen.

VIII. KERK EN BESCHAVING IN HET MIDDEN VAN DE 20^e EEUW

IX. TECHNISCHE EN ECONOMISCHE OMWENTELING

1. Ontdekkingen : electronica, automatisering, atoomsplitsing, ruimtevaart.
2. Toenemende industrialisering en sociale problemen.
3. Hulp aan onderontwikkelde gebieden.

I. ALGEBRA

1. Functies ; stijgende en dalende functie ; maximum en minimum.
2. Limieten. Stellingen betreffende de limieten (zonder bewijs). Limieten van algebraïsche en goniometrische functies die een onbepaalde vorm aannemen.
3. Continuïteit van functies.
4. Afgeleiden : definitie, rekenregels. *Afgeleide van een functie van een functie, van een inverse functie, van de goniometrische en cyclometrische functies.*
Meetkundige en cinematische interpretatie van de afgeleide.
5. Toepassing op de studie van het verloop van functies. Grafische voorstelling. *Toepassing op vraagstukken uit de fysica en de meetkunde.*
6. *Begrip differentiaal. Meetkundige interpretatie. Begrippen primitieve functie, onbepaalde integraal en bepaalde integraal. Meetkundige interpretatie. Integratie door ontbinding, bij gedeelten en door substitutie toegepast op eenvoudige gevallen. Berekening van enkele oppervlakten en enkele inhouden.*

II. MEETKUNDE

1. Oppervlakken : prismatisch oppervlak en veelvlakshoek : definitie, bepaling, vlakke doorsneden.
Omwentelingsoppervlakken : cilindervlak, kegelvlak, bol : definitie, bepaling, vlakke doorsneden loodrecht op de as.
Raakvlak aan de bol.
2. Veelvlakken : parallellepipedum of blok, prisma, piramide, afgeknut prisma en afgeknotte piramide. Oppervlakte en inhoud.
3. Omwentelingslichamen : cilinder, kegel, afgeknotte kegel ; oppervlakte en inhoud. Oppervlakte van een bolzone en een bol ; inhoud van een bolsector, bol, bolschil, bolsegment en bolschijf.

III. DRIEHOEKSMETING

1. Berekening van $\sin(a \pm b)$, $\cos(a \pm b)$, $\operatorname{tg}(a \pm b)$; $\sin 2a$, $\cos 2a$, $\operatorname{tg} 2a$.
Uitdrukking van $\sin a$, $\cos a$, $\operatorname{tg} a$ in functie van $\operatorname{tg} \frac{a}{2}$.
2. Herleiden van sommen tot produkten en omgekeerd.
3. Oplossen van eenvoudige goniometrische vergelijkingen.
4. Oplossen van driehoeken in de hoofdgevallen (niet het twijfelachtig geval).
5. *Gebruik van de logaritmentafels.*
6. *Toepassing op vraagstukken uit de meetkunde en de fysica.*

NATUURKUNDE

Elektriciteit

Algemene opmerking. De leraar zal er voordeel bij hebben de elektrische verschijnselen te verklaren door de elektrische krachtwerking (ladingen in rust) en de magnetische krachtwerking (ladingen in beweging).

Inleiding : Elektronen, protonen, neutronen ; elektrische ladingen.

Elektrische krachtwerking

1. Wet van Coulomb.
2. Elektrisch veld.
3. Elektrische potentiaal. Potentiaalverschil (spanning).
4. Geleiders en diëlektrica in elektrisch veld.
5. Capaciteit. Condensatoren.
6. Elektrische stroom in metalen. Wet van Ohm. Wetten van Pouillet. Stroomvertakkingen. Stroomarbeid.
7. *Thermo-elektriciteit.*
8. Elektrolyse.
9. Polarisatiespanning. Galvanisch element. Accumulator.
10. *Ontlading doorheen gassen.*
11. *Elektronenemissie. Foto-elektronisch effect. Diode. Triode.*

Magnetische krachtwerking

1. Magneetveld.
2. Magneetveld rond een stroom in een geleider. Solenoïde.
3. Materie in een magneetveld : paramagnetisme. Diamagnetisme. Ferromagnetisme. Permanente magneet.
4. Krachtwerking van een magneetveld
op een stroom in een rechte geleider en
op een stroom in een winding.
Gebruikelijke stroom- en spanningmeters voor gelijkstroom.
5. Geïnduceerd magnetisch veld en geïnduceerde spanning.
6. *Wederzijdse inductie ; zelfinductie.*
7. Principe van de gelijkstroomdynamo en motor.
8. Begrippen over wisselstroom. Transformator.

CHEMIE

1. Herhaling van punt 4 uit de leerstof van de tweede.
2. Het chemisch evenwicht. De factoren die de verplaatsing van dit evenwicht beïnvloeden. Reactiesnelheid.
3. De voornaamste soorten chemische reacties :
  - a) ionenverbindingreacties (in waterige oplossing);
  - b) oxydatie-reductiereacties (beschouwd als variaties van de valentie).
4. Bondige studie van enkele typische metalen en hun verbindingen (naar keuze) in verband met de algemene begrippen.
5. *Begrippen over kernchemie.*

BIOLOGIE

1. De cel en haar vermenigvuldiging (kerndeling).
2. De wijzen van voortplanting in het planten- en dierenrijk.
3. De erfelijkheidswetten. Mendelisme.
4. Het evolutieprobleem.

N. B. De leraar zal ten minste twee van deze onderwerpen behandelen (naar keuze).

AARDRIJKSKUNDE

1 lestijd per week

BELGIË IN DE EUROPESE GEMEENSCHAP

Inleiding :

Geografische ligging van België en betekenis ervan ;
België en de Europese Economische Organisatie.

I. Het reliëf

1. Bondig overzicht van reliëf en hydrografie van West-Europa.
2. Nadere beschrijving en verklaring van het reliëf en het stroomstelsel van België. (Geologie voor zover nodig om ondergrond en vorming van het reliëf te begrijpen.)

II. Het klimaat

1. Bondig overzicht van de klimaatgebieden van West-Europa.
2. Regionale verschillen van de klimaatelementen in België.
3. Studie van het weer van West-Europa (anticyclonen, cyclonale storingen).
4. Invloed van het klimaat op de hydrografie.

III. De bevolking van de Europese Gemeenschap

1. Regionale spreiding en dichtheid.
2. Bevolkingsevolutie : geboorten, sterfte, migratie, leeftijdsstructuur.
3. De grote agglomeraties.

IV. De landbouw in de Europese Gemeenschap

1. Algemene kenmerken.
2. De voornaamste akkerprodukten :
  - a) tarwe, rogge, maïs, suikerbieten, wijnbouw ;
  - b) groenten, fruit.
3. De veeteelt.

V. De industrie in de Europese Gemeenschap

1. Algemene kenmerken.
2. De energiebronnen : steenkool, hydro-elektriciteit, atoomcentrales.
3. De metaalnijverheid : ijzer en staal, voornaamste non-ferro metalen.
4. De textielnijverheid.
5. De scheikundige nijverheid.

VI. Het verkeer in de Europese Gemeenschap

1. De voornaamste havens (nadruk op Antwerpen).
2. De waterwegen.
3. *Spoorwegen, autowegen, luchtwegen : algemene kenmerken.*

VII. De buitenlandse handel van België

Met nadruk op de betrekkingen met de Europese Gemeenschap.

VIII. De regionale aardrijkskunde

De grote aardrijkskundige streken met hun voortzetting in de buurlanden (b.v. Ardennen + Eifel, Lotharingen + bekken van Parijs enz.).

1. Kust en Polders.
2. Binnen-Vlaanderen en de Kempen.
3. De leemplateaus.
4. De industriële as van de steenkoolbekkens.
5. Het voorgebied van de Ardennen (Condroz, Fagne-Famenne, Land van Herve).
6. De Ardennen.
7. Lotharingen.

LICHAMELIJKE OPVOEDING

1* lestijd per week

Zie leerplan zesde, blz. 22.

ESTHETICA

0* lestijd per week

I. SCHONE KUNSTEN

VAN DE RENAISSANCE TOT OP ONZE DAGEN

Inleiding

Grondbeginselen van de picturale esthetiek.

1. De Renaissance, de Barok, het Classicisme

De geest van de Renaissance vergeleken bij die van de Middeleeuwen.

Bouwkunst :

Vergelijking van de Gotische kathedraal met de Renaissancekerk. Studie van enkele paleizen (palazzo Farnese, palazzo Riccardi, dogenpaleis). Ontstaan en bloei van de Barok (gedetailleerde studie van de Sint-Pietersbasiliek te Rome). Renaissance en Frans classicisme (enkele kastelen).

Beeldhouwkunst :

De Italiaanse beeldhouwkunst in de 15^e en 16^e eeuw (vooral Donatello en Michelangelo). De geest van de Renaissance-beeldhouwkunst vergeleken met die van de Middeleeuwen.

Enkele grote werken uit de Franse beeldhouwkunst in de Renaissance. Vergelijkende studie over de versiering in de Franse classicistische stijlvormen.

Schilderkunst :

Van de Italiaanse Prerennaissance naar de Vlaamse Barok. Overzicht van de Renaissance in Duitsland en in Spanje, van de Hollandse kunst in de 17^e eeuw, van enkele werken uit de Franse 18^e eeuw.

SYNTHESE

De vier perioden in de Vlaamse kunst.

2. De hedendaagse kunst

Algemene richting in de kunst van de 19^e en 20^e eeuw.

Bouwkunst :

Neo-hellenisme, neo-gothiek, modern-style, « functionele » stijl (gebruik van metaal, beton, glas).

Georg-Eckert-Institut

124 für internationale

Schulbuchforschung

Braunschweig

Schulbuchbibliothek

Beeldhouwkunst :

Evolutie vanaf het romantisme tot aan het cubisme. Studie van enkele werken der grote modernen (b.v. Rodin, Bourdelle, Meunier, Minne).

Schilderkunst :

De Franse en Belgische scholen, van het romantisme tot het surrealisme en de abstracte kunst, met nadruk op het Franse impressionisme en het Belgische expressionisme (invloeden, technieken, enkele typische werken).

Studie van enkele werken uit de hernieuwing van de godsdienstige kunst (M. Denis, G. Desvallières, Rouault, Servaes).

Iets over het probleem van de gewijde kunst.

SYNTHESE

De algemene ontwikkelingsgang van de kunst.

II. MUZIEK

Zie leerplan tweede, blz. 107.

III. FILMOPVOEDING

Zie leerplan derde, blz. 83.

VROUWELIJKE HANDWERKEN

0* lestijd per week

Aanpassing van patroon van rechte rok met knippen en afwerken.
Vrij stuk.

Begrippen over inrichting van de woning, huishoudelijk boekhouden, belastingen, maatschappelijke wetten, behandeling van het dienst- en arbeiderspersoneel, wooninrichting, de kunst om als gastvrouw te ontvangen enz.

55

